

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

Jiří Valový

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Ústav historických věd**

Církevní instituce na (Českém) Těšínsku ve středověku

Jiří Valový

Bakalářská práce

2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jiří VALOVÝ**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obory: **Historie (dvouoborové)**
Ochrana hmotných památek (dvouoborové)
Název tématu: **Církevní instituce na (Českém) Těšínsku ve středověku**
Zadávající katedra: **Katedra historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce bude zaměřena na církevní instituce, které působily ve středověku v oblasti Českého Těšínska. Oblastně se bude zabývat hlavně Orlovou a významnými městy této oblasti. Hlavním zdrojem tedy bude diplomatář kláštera v Týnci u Krakova, využity budou také práce zabývající se historií zkoumaných institucí. Na základě kritické práce s prameny bude zpracována historie a činnost těchto institucí, a úroveň jejich vzájemných vztahů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ADAMUS, A. Z dějin Orlové. Kroměříž, 1926. BUBEN, M. M. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích, II. díl, II. svazek: Mnišské řády. Praha, 2004. FOLTÝN, D. a kol. Encyklopedie moravských a slezských klášterů. Praha, 2005. HOSÁK, L. Historický místopis země Moravskoslezské. Praha, 2004. HRUDNÍKOVÁ, M. Řeholní život v českých zemích. Řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice. Kostelní Vydří, 1997. KETRZYŃSKI, Wojciech - SMOLKA, Stanislaw. Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Lwów, 1875. Kol. autorů. Dějiny Orlové. Orlová, 1993. Kol. autorů. Orlová 1223-1973. Ostrava, 1973.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jan Stejskal, M.A., Ph.D.
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2009**

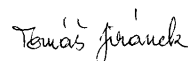
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2010**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSC.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Orlové dne 31. května 2010

Jiří Valový

Na tomto místě bych rád poděkoval všem, kteří přispěli ke vzniku této práce. Největší dík patří vedoucímu práce doc. Mgr. Janu Stejskalovi, M. A., Ph.D., který mě navedl k tomuto tématu. Chtěl bych mu poděkovat za jeho cenné rady a připomínky, trpělivé čtení textu a doporučení vhodné literatury. Dále bych rád poděkoval Bc. Jitce Grygarové za její cennou pomoc s německými překlady. Stran díků nakonec nemůže zůstat ani má rodina a přátelé.

ANOTACE

Předložená práce se zabývá řeholními institucemi v oblasti dnešního Českého Těšínska. Postihuje období středověku a oblastně je zaměřena na města Orlová a Těšín. Zabývá se historií a činnostmi těchto institucí v uvedeném časovém období.

KLÍČOVÁ SLOVA

Středověk, Tyniec, Orlová, Těšín, benediktini, františkáni, dominikáni

TITEL

Kirchliche Institutionen auf dem Gebiet von (Tschechischem) Teschen im Mittelalter

ANNOTATION

Die vorgelegte Arbeit beschäftigt sich mit Ordensinstitutionen im Bereich des heutigen Tschechischen Teschens. Sie betrifft den Zeitraum des Mittelalters und ist auf die Gebiete der Städte Orlau (Orlová) und Teschen (Těšín) gerichtet. Sie befasst sich auch mit der Geschichte und der Arbeit dieser Institutionen im genannten Zeitraum.

SCHLAGWÖRTER

Mittelalter, Benediktiner, Tyniec, Orlau, Teschen, Franziskaner, Dominikaner

Obsah

Úvod.....	8
Pár slov o středověkém Těšínsku.....	11
1. Řád benediktinů	17
1. 1. Charakteristika.....	17
1. 2. Organizační struktura řádu	17
1. 3. Spiritualita.....	18
1. 4. Dějiny řádu	20
1. 5. Dějiny řádu v českých zemích.....	22
2. Opatství benediktinů v Tynci u Krakova.....	26
2. 1. „Clunyjská legenda”	26
2. 2. Založení kláštera	26
2. 3. Středověký Tynec	27
2. 4. Vnitřní organizace	29
3. Klášter benediktinů v Orlové	31
3. 1. Orlová v rukou tynieckých benediktinů	31
3. 2. Založení kláštera	34
3. 3. Rozvoj či úpadek? Klášter v letech 1268 - 1526	36
3. 4. Epilog aneb Vyhnání mnichů a jejich opětovný „návrat“	42
3. 5. Kostel Narození Panny Marie.....	45
4. Kláštery v Těšíně	48
4. 1. Františkánský klášter	48
4. 1. 1. Řád františkánů	48
4. 1. 2. Klášter bernardinů v Těšíně	49
4. 2. Dominikánský klášter	51
4. 2. 1. Řád dominikánů.....	51
4. 2. 2. Klášter dominikánů v Těšíně	53
Závěr.....	55
Resumé	58
Prameny a literatura	60
Seznam příloh	64
Přílohy	67

Úvod

Hlavním cílem předložené práce je představit řeholní instituce, které bychom ve středověku našli v oblasti dnešního Českého Těšínska. Hlavní pozornost je v práci věnována benediktinskému klášteru v Orlové, jenž lze považovat za nejvýznamnější v této oblasti. Stranou pozornosti však nezůstanou ani kláštery v Těšíně. Cílem je popsat činnost a historii těchto klášterů na základě dochovaných písemných pramenů a rovněž děl zabývajících se jejich historií. Téma jistě zajímavé, žel na okraji zájmu badatelů. Těžko říci, proč tomu tak je. Jestli za to mohou tmavá místa v dějinách těchto řeholních institucí nebo okrajovost Těšínska, kde působily. K dějinám orlovského kláštera bychom tak našli pouze jeden titul, který se vcelku zaobírá jeho historií, a to již poněkud postarší dílo Aloise Adamuse.¹ Těšínské kláštery se však nedočkaly ani toho. Ještě je třeba zmínit dílčí studie a příspěvky, z nichž pozornost si zasluhují především ty z pera vynikajícího historika, který se zabýval výzkumem tohoto kraje, Jaroslava Bakaly. I z těchto důvodů je cílem práce nejen shrnout a uceleně podat historii řeholních institucí na Těšínsku, ale rovněž, pokud možno, přispět novými poznatky. Ještě před tím je však čtenář v úvodních kapitolách práce seznámen nejen se středověkým Těšínskem, ale rovněž s historií a činností benediktinského řádu a kláštera v Tynci u Krakova.

I když může být matoucí, že pojednání o Těšínsku není zaměřeno pouze na jeho „českou část“, není to zas tak překvapivé. Na rozdíl od dnešních dnů, představovalo Těšínsko ve středověku, ať už patřilo k polskému nebo českému státu, jednotný celek, a tudíž by se jen velmi těžce stanovovala hranice, která by rozdělila jeho dějiny na „ty české“ a „ty polské“. Vzhledem ke střídavé „státní příslušnosti“ Těšínska se nabízí zajímavé otázky. Projevovala se nějak tehdejší politika na chodu klášterů? Jak moc, pokud vůbec, zasahovali tehdejší těšínské vévodové do vnitřních poměrů klášterů? I to jsou jedny z otázek, na které bude tato práce hledat odpověď.

Po „politickém úvodu“ již bude následovat pouze „řeholní část“, jejíž úvod obstará nezbytné seznámení s benediktinským řádem. A i když bychom na Těšínsku rovněž našli kláštery řádu dominikánů či františkánů, je vlastní kapitola a hlavní pozornost věnována benediktinům z jednoho prostého důvodu. Byli to právě oni, kdo zřídil a spravoval klášter v Orlové, která představuje hlavní osu vyprávění. U zbývajících dvou zmíněných řádů jsem se pouze omezil na jejich stručnou charakteristiku.

---

¹ ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926. I když to z názvu nemusí být zřejmé, tak se titul převážně zabývá dějinami orlovského kláštera. Na konci titulu pak o tehdejší Orlové připojil A. Adamus jen to nezbytné.

Přestože jsem si vědom, že druhá kapitola představující klášter benediktinů v Tynci u Krakova poněkud vybočuje z územního vymezení práce, přesto jsem se ji rozhodl sem zařadit. Byl to právě tyniecký konvent, jenž zřídil klášter v Orlové a byl s ním po celou dobu jeho existence těsně spjat, mj. tím, že tyniecký opat dosazoval opaty do Orlové, zájemci o vstup do orlovského kláštera museli absolvovat noviciát v Tynci a v několika málo případech byl orlovský opat dokonce dosazen na místo opata tynieckého. S Tyncem se také pojí otázky, které se tato práce bude snažit zodpovědět, a to: Jak moc těsný tento svazek byl? Byly vztahy mezi orlovským a tynieckým konventem bezproblémové? Na historii tynieckého opatství budou rovněž sledovány možné paralely s historií orlovského kláštera.

Jak již bylo zmíněno na začátku, hlavní osu práce tvoří klášter benediktinů v Orlové a tomu bude již plně věnována třetí kapitola. Jejím cílem je podrobně popsat chod a historii konventu na základě hlavního pramene, který představuje diplomatář tynieckého kláštera,² a také v menší míře *Listináře Těšínska* z dílny Emericha Němce. Opomenuty samozřejmě nezůstanou ani práce zabývající se jeho historií. Na základě těchto pramenů a literatury bude postupováno chronologicky, od založení kláštera až po jeho zánik, s cílem zodpovědět otázky s tím spojené, z nichž hlavní představuje „*Jak moc významný byl klášter řádu benediktinů v Orlové?*“. Jak velký, pokud vůbec nějaký, měl vliv nejen na své okolí, ale rovněž na celé Těšínsko? Co vše vzešlo z činnosti orlovských benediktinů? Byl klášter bohatý nebo chudý? Projevovaly se na chodu kláštera případné zásahy těšínských vévodů?

Poslední kapitola je věnována klášterům sídlícím v „hlavním městě“ zkoumané oblasti, tzn. Těšíně. Oba těšínské kláštery, jak františkánský tak i dominikánský, ovšem představují pomyslný výlet na tenký led, jelikož by dnes sídlily v Cieszyně. Proto jsem se při psaní této kapitoly potýkal s dilematem, jestli ji zařadit či nezařadit do obsahu práce. Nakonec jsem se tedy rozhodl k jejich zařazení, neboť se nedomnívám, že by měly zůstat opomenuty. Ve středověku totiž neexistovalo žádné dělení na Český Těšín a Cieszyn, a navíc celé těšínské vévodství spadalo jako celek pod české království.

Závěr práce nakonec shrnuje význam a přínos klášterů na Těšínsku v období středověku.

Nakonec je ještě třeba zmínit, že jsem v době vzniku této práce neměl nějakou ucelenější představu o její podobě. Ale vzhledem k tomu, že Těšínsko, tedy přesněji Orlová, je mým rodným krajem a že jsem o místním bývalém klášteře benediktinů věděl do té doby minimum, jsem byl postupem času pohlčen odkrýváním osudu tohoto kláštera. Vše nakonec

---

² KĘTRZYŃSKI, Wojciech - ŚMOLKA, Stanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego*. Lwów, 1875.

vykrytalizovalo tak, že jsem se rozhodl sepsat ucelené dějiny nejen této instituce, ale i zbývajících v Těšíně, a tím jsem nakonec překročil vymezené období středověku a odvážil se vstoupit i na půdu novověku.

Pár slov o středověkém Těšínku

Vzhledem k tomu, že nejsou dochovány žádné písemné prameny, lze těžko s jistotou říci, kdo Těšínko obýval ve starších dobách. Jisté je, že ačkoli nebylo obýváno Moravany, bylo v poslední třetině 9. století součástí Velkomoravské říše. „*Podle pozdější církevní organizace (příslušnosti Těšínska do opolského arcijáhensství) můžeme pokládat za dosti pravděpodobné, že obyvatelé tohoto území patřili mezi společenství zaznamenané v anonymní písemnosti z 9. století (zvané Bavorský geograf) jako Opolané (zčeštěná forma slovanského názvu zapsaného v latinské gramatické podobě).*“³ Jak ale Jaroslav Bakala podotkl, nelze s jistotou tvrdit, že se skutečně jednalo o Opolany.⁴

Co se s Těšínskem dělo poté, co byla Velkomoravské říše roku 906 rozvrácena Maďary, není jasné. Ale vzhledem k tomu, že samotná Morava pod nadvládou Maďarů nebyla, lze se domnívat, že Těšínko v té době nemuselo být nikomu podřízeno. Kolem poloviny 10. století ale již zřejmě bylo v moci Přemyslovců, do jejichž područí se dostalo nejspíš za vlády Boleslava I. poté, co spolu s Otou I. porazili roku 955 Maďary na řece Lechu.

Tehdy řídice osídlené území se vzhledem ke své pohraniční poloze stalo o století později součástí polského státu v době sporů mezi Piastovci a Přemyslovcy.⁵ V 11. století se Těšínko pevně začlenilo do polského státu, což bylo umocněno vybudováním zeměpanského hradu Těšína spojeného i s kostelem jako liturgickým střediskem. První zmínka o těšínském hradě pochází z roku 1155 a hrad sloužil jako středisko kastelánie.

Během dynastických bojů v roce 1138 mezi polskými knížaty o nástupnictví po smrti Boleslava III. Křivoústého byl ze země vypuzen Vladislav II. a knížetem se stal Boleslav IV. Kadeřavý. Po smrti Vladislava II. roku 1159 se jeho synové Boleslav a Měšek vrátili z vyhnanství a uplatňovali nároky na Slezsko, které jim Boleslav IV. za zprostředkování císaře Fridricha I. Barbarossy přenechal. V roce 1163 si území Slezska rozdělili tak, že Boleslav získal většinu území, tj. Vratislavsko, Opolsko a Hlohovsko; a Měšek získal pouze Ratibořsko, do kterého patřila i těšínská kastelánie (Boleslav a Měšek měli ještě jednoho bratra – Kunrata – určeného však pro duchovní stav, takže nezískal žádné území).

---

³ Kolektiv autorů. *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava, 1992, s. 17.

⁴ Tamtéž.

⁵ Bylo to v době vlády českého knížete Břetislava I. (1034-1055), který podnikl vítězné výpravy do Polska. Během těchto výprav zabral mj. i Těšínko, které za výbojů Boleslava Chrabrého (vládl 992-1025) připadlo Polsku. Jenže po zásahu římského krále Jindřicha III. a podepsání Quedlinburských úmluv bylo Těšínko od roku 1054 součástí polského státu.

Během své vlády *Měšek I.* (1163-1211) získal v 70. letech 12. století Bytomsko a Osvětimsko, a roku 1201 Opolsko, které se následně stalo centrem jeho držav, a Měšek tak získal titul vévoda opolský. Po něm vládl jeho syn Kazimír, k jehož vládě se neváže žádná významnější událost.⁶

Po Kazimírově smrti vládla místo jeho nezletilých synů kněžna Viola (1230-1238). Jejich poručníkem se stal Jindřich I. Bradatý, vratislavský vévoda, který po několika konfliktech s kněžnou Violou, jí přenechal úděl ve středním Polsku jako vévodkyni kališské a rudské. Toto území mělo následně připadnout mladšímu Vladislavovi, zatímco Opolsko by získal starší Měšek. Měšek však vládl krátce (1238-1246) a po jeho smrti pak vládla připadla jeho bratrovi Vladislavovi (1246-1281), během jehož vlády došlo ke ztrátě území ležících mimo Slezsko a k úpravě hranic mezi Opolskem a Moravou. S jeho vládou je ale také spojeno osídlování území na základě německého práva či obdarovávání klášterů svobodami (např. klášter v Orlové nebo ve Staniątkach u Krakova). Po jeho smrti v roce 1281 došlo k rozpadu opolského vévodství.⁷

Zanechal totiž po sobě čtyři syny: Měška, Kazimíra, Boleslava a Přemysla. Kazimír vládl v Bytomsku, Boleslav v Opolsku, Měško a Přemysl zpočátku vládli společně v Ratibořsku, Těšínsku a Osvětimsku. Kolem roku 1290 si tato území rozdělili tak, že Měškovi připadlo Těšínsko a Osvětimsko, a Přemkovi zůstalo Ratibořsko. *Měško* se tak stal zakladatelem těšínské větve Piastovců a prvním těšínským vévodou. V době jeho panování, a také za vlády jeho syna Kazimíra, dosáhla kolonizace Těšínska vrcholu. Na konci 13. a začátku 14. století vznikla řada vesnických obcí jako např. Bílsko, Frýdek či Lazy Paškovy. S jeho vládou je spjata i sblížení s českým státem, když se v lednu 1291 zavázal, spolu s bratrem Boleslavem, českému králi Václavovi II. k vojenským službám.⁸ Tento svazek se utužil v roce 1305, když Václav III. pojal za manželku Měškovu dceru Violu.

---

⁶ BAKALA, Jaroslav. Středověké Těšínsko do roku 1450. In Kolektiv autorů. *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava, 1992, s. 17-30. PRASEK, Václav. *Vlastivěda slezská. 4. díl, část I. Na oslavu 40letého jubilea J. V. Císaře Pána počato. Dějiny knížectví Těšínského*. Opava, 1894, s. 31-42.

⁷ BAKALA, Jaroslav. Středověké Těšínsko do roku 1450. In Kolektiv autorů. *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava, 1992, s. 17-30. PRASEK, Václav. *Vlastivěda slezská. 4. díl, část I. Na oslavu 40letého jubilea J. V. Císaře Pána počato. Dějiny knížectví Těšínského*. Opava, 1894, s. 42-69.

⁸ Měško s Boleslavem I. Opolským tak navázali na svého bratra Kazimíra II. Bytomského, který uznal lenní svrchovanost Václava II. nad svým územím v roce 1289. Na rozdíl od něj však uzavřeli pouze spojenecké, ke kterému se v roce 1292 přidal ještě Přemysl Ratibořský. Tyto spojenecké a lenní vztahy byly výrazem výbojné politiky Václava II., jenž po smrti Jindřicha IV. Spravedlivého (1290) usiloval o polskou korunu a tímto si tak zajistil pomoc knížat vládnoucích na územích sousedících s Krakovskem. FUKALA, Radek. *Slezsko: neznámá země Koruny české. Knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740*. České Budějovice, 2007, s. 52-55. ISBN 978-80-86829-23-4. PRASEK, Václav. *Vlastivěda slezská. 4. díl, část I. Na oslavu 40letého jubilea J. V. Císaře Pána počato. Dějiny knížectví Těšínského*. Opava, 1894, s. 76-77.

Po smrti Měška se území, kterému vládl, rozdělilo mezi jeho dva syny: Kazimíra, kterému připadlo Těšínsko a tím i titul těšínského vévody, a Vladislava, jenž získal Osvětimsko spolu s titulem vévoda osvětimský. *Kazimír I.* pokračoval po vzoru svého otce v politice sbližování s českými králi, když v roce 1327 uznal lenní svrchovanost Jana Lucemburského nad svým územím⁹, za což mu bylo přislíbena osvětimské vévodství v případě smrti osvětimského vévody. V roce 1336 se mu nepodařilo získat ratibořské vévodství, ale roku 1355 získal část dědictví po kozelsko-bytomském vévodovi Bolkovi.

Nejmocnějším a nejvýznamnějším těšínským vévodou této doby byl bezpochyby *Přemysl I.* (1358-1407), syn a nástupce Kazimíra I. V roce 1359 získal Sevěřské vévodství, dále získal část Hlohovska v Dolním Slezsku, Osvětimsko a v roce 1402 Místecko. Tento územní zisk byl umožněn díky významnému postavení na dvoře Karla IV. a také v počátcích vlády Václava IV.

Během vlády jeho syna *Boleslava I.* (1407-1431) došlo v roce 1414 k odstoupení Osvětimska synovci Kazimírovi. Boleslav I. jako přívrženec krále Zikmunda zatáhl Těšínsko do husitských válek, během kterých však na Těšínsku neproběhly výraznější střety či tažení, což umožnilo udržet hospodářství nenarušené.

Po smrti Boleslava I. se podařilo udržet državy vcelku díky poručnické vládě vdovy Ofky (Eufemie). K rozdělení držav ale došlo v roce 1442: Václav I. získal Bytom a Sevěř, Vladislav Hlohovsko, Přemek II. a Bolek II. si rozdělili Těšínsko. Z doby vlády Přemka II. a Bolka II. pochází první česká listina, která se na Těšínsku dochovala. Listina pochází z

---

⁹ Po neúspěšné výpravě polského krále Vladislava Lokýtky podniknuté koncem roku 1326 do Braniborska s cílem získat Lubušsko a Frankfurt nad Odrou zorganizoval v lednu 1327 Jan Lucemburský z pozice říšského vikáře (zástupce římského krále) odvetné vojenské tažení na Krakov. Po dobytí několika pohraničních hradů a sjednání míru (zásluha uherského krále Karla I. Roberta z Anjou) se Jan Lucemburský přesunul do Opavy, kde chtěl prosadit nároky na svrchovanost. 18. února 1327 tak kromě zmiňovaného Kazimíra I. Těšínského uznal lenní svrchovanost Jana Lucemburského také Boleslav Opolsko-Falkenberský a o den později ještě Lešek Ratibořský a Vladislav Bytomsko-Kozelský. Podřízení hornoslezských knížat bylo dokonáno 24. února téhož roku, kdy se před Janem Lucemburským sklonil Jan I. Osvětimský. Podřízením hornoslezských knížat nařídil Jan Lucemburský cestu k integraci Slezska a Opolska k českému státu. Během následujících let došlo k několika potyčkám s polskými králi Vladislavem Lokýtkem, a po jeho smrti v roce 1333 s jeho synem Kazimírem Velikým. Rozpory byly vyjasněny roku 1335 Trenčínskou a Vyšehradskou smlouvou – byla uznána lenní svrchovanost českého panovníka nad Slezskem a Opolskem, a Jan Lucemburský se zřekl nároků na polskou korunu. Cestu, kterou začal Jan Lucemburský, dokončil Karel IV. v listopadu 1348 Namyslovským mírem a ještě před tím v dubnu téhož roku začleněním Slezska do Koruny české. Viz Nástup Lucemburků a jejich expanze do Slezska. In FUKALA, Radek. *Slezsko: neznámá země Koruny české. Knižecí a stavovské Slezsko do roku 1740.* České Budějovice, 2007, s. 66-85. ISBN 978-80-86829-23-4. PRASEK, Václav. *Vlastivěda slezská. 4. díl, část 1. Na oslavu 40letého jubilea J. V. Císaře Pána počato. Dějiny knížectví Těšínského.* Opava, 1894, s. 118-121.

7. května 1442 a těšínskými knížaty je v ní potvrzen obchod mezi rytířem Mikulášem, zvaným Maršálek z Dubovce, a Janem Fridrichovským.¹⁰

Přemysl II. (1431-1477) stál zpočátku na straně Jiřího z Poděbrad, když roku 1460 dohodl přátelskou dohodu Jiřího s polským králem Kazimírem, ale v roce 1469 byl donucen změnit stranu a podporovat Matyáše Korvína. Těšínsko ale nejspíš zůstalo mimo války probíhající mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem Korvínem. Po nástupu Vladislava Jagellonského na český trůn se vyostřily spory s Matyášem, který Přemka podezíral ze styků s Vladislavem a s polským králem Kazimírem. Spory byly ukončeny Přemkovou smrtí v roce 1477.

Nástupcem Přemka se stal jeho synovec *Kazimír* (jako těšínský vévoda Kazimír II.), který otevřeně podporoval českého krále Vladislava, což mu pomohlo k úřadu vrchního slezského hejtmana či hejtmana knížectví opavského. Za Kazimírovy vlády došlo na Těšínsku k rozvoji rybníkářství a hospodářskému využívání horských oblastí. V roce 1498 se mu podařilo získat důležitou výsadu – možnost dědit na Těšínsku i v ženské linii až do čtvrtého kolena. Král Vladislav mu také udělil právo razit mince, na kterých se nacházel těšínský orel, jméno a titul knížete a hodnota mince. Mince se razily z mědi, stříbra i zlata (Těšínská mincovna fungovala až do roku 1653, kdy byla zavřena). Kazimírova vláda, z níž pochází i znak Těšínska: jednohlavý zlatý orel v modrém poli, skončila jeho smrtí v roce 1528. Po něm nastoupil jeho tehdy 4letý vnuk Václav, protože oba Kazimírovi synové byly již po smrti.¹¹

I když byli těšínské vévodové ve středověku víceméně suverénními panovníky, nevyhnuli se lenní podřízenosti ve vztahu k českým panovníkům. Nedá se říci, že by Těšínsko ve středověku bylo nějak politicky či mocensky silným útvarem. Období největšího rozmachu lze nazvat vládou Přemysla I. (1358-1407) a Kazimíra II. (1477-1528). Ani šlechta na Těšínsku nebyla mocná, natož bohatá. Většinou se totiž jednalo o drobné šlechtice vlastníci jednu či dvě vsi.¹²

Těšínsko, vzhledem ke své poloze, náleželo do vratislavské arcidiecéze a fary podléhaly opolskému arcijáhenství. I když Těšínsko nezaujímal z hlediska církevní organizace významnou pozici, neznamená to, že by bez významu byly i dva nejstarší kláštery Těšínska – benediktinský klášter v Orlové (podřízený klášteru v Tynci u Krakova) a

---

¹⁰ SLÁMA, František. *Dějiny Těšínska*. Praha, 1889, s. 23.

¹¹ Kolektiv autorů. *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava, 1992, s. 31-33. PRASEK, Václav. *Vlastivěda slezská. 4. díl, část I. Na oslavu 40letého jubilea J. V. Císaře Pána počato. Dějiny knížectví Těšínského*. Opava, 1894, s. 192.

¹² Viz Kolektiv autorů. *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava, 1992, s. 17-33.

dominikánský klášter v Těšíně. Jejich významnou činností byl mj. podíl na kolonizaci tehdy řídko osídleného Těšínska.

První přistěhovalci na Těšínsko přišli zřejmě v první polovině 13. století z Malopolska. Jak již bylo řečeno výše, rozmach kolonizace spadá do období od 80. let 13. století do 50. let 14. století. Vrchní vrstvu ve městech, která nebyla nijak velká nebo bohatá, tvořili hlavně němečtí přistěhovalci se svými potomky. Vlivem slovanského okolí se ale začala objevovat i jiná etnika, během přičlenění k polskému státu polské, od 14. století pak samozřejmě české.

Vzhledem ke tvrzení, že Těšínsko nebylo ve středověku významným politickým či mocenským útvarem, se nabízí otázka „Proč český král Václav III. pojal za manželku Violu, dceru těšínského knížete Měška?“

Odpověď na tuto otázku rozhodně není jednoduchá a jednoznačná, jak je například prezentována ve Zbraslavské kronice: *„Léta pak Páně 1305, dne 5. října, uzavřel manželství s Violou, dcerou Měška, vévody těšínského; ta dívka byla změnou jména nazvána Eliška. Ale tuto dívku, dceru chudého knížete, nebyl by si nikterak vzal tento slavný a přemocný král za řádnou manželku, kdyby nebyl podvodně přemluven některými rádci. Neboť úskočná ničemnost některých pánů hleděla zabránit tomu, aby se tento mocný král nestal nějakým příbuzenstvím ještě mocnějším a tak nemohl více krotiti odbojníky a vládnouti nade všemi.“*¹³

Anebo jak ji vysvětlil František Palacký: *„Proto pravdě více se podobá, co pravili jiní, že prý přední páni na jeho dvoře podněcovali královi lásku ke spanilé kněžně z té příčiny, aby uchránili ho těch zcestností, do kterých lehká jeho mysl a zlá společnost jej zavodily.“*¹⁴

S největší pravděpodobností se jednalo o politicky motivovaný sňatek. V roce 1305 totiž Václav III. zrušil zasnoubení s Alžbětou Arpádovnou, které mu domluvil jeho otec Václav II., a vzdal se uherského trůnu ve prospěch bavorského vévody Oty z rodu Wittelsbachů. A protože v Polsku usiloval o trůn Vladislav Lokýtek, bylo třeba Václavovi najít nevěstu z polské dynastie, aby nedošlo ke ztrátě také polského trůnu. I když se v pramenech objevují zprávy o Violině neobyčejné kráse, lze to vzhledem k tomu, že nejsou dochovány zprávy o setkání Václava s Violou před jejich svatbou, těžko považovat za důvod ke svatbě, jak ho prezentoval František Palacký. Je možno se tedy domnívat, že osobně se setkali až před svatbou po jednáních Václava s jejím otcem Měškem, a že byla jako

¹³ Zbraslavská kronika. *Chronicon aulae regiae*. Ed. Zdeněk Fiala. 2. vydání. Praha, 1976, s. 148.

¹⁴ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě. Díl 2. Od roku 1253 až do roku 1403*. Praha, 1937, s. 160.

Václavova budoucí manželka vybrána jako trumf pro rýsující se politické střetnutí v Polsku a také kvůli strategické poloze Těšínska, jež zajišťovalo přímé spojení Moravy s Malopolskem.¹⁵

---

¹⁵ BAKALA, Jaroslav. Láska či politika? O důvodech sňatku Violy Těšínské a Václava III. In *Dějiny a současnost* 27, 2007, č. 7, s. 17-20. ISSN 0418-5129. VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny země Koruny české. Svazek III. 1250-1310*. Praha, 2002, s. 477-478. ISBN 80-7185-433-6.

1. Řád benediktinů

1. 1. Charakteristika

Řád benediktinů je nejstarším monastickým řádem západního mnišství, také díky němuž bylo zachováno antické vědění a kultura, a oboje přeneseno do období středověku. Na počátku středověku tak představovaly benediktinské kláštery výhradní střediska kultury a vědy. Benediktini kromě zakládání škol šířili také víru, vzdělanost, umění a v klášterních skriptoriích opisovali díla antických učenců a církevní Otce, dále psali kroniky, anály a diaria.

Podle Benediktovy řehole byla nejdůležitější povinností mnichů Řádu sv. Benedikta (OSB)¹⁶ služba Bohu v modlitbě a práci.¹⁷ Manuální práci představovalo kolonizování krajiny, mýcení lesů, odvodňování bažin a močálů, zakládání polí, luk, sadů, zahrad a vinic. Kromě toho zakládali také města a vesnice, stavěli sirotčince, nemocnice a chudobince, a jako první začali poskytovat péči pocestným. Protože byli na výši v hospodářských pracích všeho druhu, stávali se učiteli zemědělských prací a řemesel. Mnoho klášterů se věnovalo i vědecké práci, zejména v teologických oborech, církevní hudbě a historii. Z těchto důvodů působili významně v duchovní správě a ve výuce na školách. V pozdější době dokonce přispěli významnou měrou k reformě celé církve.

Podle Benediktovy Řehole měl být mnišský oděv přizpůsoben poloze a podnebí místa, kde se nacházel klášter. Každý mnich měl mít dle Benediktovy představy vše, co potřebuje, tedy dva hábity s kapucí, škapulíř, punčochy, boty, pás, nůž, pisadlo, jehlu, šátek a psací tabulky. Pokud mniši dostali nové věci, tak staré byly uloženy a později rozdány chudým a potřebným (viz Řehole Benediktova 55, dále jen RB).¹⁸

Posláním řádu bylo a je šíření víry prostřednictvím kázání, misií a vzdělávání laiků, přičemž se všechny tyto funkce prolínají.

1. 2. Organizační struktura řádu

Benediktini nikdy netvořili a netvoří centralizovaný řád. Každý klášter je tak samostatným společenstvím, které vede zvolený opat (RB 64). To ovšem neznamená, že by kláštery netvořily vyšší uskupení. Na základě území, národnosti nebo vzájemných vztahů se mohou

---

¹⁶ *Ordo Sancti Benedicti, Ordo Sancti Patris Benedicti*

¹⁷ Hesla: *Ora et labora* – Modli se a pracuj; a *Ut in omnibus glorificetur Deus* – Aby byl ve všem oslavován Bůh, ať je ve všem oslavován Bůh.

¹⁸ Při odkazech na pasáže z Řehole vycházím z českého překladu z roku 1998, který vyšel díky benediktinskému arcipopatství v Břevnově: *Řehole Benediktova*. Praha, 1998. ISBN 80-238-2676-X.

slučovat v kongregace, do jejichž čela jsou opaty a převory klášterů té kongregace voleni předsedové. Kongregace jsou základem ještě vyššího uskupení, benediktinské konfederace, v jejímž čele je volený opat primas. Ten je pak zástupcem a reprezentantem řádu u Svatého stolce, u Kongregace pro řeholníky, stará se o vztahy mezi jednotlivými kongregacemi a o chod řádové koleje. Opat primas může být zvolen celkem třikrát, poprvé na osm let, poté již jen na čtyři roky.

Jednotlivé kláštery jsou nazývány opatstvími v čele s opatem, menší kláštery se nazývají převorství a spravuje je převor. V minulosti pak ještě existovala na opatstvích závislá proboštví. Opat má v klášteře svého zástupce v osobě převora (RB 65), který může mít titul děkana (RB 21). V klášteře jsou pak ještě vybíráni mniši starající se o určité záležitosti, např. o hospodářské záležitosti, o výchovu kleriků, o nemocnici a hospic pro staré či slabé apod. V minulosti existovaly i takové funkce jako byl sakristián, který měl na starost péči o kostel, oltář a relikviář; na vzdělání mnichů a na chod skriptoria dohlížel kantor; nebo almužník, jenž materiálně pomáhal chudým.

Ve své Řeholi Benedikt pamatoval také na přijímání zájemců o vstup do řádu (RB 58-61). Mnichem se mohl stát člověk chudý i bohatý, nebo dokonce kněz či cizí mnich. Zájemce nejdříve musel prokázat vytrvalost a trpělivost. Až poté byl po pohovoru s novicmistrem přijat do kandidatury trvající šest měsíců. Během této doby měl poznat prostředí a život v klášteře. Pokud chtěl v klášteře dále setrvávat, čekal ho ještě jeden až dva roky trvající noviciát, během něhož hlouběji poznával mnišský život a studoval Řeholi. Pokud komunita souhlasila s jeho přijetím, musel kandidát slíbit stálost (tj. doživotní setrvání v jednom klášteře), změnu mravů a poslušnost. Pokud měl nějaký majetek, musel ho rozdat chudým nebo převést na klášter. Člen řádu vždy přijal řeholní jméno předcházející křestnímu jménu.

1. 3. Spiritualita

„Naslouchej, synu, mistrovu učení, nakloň k němu ucho svého srdce, a k čemu tě laskavý otec nabádá, to rád přijmi a uveď ve skutek, aby ses v namáhavé poslušnosti vrátil k tomu, od něhož ses vzdálil zahálčivou neposlušností.“ RB (Začátek Prologu), 1-2

Život mnichů v klášteře je řízen podle Řehole sv. Benedikta (*Regula Sancti Benedicti, Sancti Benedicti Regula Monasteriorum*), jež je rozdělena do 73 kapitol. O vzniku Řehole není toho mnoho známo. Ví se, že ji Benedikt sepisoval nějaký čas a následně i upravoval a rozšiřoval, a také, že není jeho originálním dílem. Při jejím psaní totiž využil již starších děl

sv. Jana Cassiana, sv. Basila Velikého, ale především Řeholi tzv. Magistra, dílo neznámého mnicha. Řehole má za cíl umožnit mnichům v klášteře život podle evangelia.

Kláster měl být samostatný, hospodářsky soběstačný a nezávislý. Z této myšlenky lze usuzovat, že Benedikt nikdy neusiloval o vytvoření centralizovaného řádu. Klášter měl být mnichům domovem, ve kterém by žili pod dohledem opata, jenž měl představovat klíčový prvek v klášteře. „*Víra v něm totiž vidí Kristova náměstka v klášteře,...*“ (RB 2, 2). Obraz správného opata je vykreslen v kapitolách 2, 3 a 64.

Seznam pokynů, kterými se mají mniši řídit, sepsal Benedikt ve 4. kapitole. Je evidentní, že je přejal z Písma a upravil pro mnišský život. Základním pojmem duchovního života je podle Benedikta naslouchání, protože bez něj není možné setkání s Bohem. Dalšími nezbytnými prvky v duchovním životě měly být poslušnost, mlčenlivost a pokora (RB 5-7).

Hlavní povinností klášterního života měla být společná modlitba, kromě které se měli mniši věnovat i duchovní četbě a manuální práci. „*Před službou Boží nesmí se dávat přednost ničemu.*“ (RB 43, 3). Jak je zřejmé, modlitbě přisuzoval Benedikt velký význam, a proto jí dal pevný řád (RB 8-20). V každé volné chvíli, kdy mniši nepracovali, se měli věnovat četbě: „*Zahálka je nepřítel duše. Proto mají být bratři v určité hodiny zaměstnání tělesnou prací, v jiné hodiny zase svatým čtením.*“ (RB 48, 1). Duchovní četbou (*lectio divina*) byl myšlen především určitý způsob rozjímání. Neméně důležitá byla i práce, neboť díky ní šlo nejen potkat Boha, ale i sebe sama.

I když benediktini měli v samotě při rozjímání nebo při práci hledat Boha, neznamená to, že by se úplně uzavřeli vůči okolnímu světu. Právě naopak, Benedikt ve své Řeholi přikládal pohostinnosti velký význam: „*Všichni příchozí hosté se mají přijímat jako sám Kristus,...*“ (RB 53, 1).

Benedikt se snažil o to, aby se kláštery staly pokojnými místy, kde by všichni členové komunity žili v míru a pokoji. Proto vystavěl svou Řeholi harmonicky, aby byla přizpůsobena širokému okruhu mnichů s jejich specifickými možnostmi, neopomněl ani slabé a nemocné členy komunity (RB 48, 24-25).

Po vyplenění Monte Cassina Langobardy byla Řehole po roce 568 uchováována v římském Lateráně a navrácena až o dvě století později. V roce 886 však rukopis shořel v Teanu u Capuy, kde byl uchováván kvůli Saracénům, kteří v té době ohrožovali Monte

Cassino. Řehole byla následně uchováována v rukopisech, pořízených před jejím zničením, z nichž nejvýznamnější je dochovaný v St. Gallen.¹⁹

1. 4. Dějiny řádu

Původ benediktinů je neodlučně spjat s osobou jejich zakladatele, tedy sv. Benedikta, jenž se dle tradičního podání narodil v roce 480 v Nursii (dnešní italská Norcia) v měšťanské rodině. Krátkou dobu strávil na studiích v Římě, ze kterých však kvůli tamějšímu zkaženému a zhýralému způsobu života odešel do Enfide, kde se připojil ke společenství, jenž žilo asketicky. Následně se uchýlil do Subiaca, kde žil v samotě jako poustevník. Mnichové z nedalekého kláštera ve Vicovaru si ho po smrti svého opata zvolili novým představeným. Zanedlouho se ho ale pokusili otrávit, jelikož jim nebyl po chuti jeho odpor proti jejich světským choutkám. „*Benedikt však požehnal pohár s otráveným vínem a ten se před zraky všech přítomných roztrávil.*“²⁰

Podle legendy tak byl Benedikt přinucen vrátit se do Subiaca, kde shromáždil žáky, s nimiž založil a vybudoval 12 klášterů, které měl pod svým vrchním dozorem. Tento úspěch však vzbudil závist v knězi Florentiovi z nedalekého kostela, který vystavil mnichy pokušení skrz sedm nahých dívek a samotného Benedikta se pokusil otrávit chlebem.

Po této události opouští i Subiacum a na hoře Monte Cassino založil roku 529 klášter, pozdější metropoli benediktinů. V Monte Cassinu strávil Benedikt zbytek svého života. V momentě své smrti se nechal svými žáky přenést do kaple. „*Potom se před smrtí posilnil přijetím Těla a Krve Páně. Pak vstal, podpírán ve své slabosti rukama učedníků, pozvedl ruce k nebi a ve slovech modlitby vydechl naposled.*“²¹ Tradičním datem jeho smrti je rok 547. Existují však domněnky, že se sv. Benedikt narodil nejdříve v roce 500 a jeho smrt by tedy spadala mezi léta 555-560.²²

Při vpádu Langobardů do Itálie došlo nejdříve v roce 672 k přesunu jeho těla do kláštera Fleury-sur-Loire ve Francii, odkud byla většina jeho ostatků navrácena do Monte Cassina roku 755. Menší částky pak byly rozptýleny po významných benediktinských kláštorech.

---

¹⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. II. díl, II. svazek, Mnišské řády.* Praha, 2004, s. 17-19. ISBN 80-7277-087-X. GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie: učitel duchovního života.* Praha, 2004. ISBN 80-7021-695-6.

²⁰ GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie: učitel duchovního života.* Praha, 2004, s. 17-35. ISBN 80-7021-695-6.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

V době Benediktovy smrti existovalo minimum klášterů řídících se jeho řeholí, jmenovitě se jednalo o Monte Cassino, Sacro Speco a Terraciano, všechny tyto kláštery se nacházely v Itálii, kde se řehole zpočátku šířila. Až papež Řehoř I. (590-604) dal podnět k rozšíření řádu, prostřednictvím misí, do Francie a do Anglie. V Anglii byl poté založen první klášter mimo Itálii – v Canterbury ho založil sv. Augustin. Do dnešního Německa řád pronikl v 8. století. „Vedle sv. Augustina v Anglii přinesli řeholi sv. Benedikta jeho žáci do Galie (sv. Maurus) a na Sicílii (sv. Placidus). Podobné apoštolské cesty vykonali i sv. Wilfrid (Frísko), sv. Bonifác – Winfrid (Německo), sv. Vojtěch (Čechy, Polsko) či sv. Anastasius (Uhry). Časem význam benediktinských klášterů vzrůstal a postupně se z nich stala nejenom střediska víry a kultury, ale i centra moci a památníky světodějných událostí.“²³

8. století znamenalo pro kláštery světské zásahy zejména do jmenování opatů. Panovníci, kteří si byli vědomi bohatství klášterů, tak hledali cestu k upevnění správy nad nimi a k vylepšení své ekonomické situace. První, kdo se rozhodl tuto situaci řešit, byl opat Benedikt z Aniánu (750-821), který hlásal návrat k Řeholi skrze pronikání k duchovnímu smyslu Písma a jeho praktické aplikace, tj. čtení Písma, meditování o přečtených pasážích a rozjímání. Jeho pokus o reformu dal vzniknout reformním hnutím, z nichž nejvýznamnější bylo tzv. clunyjské hnutí.²⁴ Některé další reformy daly dokonce vzniknout novým samostatným řádům, např. kartuziánům, cisterciákům a celestinům.

Bulou *Summi Magistri dignatio*, kterou vydal 20. 6. 1336 papež Benedikt XII., bylo ustanoveno 36 benediktinských provincií, mezi něž byla zahrnuta i českomoravská kongregace s opatem břevnovským a třebíčským jako vizitátory. Následoval přibližně století trvající rozvoj a upevňování pozice řádu, který však byl přerušen husitstvím v Čechách a

---

²³ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. II. díl, II. svazek, Mnišské řády*. Praha, 2004, s. 20. ISBN 80-7277-087-X. V citované pasáži se však autor dopustil mylného tvrzení, protože ve Frísku nepůsobil sv. Wilfrid, ale sv. Bonifác-Winfrid.

²⁴ „Nejvýznamnější mnišské reformní hnutí ve středověku vzešlo z Cluny. Vévoda Vilém Akvitánský založil kolem r. 908/910 v Burgundsku klášter Cluny. Správně rozpoznal, že hlavní příčinou úpadku církve v 9. stol. byl nedostatek ochrany a nesvoboda popř. závislost klášterů na světských a duchovních velmožích. Proto vévoda novému klášteru zajistil svobodu ve vlastních záležitostech uvnitř i navenek. Zakládací listina a zvláštní papežské privilegium zaručovalo svobodnou volbu opatů a vynětí (exempci) z pravomoci (jurisdikce) diecézního biskupa. Duch kláštera se vyznačoval přísným zachováváním benediktinské řehole a tvrdou askézí... [...] Cluny vděčilo za svůj skvělý vzestup a vynikající vliv v 10. - 12. stol. své vnitřní pevnosti a dynamice. [...] ...clunystí řeholníci si při přísně reformním duchu zachovali jistou otevřenost světu;... [...] Ke Cluny se připojovaly četné jiné kláštery... [...] ...hnutí dosáhlo vrcholu v 11. stol. [...] Vedlo však k prohlubování křesťanského života a tím nutně k myšlenkám o významu náboženství ve veřejném životě, o postavení církve a její hlavy, papeže, ve světě, o zlořádech v církvi a o velkých úkolech, jež má církev. Připravovalo tak nepřímou půdu pro příští vývoj a stalo se mocným dějinným činitelem.“ FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. Praha, 1992, s. 131-133. ISBN 80-7113-008-7.

reformací ve Skandinávii, severním Německu a Anglii. Chvilkové oživení přišlo po Tridentském koncilu, který měl za následek mimo jiné vznik nových kongregací.²⁵

Období klidu ale dlouho netrvalo. Během Napoleonovy vlády byly kláštery rušeny nejen ve Francii, ale i ve zbytku Evropy, např. v Habsburské monarchii v rámci josefínských sekularizací.

Počátek 19. století znamenal pro benediktinský řád vzkříšení, v polovině století se benediktini dostali dokonce až do Austrálie a do Ameriky. Následující století a dvě světové války však přinesly útlum. Druhá světová válka navíc znamenala pro řád pohromu, jelikož došlo ke zničení kláštera na Monte Cassinu, v jehož troskách se Němci opevnili. Naštěstí stačili spojenci ještě předem varovat obyvatele kláštera, a tak byly včasnou evakuací zachráněny nejen životy osob, ale také knihovna, archiv, cennosti a dokonce i ostatky sv. Benedikta. Díky italské vládě došlo brzy po skončení války k zahájení obnovy kláštera, což papežovi Pavlovi VI. umožnilo dne 24. 10. 1964 vysvětit znovuobnovený klášter a prohlásit sv. Benedikta ochráncem Evropy. Listem *Pacis nuntius* tak byl uzákoněn Benediktův kulturní a civilizační přínos.

„Dnes sdružuje benediktinská konfederace v 21 konfederacích přes 370 klášterů s přibližně 20 000 řeholníky. V době největšího rozkvětu však měl benediktinský řád až 37 000 opatství, převorství a řeholních domů. Podle těžko ověřitelné řádové tradice dal řád církvi 1 560 svatých, 3 500 blahoslavených, 22 (15) papežů, 250 patriarchů, 200 kardinálů, 1 600 arcibiskupů, 4 000 biskupů a více než 16 000 vědců, učenců, spisovatelů, umělců a vynálezců.“²⁶

1. 5. Dějiny řádu v českých zemích

Benediktinský řád uvedla do Čech blahoslavená Mlada Přemyslovna, když na konci 10. století přivedla z Říma benediktinky do kláštera sv. Jiří na Pražském hradě, kde založila první benediktinský ženský klášter v zemi. Druhý pražský biskup sv. Vojtěch (982-996, resp. 982-988, 992-996), Slavníkovec, jenž byl pražským biskupem zvolen dne 19. 2. 982 na Levém Hradci, se následně zasloužil v roce 993 společně s knížetem Boleslavem II. o založení

---

²⁵ „Jednou z nejvýznamnějších byla Kongregace sv. Maura (*Congregatio Sancti Mauri*) – maurini, která byla založena roku 1618 ve Francii a potvrzena roku 1621 papežem Řehořem XV. Zaměřila se na vědeckou práci a její členové, zejména Dom Jean Mabillon (1632-1707), Dom Christian Fr. Toussaint a Dom R. Fr. Tassin, se stali zakladateli pomocných věd historických, zvláště pak diplomatiky.“ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. II. díl, II. svazek, Mnišské řády*. Praha, 2004, s. 33. ISBN 80-7277-087-X.

²⁶ Tamtéž, s. 37.

prvního mužského benediktinského kláštera v zemi - břevnovského kláštera. *Břevnovský klášter* následně po celý středověk (s výjimkou období husitských válek) působil jako významná kulturní (díky své bohaté knihovně) a hospodářská instituce. Založení břevnovského kláštera se stalo impulsem pro zakládání dalších benediktinských klášterů v zemi. Tato činnost dosáhla vrcholu v 11. a 12. století, kdy bylo založeno nejvíce klášterů.²⁷ Na *Ostrově* byl kolem roku 999 založen klášter, jenž byl ve středověku významnou kulturní lokalitou. Od jeho založení se až do roku 1137, kdy se dovídáme o požáru v klášteře, dochovalo minimum zpráv. Během následujících století byl klášter několikrát obnovován, protože byl častým cílem loupeživých nájezdů a drancování. V roce 1420 zanikl.

Roku 1032 byl založen klášter *Sázava*, jenž byl v roce 1097 obsazen břevnovskými benediktiny. V klášteře vznikl od 11. století cyklus svatoprokopských staroslověnských a latinských legend, v 70. letech 12. století zde vznikla kronika Mnicha sázavského. V polovině 11. století byla ostrovskému klášteru darována kaple Sv. Jana Křtitele v jeskyni. Mniši tam postavili klášter s kostelem, který se stal známým jako Sv. Jan v jeskyni, později Sv. Jan ve Skalách, dnes *Sv. Jan pod Skalou*. Na přelomu 12. a 13. století tam byla fara, jež byla později, neznámo kdy, povýšena na proboštví. Po zániku ostrovského kláštera během husitských válek se tam uchýlil opat s většinou konventu. V první polovině 11. století byl zřejmě založen klášter v *Rajhradu*, ale nejstarší spolehlivá zpráva pochází až z roku 1136. V polovině 13. století se stal cílem loupeživých nájezdů a v 80. letech téhož století dokonce sloužil jako základna loupežníků. V 90. letech 13. století byl obnoven a znovu vysvěcen. Po celou dobu své existence byl podřízen břevnovskému klášteru. V roce 1078 vznikl klášter v *Hradisku u Olomouce*, jenž měl působit jako kolonizátor blízkého okolí. Díky své poloze u sídelního města se stal reprezentačním a kulturním centrem, což mělo za následek také to, že si ho olomoucká knížata zvolila za místo svého odpočinku. V klášteře se nacházelo skriptorium, ve kterém zřejmě vzniklo tzv. Olomoucké horologium a další rukopisy. Roku 1151 byli benediktini vypuzeni z kláštera, který připadl premonstrátům. Jednou z nejvýznamnějších církevních institucí předhusitských Čech byl klášter v *Opatovicích nad Labem*, založený v letech 1086-1087. S klášterem jsou spojeny významné literární památky, jako např. Hradišsko-opatovické anály. Roku 1421 byl během husitských válek zničen. Benediktinský

---

²⁷ Při následujícím výpisu benediktinských klášterů, které byly založeny ve středověku, vycházím zejména z těchto děl: FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, 2005. ISBN 80-7277-026-8. VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-17-6. V menší míře jsem také využil dílo Milana Bubena: BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. II. díl, II. svazek, Mnišské řády*. Praha, 2004. ISBN 80-7277-087-X.

klášter měl na konci 11. století údajně vzniknout i v Litomyšli na místě pozdější premonstrátské kanonie (1141).

Rozsáhlá zakládací činnost klášterů pokračovala i v následujícím 12. století. Již na začátku tohoto století, v letech 1101-1104, byl založen v *Třebíči* klášter s cílem kolonizovat okolní krajinu. Ve 14. a 15. století byl cílem několika loupeživých nájezdů, které zapříčinily hospodářský úpadek kláštera. V *Kladrubech* v roce 1115 vznikl klášter, jenž jako jeden z mála přežil husitské války bez větší úhony. V 15., a následně i v 16., století však došlo k jeho úpadku. O klášteře ve *Vilémově* se spekuluje, že existoval již kolem roku 1131, jeho existence je však spolehlivě prokázána v roce 1160. K jeho velkému poničení došlo v roce 1278 po bitvě na Moravském poli. V roce 1421 zanikl. V letech 1119-1121 vznikl klášter v *Postoloprtech*, který zanikl roku 1420. V roce 1144 vznikl klášter v *Želivě*, ve kterém se ale benediktini dlouho neudrželi, jelikož byli zanedlouho vyhnáni a klášter roku 1149 připadl premonstrátům. Před rokem 1161 vznikl klášter v *Podlažicích*, jenž zanikl během husitských válek.

Do 13. století sahají počátky kláštera v *Polici nad Metují*, jenž byl založen roku 1209 a byl podřízen břevnovskému klášteru. V 60. letech 15. století byl klášter vypálen, k jeho obnově došlo v následujícím století. V roce 1268 má počátek také klášter v Orlové na Těšínsku, který byl zřízen jako filiálka kláštera v Tynci u Krakova (více viz kapitola 3).

Roku 1322 bylo v *Broumově* zřízeno proboštství. Karel IV. se podílel na vzniku dvou klášterů. První z nich nechal založit roku 1347 v *Emauzích* na Novém Městě. O necelých deset let později zde Karel IV. zřídil skriptorium, čímž byl dán základ bohaté kulturní činnosti kláštera. Druhý klášter, jehož vznik Karel IV. inicioval, vznikl roku 1355 u *sv. Ambrože* na Starém Městě, kam Karel IV. přivedl benediktiny s milánskou liturgií. Klášter byl v roce 1419 obsazen husity, kteří vyhnali mnichy.

Většina českých benediktinských klášterů vznikala jako samostatné a soběstačné instituce, jen některé velké kláštery zakládaly podřízené filiálky.

Zatímco sv. Vojtěch dával přednost clunyskému hnutí, tak následující generace českých benediktinů preferovaly lotrinskou reformu z Gorze²⁸, jíž přijaly skrze bavorské

---

²⁸ „Vliv kláštera Gorze v Lotrinsku, založeného r. 933 Janem z Vendière, se šířil hlavně do Německa. [...] Německé kláštery se držely víc než clunýjské v rámci feudálně aristokratického směru. Staré významné říšské kláštery se chovaly k ústředně řízené, antifeudální clunýjské reformě rezervovaně, nebo dokonce odmítavě. Cítily se zavázány otovské říšské církvi a v pozdějším boji mezi císařem a papežem stály většinou na straně císařské.“ FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. Praha, 1992, s. 132-133. ISBN 80-7113-008-7.

kláštery. Výchozím bodem pro šíření této reformy v Čechách byl břevnovský klášter. Nakonec ale zvítězilo clunyjské hnutí.

Jak je možno vidět, nejvýznamnějším a největším činitelem zániku klášterů ve středověku byli husité. Následující, 16. století, znamenalo zánik pro kláštery v Třebíči a Uherčicích na Moravě.

Po Bílé hoře, v rámci konsolidace poměrů, došlo k obnovení benediktinského řádu v českých zemích. 17. a následně 18. století znamenaly rozmach klášterů nejen v českých zemích, ale také v celé střední Evropě. Kláštery byly v duchu barokní zbožnosti spolu s kostely přestavovány, rozkvět zažívala vědecká, kulturní, misijní a charitativní činnost.

Konec 18. století však přinesl benediktinům v českých zemích další újmu, neboť josefínské rušení klášterů znamenalo zánik pro kláštery ve Sv. Janu pod Skalou, Kladrubech, Sázavě, Polici nad Metují a pro klášter sv. Mikuláše v Praze. Českomoravskou kongregaci následně tvořilo pouhé torzo: Břevnov-Broumov, Rajhrad a Emauzy. Takto okleštěná kongregace se udržela do roku 1889, kdy byly české kláštery až do roku 1929 rozděleny mezi rakouské kongregace. V již zmíněném roce 1929 byly kláštery podřízeny římské kurii, tzn. Svatému stolci.

„V listopadu 1945 vznikla se souhlasem papeže Pia XII. nová Slovanská kongregace sv. Vojtěcha, do níž náležela opatství v Břevnově, Broumově, Rajhradu, v Praze v Emauzích, dále priorát v Lubinu u Poznaně (podléhal Emauzům) a priorát v Mariboru v tehdejší Jugoslávii (osazen z Emauz).“²⁹

Zatímco nacistická okupace činnost benediktinů „pouze“ potlačila a nevedla k vážnějším újmám, komunistický režim již začal po roce 1950 kompletně likvidovat kláštery. Znovu vybudovat kláštery a obnovit v nich život bylo možné až od roku 1990. Postupně tak byla obnovena opatství břevnovské, emauzské a rajhradské. Klášter v Broumově je v současnosti samostatným subjektem a není osídlen, jeho správa spadá pod břevnovský klášter.

---

²⁹ BUBEN, Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. II. díl, II. svazek, Mnišské řády*. Praha, 2004, s. 43. ISBN 80-7277-087-X.

2. Opatství benediktinů v Tyńci u Krakova

„Tyniec to przede wszystkim benedyktyni, ich opactwo, dalej – wzgórze klasztorne, cała wieś, a nawet dawne ich władztwo w bliższej i dalszej okolicy. Osobliwością, która wyróżnia Tyniec, jest jego historia. Ciągnie się od wielu stuleci, pozostawiając rozmaite pamiątki, na poły zrujnowane budynki klasztoru, ale także stary tytuł kościoła, tradycje, legendy, nazwy miejscowe i rozplanowanie wsi. Historia Tyńca stanowi ciekawostkę dla zwiedzających, dla stałych mieszkańców ma jednak szersze znaczenie, bo ich uczy i wyjaśnia wiele zagadek.“³⁰

2. 1. „Clunyjská legenda“

„Również szereg wspólnot mniszych, i to w różnych częściach Europy, staralo się wywodzić swe początki właśnie z Cluny, tworząc mniej lub bardziej prawdopodobne legendy, cieszące się w ciągu wieków niezwykłą żywotnością. Jedną z takich wspólnot było opactwo w Tyńcu, ...“³¹

Počátky tynieckého opatství jsou spojovány s legendou o Kazimíru Obnoviteli (1016-1058), synem Měška II. a Rychey. Kazimír měl pobývat u benediktinů v Cluny, kde se měl dokonce po složení slibů stát mnichem. Byl však povolán na polský trůn, a tak požádal papeže o výjimku, který mu ji udělil společně se žádostí o splnění několika podmínek, z nichž jednou bylo založení kláštera v Polsku. Kazimír tedy vyrazil na cestu do Polska s 12 mnichy vedenými Aronem, budoucím prvním tynieckým opatem. Poté, co dorazil do Polska, nechal Kazimír vybudovat klášter a nadal benediktiny celou tynieckou kasteláníí.³² Podle tradice měl Kazimír Obnovitel založit tyniecký klášter v roce 1044: *„(data ta figuruje na marmurowej tablicy w Tyńcu).“³³*

2. 2. Založení kláštera

Jak tedy z legendy vyplývá, tyniecký klášter měl být založen v roce 1044 Kazimírem Obnovitelem. Ovšem mezi polskými historiky nepanuje v tomto jednotný názor. Objevily se hypotézy, že tyniecký klášter založil již Boleslav I. Chrabrý (992-1025) nebo Boleslav II.

³⁰ SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 9. ISBN 978-83-7354-246-4.

³¹ GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007, s. 14. ISBN 978-83-61033-12-7.

³² SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 49-53. ISBN 978-83-7354-246-4.

³³ Tamtéž, s. 51.

Smělý (1042-1081/1082). „Przeważa teza, że opactwo tynieckie uposażył Bolesław Szczodry...“³⁴ Rovněž je ale možné, že klášter založil a základní kámen položil Kazimír Obnovitel, a že jeho syn Boleslav II. Smělý pokračoval v jeho díle a dokončil stavbu kláštera. Světlo do tohoto problému nevnáší ani nejstarší tyniecký dokument, který vystavil v roce 1124 papežský legát Idzi. V něm je pouze zmíněno, že tyniecký klášter založil a 5 okolních vsí mu daroval jakýsi nejmenovaný kníže. Vzhledem k tomu, že se nedochoval doklad fundace, tak jedinou jistotou zůstává, že byl tyniecký klášter založen v 11. století.³⁵

2. 3. Středověký Tyniec

„Nielatwo jest badać dzieje instytucji, której spuścizna archiwalna uległa rozproszeniu, a w znacznej części także zniszczeniu.“³⁶

„Kapitalnym świadkiem przeszłości klasztoru jest jego architektura. Odzwierciedla ona życie, czasem nawet aspiracje jego mieszkańców.“³⁷

O prvních desetiletích kláštera podává hrst informací již výše zmíněný dokument papežského legáta z roku 1124. Tyniec si podržel rozlehlé majetky z doby svého založení, které byly rozšířeny nadáními krále Boleslava II. Smělého a královny Judyty-Marii (vdova po Vladislavu I. Hermanovi, který vládl v letech 1079-1102). V té době již pravděpodobně stály budovy kláštera a románský kostel, což potvrdily vykopávky, díky nimž bylo také zjištěno, že klášter stojí od svých počátků pořád na stejném místě.

Prvním písemně potvrzeným opatem je Hildebrand (1166-1167). Ovšem nejvýznamnějším z „nejstarších“ tynieckých opatů byl opat Lutfryd, jenž Tyniec skvěle reprezentoval jako „przezorny gospodarz, mąż Kościoła i zarazem uczestnik wieców małopolskich.“³⁸ Ve 13. století byly zakládány řeholní domy podřízené Tyńci: v roce 1209 klášter v Kościelnej Wsi, roku 1228 klášter ve Staniątkach, opatství v Orlové bylo založeno roku 1268 a ve 2. polovině 14. století, v roce 1365, bylo v Uniejowie zřízeno proboštství.

---

³⁴ Tamtéž, s. 56.

³⁵ LABUDA, Gerard. Kto i kiedy ufundował klasztor w Tyńcu. In ŻUROWSKA, Klementyna. *Benedyktyni tynieccy w średniowieczu. Materiały z sesji naukowej Wawel-Tyniec 13-15 października 1994*. Kraków, 1995, s. 23-39. ISBN 83-85433-61-9. SCZANIECKI, Paweł OSB. Odgadywanie początków. In Tamtéž, s. 23-39. SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 55-58. ISBN 978-83-7354-246-4.

³⁶ GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007, s. 39. ISBN 978-83-61033-12-7.

³⁷ SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 103. ISBN 978-83-7354-246-4.

³⁸ Tamtéž, s. 68.

Tyniec měl hospodářský, klášterní, komunikační a rovněž vojenský význam. Klášter, jenž byl umístěn na kopci, totiž kvůli své příhraniční pozici plnil funkci jakési strážnice a díky svému finančnímu potenciálu a tomu, že představoval cennou pevnost, byl několikrát vtažen do války. V roce 1229 dokonce papež Řehoř IX. zakázal opevnění kláštera, o něž se nejspíš pokusil kníže Konrad Mazowiecki usilující v té době o krakovský trůn. Ohledně údajného přechodu Tatarů v roce 1241 nebo 1253 nejsou spolehlivé prameny. Spolehlivé prameny ale existují k vylopuení kláštera v roce 1289 během bojů mezi Vladislavem Lokýtkem a Jindřichem IV. Spravedlivým. Na začátku 14. století byl Tyniec na straně krakovského biskupa Jana Muskaty, jenž byl přívržencem Přemyslovců. Tyniec, jenž sídlil na trase Praha-Krakov tak byl vtažen do bojů mezi Janem Muskatou a Vladislavem Lokýtkem, během nichž byl vypleněn. Následující léta, přibližně 1304-1344, rozhodně nebyla pro tyniecký klášter příznivá. „*Tyniec przechodził z rąk do rąk, ... [...] Przejściowi władcy zwykle usuwali aktualnego opata i wprowadzali na jego miejsce swego człowieka.*“³⁹ Až úsilí opata Henryka přineslo v roce 1344 ovoce – úřad tynieckého opata od té doby vyžadoval potvrzení papeže. I přesto ale král Kazimír III. Veliký dosadil do úřadu opata svého chráněnce Jana (1351-1374).⁴⁰

„*W dziejach Tyńca najciekawszy był okres gotycki, który odpowiadał mniej więcej władaniu Jagiellonów w Polsce. Okres ten budzi tym większe zainteresowanie, że odkrywa go nadal pewna tajemnica.*“⁴¹ V této době byli nejvýznamnějšími tynieckými opaty Mścislaw (1386-1410) a Maciej Skawinka (1452-1477), za jejichž vlády stoupla kulturní úroveň Tyńca. Oba dva totiž podporovali vědu, umění a liturgii. „*Z całego bogactwa iluminowanych ksiąg rękopiśmiennych, które kiedyś należały do opactwa, zachowały się tylko nieliczne. Cztery szczególnie okazałe pochodzą z czasów, gdy Tyńcem rządzili dwaj wybitni opaci: Mścislaw (1386-1410) i Maciej ze Skawiny (1452-1477). [...] Walory artystyczne wyposażenia malarzkiego ksiąg związanych z opatem Mścislawem oraz iluminowana kopia tekstów Józefa Flawiusza, sporządzona na zlecenie opata Macieja Skawinki, stawiają je w rzędzie znaczących dzieł malarstwa książkowego w Małopolsce.*“⁴² Opat Mścislaw se díky svému

---

³⁹ Tamtéž, s. 69.

⁴⁰ ROKOSZ, Mieczysław. „Pulchrum patriae clenodium et fortis contra hostiles insidias munimen“. In ŽUROWSKA, Klementyna. *Benedyktyni tynieccy w średniowieczu. Materiały z sesji naukowej Wawel-Tyniec 13-15 października 1994*. Kraków, 1995, s. 59-70. ISBN 83-85433-61-9. SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 66-70. ISBN 978-83-7354-246-4.

⁴¹ SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 103. ISBN 978-83-7354-246-4.

⁴² ŽUROWSKA, Klementyna. *Benedyktyni tynieccy w średniowieczu. Materiały z sesji naukowej Wawel-Tyniec 13-15 października 1994*. Kraków, 1995, s. 243-244. ISBN 83-85433-61-9.

přátelství s biskupem Piotrem Wyszem aktivně angažoval v záležitostech diecéze a biskup P. Wysz ho rovněž pověřil dozorem nad benediktinskými kláštery. Maciej Skawinka nechal postavit špitál v rodné Skawinie, klášter v Tuchowie a sponzoroval stavbu kostela v Orlové. Neopomenul ani Tynec, když na místě bývalého románského kostela, zničeného požárem, nechal postavit gotickou trojlodní baziliku a spoustu energie věnoval také rozšíření kláštera.⁴³

I když měl Tynec ve středověku značný finanční potenciál, tak vzrůstu bohatství zabránily na konci 13. a v 1. polovině 14. století časté války. Přestože tyniecký opat patřil mezi nejbohatší malopolské feudály, tak se často ocital v chudobě. Příčiny střídání časů vzrůstu s krizemi spočívají nejen v chybách v hospodaření, ale také ve fiskální přísnosti avignonské kurie a v neposlední řadě rovněž ve válkách, s nimiž se pojil nedostatek bezpečnosti a jistoty. 15. a následně 16. století však stačily k tomu, aby klášter, který v těchto dvou stoletích nebyl zatažen do válek a nebyl zničen požáry, byl obnoven a ožil. *„Styl goticki nadawał mu monumentalne pięknno, które zyskiwało jeszcze na malowniczym tle całej okolicy – majestatyczny wygląd odpowiadał opactwu, jego potędze i bogactwu. W klasztorze tym żyło zgromadzenie, które ówczesnie wznosiło się do prawdziwego rozkwitu.“*⁴⁴

2. 4. Vnitřní organizace⁴⁵

K volbě nového opata se přistupovalo až po smrti toho stávajícího a docházelo k ní zhruba měsíc po opatově smrti. Organizací a přípravou volby se v té době zabýval převor kláštera, na němž také dočasně spočívala zodpovědnost za chod kláštera. Volby se samozřejmě účastnili i představení klášterů podřízených Tyńci, tedy opati či probošti, zbylí mniši z těch klášterů pouze vybrali ze svého středu delegáta. V den volby se nejdříve odsloužily v kostele tři zpívané mše a následně se přistoupi k hlasování, které rovněž proběhlo v kostele, odevzdané hlasy pak sečetl skrutátor. Volby se účastnili i světské osoby spjaté jakýmsi způsobem s klášteřem, ovšem jejich roli při volbě nelze kvůli nedostatku pramenů určit. Vezme-li se v potaz působení kláštera v lokální společnosti, není jejich přítomnost až tak překvapivá. Po volbě bylo ještě třeba odeslat biskupovi dokument s prosbou o potvrzení volby a udělení benedikce, a informovat krále. Následně biskup vystavil příslušný dokument a stanovil datum

⁴³ SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tynec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 103-145. ISBN 978-83-7354-246-4.

⁴⁴ Tamtéž, s. 106.

⁴⁵ V této kapitole není mým cílem podrobně popsat chod tynieckého kláštera, ale pouze bych chtěl nastínit určité záležitosti, které se do jisté míry týkaly také orlovského kláštera, jako např. volba opata či noviciát. Chodem tynieckého kláštera se podrobně zabíral T. M. Gronowski: Viz GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007. ISBN 978-83-61033-12-7. Z jeho díla v případě této kapitoly z velké míry čerpám.

benedikce. Funkční období opata bylo zpravidla doživotní, ale samozřejmě mohlo dojít k rezignacím ze zdravotních důvodů.⁴⁶

Jmenování představených do čela podřízených domů bylo v kompetenci opata, jenž zřejmě po poradě s kapitulou jmenoval vybraného kandidáta. Zatímco jmenování na opata v Orlové, stejně jako na probošta ve Staniątkach, bylo považováno kvůli větší míře volnosti za poctu, tak takové jmenování do Starych Troków bylo, vzhledem k malému klášteru a z důvodu bezpečnosti, považováno za trest. Poté, co byl kandidát zvolen, následovalo jeho představení biskupovi daného místa, v případě Orlové tedy vratislavskému biskupovi. Jestli bylo ono jmenování doživotní (pokud daný představený nebyl později zvolen do funkce tynieckého opata) nebo jen dočasné, není známo.⁴⁷

Z období středověku se nedochovaly žádné zprávy, které by informovaly o náboru mnichů a jejich noviciátu. V případě proboštví je ale téměř jisté, že neměly vlastní noviciát. Pokud však jde o opatství, je situace složitější. Větší z nich (Św. Krzyż, Sieciechów) vlastní noviciát měly a v případě orlovského opatství je jisté, že vlastní noviciát nemělo. Orlovský opat tedy nemohl přijímat novice a zájemci o vstup do orlovského kláštera museli noviciát absolvovat a sliby složit v Tyńci.⁴⁸

V Tyńci pobývalo ve středověku kolem 20-25 mnichů, kteří již složili sliby. K tomu číslu je však ještě třeba přičíst jisté množství noviců a také mnichy pobývajících v podřízených konventech. Ovšem kvůli nedostatku pramenů lze jen těžko přesně stanovit jejich počet. V proboštvích pobývali zřejmě 2-4 mniši, v Orlové mělo pobývat přibližně 5-8 mnichů.⁴⁹

---

⁴⁶ GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007s. 67-93. ISBN 978-83-61033-12-7.

⁴⁷ Tamtéž, s. 128-129. SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 128-129. ISBN 978-83-7354-246-4.

⁴⁸ GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007s. 160-166. ISBN 978-83-61033-12-7.

⁴⁹ Tamtéž, s. 152-154.

3. Klášter benediktinů v Orlové

K dějinám snad každého významnějšího místa lze najít pověst. Orlovou ve středověku, kdy v ní sídlili benediktini, můžeme za takové významnější místo považovat. Proto se k jejím počátkům váže pověst o jejím založení:

„Kníže Měšek (1163-1211), pán Ratibořska a Těšínska, vypravil se jednou se svou manželkou Ludmilou a s četnou družinou na hon do hlubokých lesů a doubrav země těšínské. Za honu spatřili prý najednou knížecí manželé v těch místech, kde je orlovský kostel, na vysokém stromě seděti orla, držícího v zobáku svou kořist, kterou nenadále upustil. Kněžna Ludmila ulekla se toho zjevu tak, že porodila na místě syna, pozdějšího knížete Kazimíra. Na památku tohoto zjevu a této události dali prý knížecí manželé vystavěti v těch místech kapli a založili po vykácení okolního lesa ves, kterou prý nazvali podle orla Orlovou.“⁵⁰

Z pověsti můžeme vyvodit, že se jedná o starou ves s počátky v Měškově době, ne dříve než na konci 12. století. Podle legendy by se mohlo zdát, že jméno Orlová mohlo mít něco společného s ptákem orlem, samozřejmě že ne ve smyslu legendy o ptáku s kořistí v zobáku, ale s největší pravděpodobností to znamenalo místo, kde hnízdilo mnoho orlů, nebo snad šlo o název obrazný.⁵¹ Někteří historikové si vykládali jméno Orlová, jako poosobní, tzn. jako přídavné jméno přivlastňovací utvořené od osobního jména Orel, jež vzniklo přenesením významu obecného jména. To by tedy znamenalo, že Orlová dostala své jméno podle zakladatele nebo držitele osady, jenž se tak jmenoval. Takového názoru byli polský historik Popiołek, anebo Češi Adamus a Davídek.⁵²

3. 1. Orlová v rukou tynieckých benediktinů

Alois Adamus se domníval, že než se benediktini usídlili v Orlové, tak působili od roku 1211 u dnešního Těšína. Dle jeho názoru je do tehdy neobydlených míst údajně povolal opolský kníže Měšek, nebo jeho syn Kazimír. Okolo nového kláštera, který měl být pouhou filiálkou kláštera v Tynci u Krakova, se začala rozrůstat osada Nový Těšín. Naproti Novému Těšínu sídlil kníže ve Starém Těšíně, který mu ovšem z vojenských důvodů příliš nevyhovoval. Proto mělo dojít mezi roky 1217 a 1223 k přeložení Starého Těšína do Těšína Nového, což mělo zapříčinit odchod benediktinů z Těšína a jejich následná jednání s knížetem o náhradě.

⁵⁰ ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 9.

⁵¹ Viz TÉMA, Bedřich. Původ jména Orlová. In *Těšínsko* 15, 1972, č. 1-2, s. 3-5.

⁵² Tamtéž.

Těšínský kníže Kazimír nakonec benediktinům měl udělit Orlovou a tento přesun měl stvrdit také papež Řehoř IX. listem ze dne 27. prosince 1227.⁵³ S tímto Adamusovým názorem vyslovil nesouhlas Jaroslav Bakala, který upozorňuje na to, že neexistují písemné prameny, které by dokládaly existenci benediktinského kláštera nebo kostela v Těšíně. Benediktiny pozvala opolská knížata na Orlovsko zřejmě jako kolonizátory, a také kvůli jejich zkušenostem s těžbou soli v Malopolsku.⁵⁴

Jedinou jistotou, která nám tak v tomto případě zůstala, je listina papeže Řehoře IX. ze dne 7. prosince 1227.⁵⁵ A jak je z listiny zcela zřejmé, papež ji vydal pouze z důvodu potvrzení Orlové se všemi jejími právy a příslušenstvími ve vlastnictví kláštera v Tynci u Krakova. Jelikož v ní není ani zmínka o Orlové jako náhradě za Těšín, lze tedy vyslovit souhlas s názorem Jaroslava Bakaly. *„Listina spolehlivě prokazuje, že získání Orlové týneckými řeholníky náleželo do doby o něco dřívější. Vyplývá to jak z textu vlastního právního ustanovení, v němž se hovoří o konfirmaci již existující držby Orlové, tak z funkce papežské listiny v prostředí polském a slezském, ... [...] Papežská konfirmace feudálního vlastnictví se nerovná vlastnímu udělení takového majetku a ani se za to nevydává – jak vidíme i z textu a formulace citované listiny Řehoře IX. Týnečtí benediktini si tím chtěli v dosti neurovnaných polských poměrech na počátku 13. stol. zajistit tak spolehlivou preventivní záruku, jakou představovala tehdy konfirmace nejvyšší duchovní hlavy křesťanské Evropy. Doba mezi faktickým získáním Orlové a tímto papežským potvrzením nemusela být teoreticky ani příliš krátká, přesto zase s větším rozpětím než několika málo roků nelze počítat.“*⁵⁶

Jistý náhled do rozsahu majetku orlovského kláštera nám poskytuje listina papeže Řehoře IX. ze dne 26. května 1229, ve které potvrdil majetek a nároky tyneckého kláštera. Text této listiny se dochoval pouze v opisech, které se navíc od sebe liší. Tato listina také bývá v některých svých pasážích pokládána za padělanou. Zmínku o padělaných pasážích najdeme již u Adamuse, který však nepochybuje o majetku týneckého kláštera zmíněném v listině.⁵⁷

Kritičtěji se k ní staví Jaroslav Bakala, který porovnal dvě znění této listiny, jež se od sebe významně liší.⁵⁸ V prvním z nich (dále listina A) jsou klášteru dány desátky z Orlové,

⁵³ ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 13-16.

⁵⁴ Kolektiv autorů. *Orlová 1223-1973*. Ostrava, 1973, s. 12-13.

⁵⁵ „Gregorius episcopus servus servorum dei dilectis...” In KĘTRZYŃSKI, Wojciech. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tyneckiego. Część pierwsza*. Lwów, 1875, s. 13-14. Viz Příloha č. 3.

⁵⁶ Kolektiv autorů. *Karviná. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Karviná, 1968, s. 17.

⁵⁷ ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 16.

⁵⁸ Kolektiv autorů. *Orlová 1223-1973*. Ostrava, 1973, s. 14-15.

Doubravy, Chotěbuze, Těrlicka, Vrbice, Záblatí, Žukova, Slezské Ostravy, Golkovic, Velké Gořice, Uchylska, z dnes neznámé vsi Lacbantů a z kozelských podílů příslušných k ratibořské kastelánii kolem Rybníku. V druhém znění (dále listina B) jsou výše jmenované vesnice zachyceny jako plné vlastnictví tynieckého kláštera, na druhou stranu tu chybí některá ustanovení týkající se klášterního majetku a jeho práv mimo Opolské a Těšínské Slezsko. Jasný padělatelský zásah v listině B viděl v plném vlastnictví vesnic, jelikož pochyboval o tom, že by středověký padělatel změnil toto vlastnictví na pouhé desátky, jak je tomu v listině A. Padělatelský zásah v listině A pro něj představovaly úseky netýkající se orlovské expozitury tynieckého kláštera. Listina A měla dle jeho názoru sloužit majetkovým zájmům kláštera mimo oblast Horního Slezska, především na Krakovsku. Úsek týkající se majetku, který měl v 2. polovině 13. století připadnout orlovskému klášteru, měl zachovat stav před zápasy o statky orlovských benediktinů, které vznikly po roce 1560. Listina B měla vycházet z pozdějších materiálů jen orlovského původu a její formulaci pokládal za padělanou s výslovným zaměřením ke zmíněným snahám orlovských benediktinů.⁵⁹

Orlová v této době byla nejspíše klášterní vsí. Je možné, že se před faktickým příchodem benediktinů nacházel v Orlové dřevěný kostel, jelikož na listině kláštera benediktinek ve Staniątkach u Krakova ze dne 28. května 1260 je jako svědek podepsán jistý orlovský kaplan Martin.⁶⁰ S jistotou to ovšem nelze potvrdit.⁶¹ A jelikož Staniątky rovněž spadaly pod klášter v Tyńci u Krakova, lze vyslovit domněnku, že onen kaplan Martin byl do Orlové dosazen benediktin a je tudíž prvním známým benediktinem v Orlové.

---

⁵⁹ V roce 1560 v Orlové působil jako opat Jan Burczinski, který ostře vystupoval proti učení Martina Luthera a také proti těšínskému knížeti Václavu Adamovi (1528-1579), který se k tomuto učení hlásil. Kníže si to samozřejmě nenechal líbit, a tak z Orlové vypudil mnichy a zabral klášterní statky. Orlová se tak dostala do moci evangelických kněží, kteří v ni působili až do obnovení orlovského opatství za protireformace. Proti tomuto postupu protestoval tyniecký opat, ale bez úspěchu. Benediktinskému řádu byla orlovská fara navrácena v roce 1631, ale bez statků či jakéhokoliv odškodnění. Orlovští opati se poté marně snažili o navrácení statků a soudí se, že při této snaze využili oně padělané listiny papeže Řehoře IX. ze dne 26. května 1229, nebo ji dokonce sami za účelem zisku statků zfalšovali.

⁶⁰ „Vladislav, kníže opolský, osvobozuje za přítomnosti Martina, kaplana orlovského, Ruprechta, kastelána těšínského (Teszin) a jeho syna Mikuláše, kastelána opolského, klášter ve Staniątkach u Krakova od stavění 100 loktů zdi hradu opolského, za což si bere v náhradu ves Nemođlim. Současně povoluje osaditi vsi Lenziny (?) a Zátor (Zator) na právu německém.“ In NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tessinensis. Sbíрка listinného materiálu k dějinám Těšínského Pobeskydí. Díl 1, 1155-1526. Část 1, 1155-1399.* Český Těšín, 1955, 15.

⁶¹ Není totiž dochována žádná písemná zmínka o jeho stavbě, a tak je možné, že se mohlo jednat o přestavbu původní kaple anebo o kapli samotnou. A jediný kostel, který byl v Orlové postaven a o kterém se nám dochovaly písemné prameny, pochází až z 2. poloviny 15. století. V tomto případě tak vycházím z domněnek Aloise Adamuse: Viz ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové.* Kroměříž, 1926, s. 18. Jisté ovšem je, že ať už se jednalo o kapli či nějaký menší kostel, nebyla ona stavba do příchodu benediktinů farní, protože fara byla zřízena až s jejich příchodem.

3. 2. Založení kláštera

Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, Orlová byla ve vlastnictví tynieckých benediktinů potvrzena v roce 1227. O existenci kláštera se však dovidáme až o půl století později díky listině knížete Vladislava Opolského (1246-1281) z 12. června 1268.⁶² I když se v listině nevyskytují slova o založení kláštera, je přesto pokládána za zakládací listinu.

V tomto listě se kníže Václav odvolává nejdříve na obdarování svých předků v letech 1227 a 1229. Za udělení svobody měl tyniecký opat založit v Orlové opatství a postavit klášter, který ovšem byl podřízen tynieckému klášteru. V praxi to tedy znamenalo, že tyniecký opat měl právo navštěvovat a kontrolovat orlovský klášter a dle své vůle do něj mohl dosazovat jak nové bratry, tak i opata, ať už byl onen opat zvolen v Orlové nebo Tynci. Měl také právo opata sesadit.

V době vzniku orlovského kláštera se v jeho plném vlastnictví nacházely vesnice Orlová, Doubrava, Chotěbuz, Vrbice, Záblatí a původně zalesněné oblasti pozdějších vsí Lazy a Poruba (Poremba). Kromě vesnic obdržel klášter do svého vlastnictví také krčmy v Orlové, Žukově, Těrlicku a Slezské Ostravě.

Jak se můžeme v listině dočíst, každý, kdo navštívil klášter v den Narození Panny Marie kvůli pobožnosti nebo za obchodem, mohl po třicet dní požívat úplné svobody, což byla v tehdejší době významná výsada. Každý, kdo byl právem či svévolně pronásledován, tak mohl po tuto dobu najít v klášteře bezpečné útočiště. Opat a mniši také mohli soudit své poddané za hrdelní zločiny, krádeže a menší přestupky.⁶³

Orlovští poddaní nebyli povinni poskytovat těšínskému kastelánovi a jeho úředníkům nocleh s večeří, kastelán také po nich nemohl žádat vozy a koně, ani průvodce, kteří by ho vedli po bezpečných cestách. Rovněž nemuseli na robotu v podobě oprav zemských hradů a zemských cest. V době války nejen že nemuseli na vojnu, ale ani nemuseli přispívat svým majetkem na válečné náklady.⁶⁴

---

⁶² „*In nomine domini amen. Quoniam ea, quae acquintur...*“ In KĘTRZYŃSKI, Wojciech. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część pierwsza*. Lwów, 1875, s. 47-49. Viz Příloha č. 4.

⁶³ Viz také Zakládací listina orlovského kláštera. In ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 19-23. PRASEK, Václav. *Vlastivěda slezská. 4. díl, část 1. Na oslavu 40letého jubilea J. V. Císaře Pána počato. Dějiny knížectví Těšínského*. Opava, 1894, s. 61-66.

⁶⁴ Tamtéž.

Kromě těchto výsad a výhod měli orlovští mniši právo dobývat sůl. O vyvažování soli se zřejmě pokusili, ale nejspíš kvůli malým výnosům či nedostatku soli s tím přestali.⁶⁵

Z výše uvedeného je zřejmé, že kníže s Orlovou počítal jako s důležitým církevním centrem Těšínska, čehož jsou důkazem vyjmenované výhody a výsady. Právo na dobývání soli podepírá názor Jaroslava Bakaly, že benediktini byli do této oblasti povoláni díky svým zkušenostem s těžbou soli v Malopolsku, i když, jak se později ukázalo, výnosy z této činnosti byly zanedbatelné. V pozadí jistě nezůstávala ani otázka kolonizace, do příchodu benediktinů málo obydleného, území Orlovska.

Nakonec je ještě třeba zmínit, že listina není pokládána za originální a že se objevily názory o jejím zfalšování. Nezachoval se totiž původní originál, ale pouze opis ze 17. století. Důvody mluvícími pro a proti její pravosti se zabíral Jaroslav Bakala v článku *Zakládací listina orlovského kláštera falzum?*⁶⁶ „...některá sdělení listiny nemůžeme považovat za plně jasná, ... [...] Víme již, že údaje o vlastnictví kláštera nebyly v rozporu se spolehlivými doklady. [...] Pohled do svědecké řady prozrazuje fakticky bez pochyb, že jde o svědky přiměřené pro dobu, do níž se hlásí orlovská listina. [...] Velký počet nezavedených výsad představuje skutečnou indicii pro podezření z padělků zejména tehdy, jestliže jsou pro to jiné závažné důkazy. Složitě poměry však naznačuje údaj o darech Vladislavových předchůdců, které jinak nejsou známy. Podle listiny patřily k těmto darům kaple (nefarní tehdy kostel) v Orlové a některé vesnice, s krčmami a s jinými náležitostmi a důchody. Ve skutečnosti můžeme konstatovat, že to nebylo v rozporu s rozsahem majetku, jaký příslušel na Orlovsku a Karvinsku tyneckým benediktýnům od dvacátých let 13. století. Vyplývá z toho, že zmíněná obdarování předchůdci Vladislava byla zřejmě skutečností. Nezachovaly se však přímé doklady. [...] Listinu tedy pravděpodobně nemůžeme zařadit mezi naprostá falza, nýbrž jen ke kusům s dílčím zpadláním. Pravděpodobně narušená část původního textu se však netýká zeměpisných konkrétních z regionálních dějin, nýbrž právních nároků a důchodů.“⁶⁷

---

⁶⁵ V souvislosti s dobýváním soli přišel Jaroslav Bakala se zajímavým poznatkem ohledně listiny Vratislavského biskupa Vavřince z 25. a 27. května 1223 určené ženskému premonstrátskému klášteru v Rybníku: „V listině se mimo jiné potvrzuje, že klášteru náleží desátky ze vsi Knegnicz, tj. Księgnice, okres (powiat) Rybnik, z níž desátky získal rybnický klášter výměnou za desátky z vesnice Golkonovy, tj. Golkowice (okr. Rybnik), od kostela v místě zvaném Sal... [...] Kostel (kaple) v Orlové vznikl již před příchodem benediktinů na Orlovsko a byl jim darován. K této kapli náležely desátky ze vsi Golkowic, jak můžeme poznat z papežské listiny z r. 1229. Desátky z Golkowic byly získány kostelem, v místě zvaném Sal od rybnických premonstrátek někdy před 25. květnem 1223. [...] Ve shodě s tím vystupuje tedy poznatek, že Sal v uvedené listině z r. 1268, ale také v dotčené listině z r. 1223, znamená místo, jehož jádro tvořila vesnice Orlová a její blízké okolí. [...] Představuje tedy rybnická listina z května 1223 nejstarší dochovaný písemný doklad o Orlové.“ Kolektiv autorů. *Orlová 1223-1973*. Ostrava, 1973, s. 16-18.

⁶⁶ Viz BAKALA, Jaroslav. *Zakládací listina orlovského kláštera falzum?* In *Těšínsko* 33, 1990, č. 1, s. 7-9.

⁶⁷ Tamtéž.

3. 3. Rozvoj či úpadek? Klášter v letech 1268 - 1526

O činnosti kláštera bezprostředně po vydání zakládací listiny od Vladislava Opolského a v nejbližších následujících letech toho není moc známo, jelikož se nedochovaly žádné zprávy. O podobě či o poloze kláštera rovněž není nic známo. Lze ale logicky usuzovat, že se pozornost mnichů soustředila zejména na postavení kláštera a hospodářských budov, a usazení se na Orlovsku. V těchto letech vznikla ves Poremba (Poruba) na místě vykáceného lesa pod Orlovou a klášter získal desátky ze Starého Města u Fryštátu.

Další zpráva o orlovském klášteře, která se nám dochovala, tak pochází z roku 1291, kdy opat Jan I. (zřejmě první opat orlovského kláštera) přifařil 29. prosince 1291 ves Vrbici ke kostelu Nejsvětější panny v Bohumíně.⁶⁸ Nejzajímavější na této listině je fakt, že opat přisoudil ves Vrbici, náležející do těšínské kastelánie, Bohumínu, který patřil do kastelánie ratibořské. V době vydání této listiny navíc nevládl v obou zmíněných kastelánech jeden stejný kněz. Alois Adamus opatův čin vysvětlil takto: „*Vzdálenost některých přifařených dědin byla do Orlové příliš veliká a při tehdejších neschůdných cestách obtížná. První, kdo prosili opata Jana, aby je přifařil k bližšímu kostelu, byli obyvatelé Vrbice. Opat přistoupil na jejich prosbu se svolením týneckého opata Alberta, aby pro lepší pohodlí náleželi ke kostelu blahoslavené Panny Marie v Bohumíně,...*“⁶⁹ Podle pověsti měl orlovský kněz, který se v den Božího narození vypravil do Vrbice, zmrznout cestou, což přimělo týneckého opata k posvěcení onoho přifaření Vrbice k Bohumínu. Co však opata doopravdy přimělo k tomuto činu, se dnes již asi nedovíme.

Po této zprávě se opět nedochovaly žádné další zprávy, které by nás mohly informovat ať už o nástupci opata Jana I. či o činnosti benediktinů. Opět se tedy lze jen domnívat, že se mniši zaměřili na to, kvůli čemu byli na Orlovsko pozváni – na kolonizaci a na zmíněné nevýnosné vyvažování soli. Svahovité stráně vedoucí od jihu k Orlové, na kterých byly pro potřeby kláštera káceny stromy, byly uděleny jistému Paškovi, který zde inicioval založení vsi Lazy. Tato ves je pak okolo roku 1302 známa jako Lazy Paškovy.

Jak již bylo zmíněno výše, kdo byl přímým nástupcem opata Jana I. není známo, ani do kdy Jan I. v Orlové ve funkci opata působil. Další zpráva, která se nám o orlovském klášteře dochovala, tak pochází až z poloviny 14. století a týkala se kauzy okolo orlovského opata

⁶⁸ „*Noverit universi praesentem litera inspecturi,...*“ In KĘTRZYŃSKI, Wojciech. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część pierwsza*. Lwów, 1875, s. 76. Viz Příloha č. 5.

⁶⁹ ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 27.

Bohuška. 3. prosince 1345 totiž vydal tehdejší papež Kliment VI. listinu⁷⁰, ve které prohlásil bulu svého předchůdce, Jana XXII., za falešnou a současně přikázal hnězdenskému arcibiskupovi a krakovskému a vratislavskému biskupovi, aby na Bohuška vydali zatykač, následně aby byl předán světské moci k potrestání a aby byly zrušeny veškeré jeho činy z pozice opata. A čím se Bohušek provinil, že si toto vysloužil? Orlovský opat totiž přijal Bohuška přibližně v 1. třetině 14. století, což ale odporovalo zakládací listině kláštera z 12. června 1268, ve které bylo jasně stanoveno, že nové bratry může dosazovat pouze tyniecký opat. Orlovský opat, jehož jméno v této kauze ovšem není známo, tak jednal bez souhlasu a vědomí tynieckého opata. Bohušek navíc v orlovském klášteře absolvoval noviciát, což rovněž bylo proti vůli tynieckého kláštera.⁷¹

Při této příležitosti máme možnost se alespoň trochu seznámit s poměry v klášteře, jelikož v době, kdy v něm Bohušek přebýval, došlo ke sporu mezi dvěma řeholníky, jejichž jména opět nejsou známa, o funkci opata a klášter zchudl natolik, že by se v něm Bohušek nemohl uživit, a proto z kláštera uprchl. Načež vstoupil do dominikánského konventu v Ratiboři, kde přijal svěcení. Ale ani v tomto klášteře dlouho nevydržel a poté, co byl některými mnichy zbit, z kláštera odešel a s povolením vstoupil do kláštera v Tynci u Krakova, ze kterého byl později dosazen jako opat do Orlové. *„I žádal nyní, stav se opatem, papeže Jana XXII. o prominutí kanonických trestů, v něž upadl proto, že opustil orlovský klášter a že vstoupil jinde do kláštera. Zároveň žádal papeže o potvrzení svého jmenování orlovským opatem. Na přímluvu krále Vladislava (Lokétko † 1333) odpustil mu papež Jan XXII. a sprostil jej všech trestů a potvrdil mu opatskou hodnost.“*⁷² Zdali onu bulu papež Bohuškovi, na základě lživých a falešných informací samotného Bohuška, skutečně vydal, nebo byla v Bohuškův prospěch zfalšována, není známo. Tak jak není znám ani její přesný obsah a datum vydání.⁷³ Navzdory svým skutkům se Bohušek v roce 1339 dokonce stal tynieckým opatem a v této funkci vydržel až do své rezignace v roce 1343.⁷⁴

---

⁷⁰ „Clemens episcopus [servus servorum dei] venerabilibus fratribus .. archiepiscopo Gneznensi ac .. Wratislaviensi et .. Cracoviensi episcopus...“ In KĘTRZYŃSKI, Wojciech. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część pierwsza*. Lwów, 1875, s. 108-110. V listině se zmíněný Bohušek vyskytuje jako Bogusco. Viz Příloha č. 6.

⁷¹ Jak je nám již známo, orlovský klášter neměl vlastní noviciát a zájemci o vstup do orlovského kláštera ho museli absolvovat v Tynci u Krakova. Viz s. 30.

⁷² ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 29.

⁷³ Onu bulu bychom marně hledali mezi listinami Jana XXII., které editovala Zdeňka Hledíková. Viz HLEDÍKOVÁ, Zdeňka (ed.). *Clementis V. 1305-1314; Johannis XXII. 1316-1334; Benedicti XII. 1335-1342*. Praha, 2003. ISBN 80-200-0959-0. Vybízí to tedy k domněnce, že papež Jan XXII. takovou bulu nikdy nevydal a že si ji Bohušek nechal ve svůj prospěch zfalšovat.

⁷⁴ Jmenováním Bohuška do funkce tynieckého opata rovněž vyvrcholilo ono nešťastné období v dějinách tynieckého konventu (viz s. 28). Informaci o tom, že se Bohušek stal tynieckým opatem, bychom v českých

Tato kauza nám mj. ukazuje, jaké poměry panovaly v odlehlém orlovském klášteře, ať už se jedná o jakousi „vzpouru“ orlovského kláštera proti tynieckému konventu přijetím Bohuška do kláštera bez souhlasu tynieckého opata, o boj dvou mnichů o místo opata, či že se opatem stal později lhář a podvodník Bohušek. Bohušková kauza také poskytuje malý náhled do ekonomické situace kláštera, jež se zhoršila během boje dvou mnichů o místo opata, a na níž se podílela také ztráta desátků ve Starém Městě u Fryštátu. Nastalé hospodářské situaci kláštera určitě nepomohlo ani vymáhání nedoplatků, tzv. šestiročních desátků, nunciem Galhardem de Carceribus pro papežskou kurii v letech 1335 a 1342. Celá tato situace kláštera v 1. polovině 14. století s největší pravděpodobností souvisí s neutěšenou situací mateřského konventu v Tynci (viz s. 28). Orlovský klášter ji nejspíš využil k zisku větší samostatnosti na Tynci. Nabízí se rovněž otázka, jestli se orlovský klášter snažil úplně odtrhnout od mateřského konventu v Tynci. Nedomnívám se ale, že by snahy orlovských mnichů směřovaly k tomuto cíli. Kvůli neuspokojivé ekonomické situaci kláštera by totiž případné odtržení od Týnce mohlo být pro orlovský klášter likvidační. Situaci v klášteře měl po Bohuškovi vyřešit a stabilizovat nový opat Silvestr, jenž však poměrně záhy, 14. května 1349, zemřel.⁷⁵

Co se dělo za klášterními zdmi po smrti opata Silvestra, je opět zahaleno rouškou tajemství. Nejsou totiž dochovány ani známy žádné zprávy ať už o jeho nástupci či nástupcích, tak ani o činnosti kláštera v následujících desetiletích. Vzhledem ke špatné hospodářské situaci kláštera v první polovině 14. století a k tomu, že není známa jakákoliv náhrada za ztracené desátky ze Starého Města u Fryštátu, lze vyslovit domněnku, že hospodářská situace kláštera se nelepšila, ale spíše stagnovala nebo se postupně zhoršovala.

---

dílech opět hledali marně. Alois Adamus sice věděl o Bohuškově jmenovci ve funkci opata v Tynci, ale nemyslel si, že by to byl samotný Bohušek: „*Týnecký opat Bogussius byl snad příbuzným podvodného opata orlovského Bohuška...*“ Viz ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. VI. To, že tehdejší tyniecký opat byl oním podvodným, bývalým orlovským, opatem Bohuškem zmiňuje až Tomasz M. Gronowski v seznamu tynieckých opatů ve svém díle. Viz GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007, s. 223. ISBN 978-83-61033-12-7. Jak se v tom samém díle na s. 92 můžeme dočíst, Bohušek byl ke své rezignaci v roce 1343 zřejmě donucen. Dle mého názoru se tyniecká komunita dověděla o jeho činech a jeho rezignaci se je pravděpodobně snažila utajit, což se ve světle vydání buly Klimenta VI. jeví jako neúspěch. T. M. Gronowski ve svém díle na s. 223 rovněž zmiňuje datum Bohuškovy smrti: „*Data Ź niepewna 21 XI 1345 (SczygTyn., s. 65) lub rok później (MPH V, s. 647).*“ Zdali Kliment VI. v době vydání buly, tj. 3. prosince 1345, ještě nevěděl o Bohuškově smrti anebo zdali Bohušek skutečně zemřel o rok později, však nelze s jistotou určit.

⁷⁵ ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 28-29. FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, 2005, s. 584. ISBN 80-7277-026-8.

Další známý opat tak pochází až z počátku 15. století a byl jím Jan II., který se vyskytuje jako svědek na listinách tynieckého opata Mścislawa z let 1401 a 1407.⁷⁶ V listině z 30. září 1401 zmíněný tyniecký opat přisoudil lán pole v Bunovicích klášteru sv. Ondřeje v Krakově. Listina z 31. října 1407 sloužila jako potvrzení prodeje fojtství ve Zborovicích na Krakovsku jistému Petrovi z Kijan. Mimo to, že se Jan II. na těchto listinách vyskytuje jako svědek, není o něm nic jiného známo, a tak jak tomu bylo již dříve, nejsou známy poměry v klášteře. Vnitřní poměry kláštera však nejspíš byly po kauze s Bohuškem stabilizovány, když se orlovský opat objevil jako svědek na listinách svého tynieckého nadřízeného.

Janovým nástupcem ve funkci opata byl Mikołaj. Toho však tyniecký opat Mścislaw ještě před svou smrtí (6. 11. 1410) nominoval na místo tynieckého opata a Mikołaj byl skutečně 7. ledna 1411 potvrzen papežem ve funkci a následně ho do úřadu uvedl biskup Piotr Wysz. Jenže už 30. ledna téhož roku se ve funkci tynieckého opata objevuje Dzierślaw. Podrobnosti a okolnosti této kauzy známy nejsou, nicméně je známo, že s Mikołajovou volbou nebyli všichni spokojeni a že ho úřadu zbavil právě Dzierślaw, který byl navíc podporován králem a mocným rodem Toporczyków. Mikołaj byl následně v důsledku procesu u Apoštolské Stolicе přesunut 9. února 1414 na orlovské opatství. Bližší okolnosti známy nejsou, ale zřejmě aby nepůsobil problémy. Kvůli nedostatku pramenů nelze říci, jak dlouho ve funkci orlovského opata zůstal a co všechno v této funkci vykonal.⁷⁷

Po minimálních informacích ze začátku 15. století nastává zase půlstoletí nejasností, co se v orlovském klášteře dělo. Kvůli své okrajové pozici se však orlovskému opatství očividně vyhnuly husitské bouře, jinak by se o nich určitě byly zachovaly nějaké zprávy. V roce 1454 vystupuje tehdejší orlovský opat Jan III. ve sporu ohledně volby tynieckého opata Macieja Skawinky ze Skawiny. Jan III. spolu s dalšími opaty filiálních klášterů, Janem v Sieciechově a Mikulášem ze Starych Trok, protestovali proti volbě Macieja Skawinky a požadovali, aby

---

⁷⁶ V encyklopedii D. Foltýna – FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, 2005. ISBN 80-7277-026-8 – je sice na s. 584 psáno: „V letech 1391, 1401 a 1407 je zde doložen opat Jan II. z Orlové.“ Ovšem v tomto případě rok 1391 jako dobu, ve které byl Jan II. orlovským opatem, neuvádím, protože vycházím jak ze staršího díla A. Adamuse – Viz ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 29 – kde jsou uvedeny pouze léta 1401 a 1407. Tak i z díla novějšího – Viz GRONOWSKI, Tomasz Michał. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007. ISBN 978-83-61033-12-7 – ve kterém jsou na s. 274 v seznamu orlovských opatů uvedena u Jana II. pouze data 30. září 1401 a 31. října 1407.

⁷⁷ Stejně jako v případě Bohušкова uvedení do funkce tynieckého opata bychom informaci o Mikołajovi jako orlovském opatovi a této kauze marně hledali v českých dílech. Informaci o tom přináší až: GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007, s. 70-71, 274. ISBN 978-83-61033-12-7. SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tynieć*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 110. ISBN 978-83-7354-246-4.

nebyla uznána. Argumentovali tím, že o volbě nevěděli a ani k ní nebyli přizváni. V potaz je však třeba také vzít možnost, že kvůli jiným, neznámým, důvodům ignorovali pozvání na onu volbu a vědomě se na ni nedostavili. Ale vzhledem k nedostatku písemných pramenů nelze s jistotou určit jádro tohoto sporu.⁷⁸ Spor nakonec musela vyřešit papežská kurie, resp. papežský auditor Giovanni di Palena a orvietský biskup, kteří ještě téhož roku, 12. listopadu, uznali volbu tynieckého opata za právoplatnou, čímž ukončili celý spor.⁷⁹

S Janem III. se pojí také významná událost v historii benediktinů v Orlové, a to stavba nového kostela Narození Panny Marie v Orlové, který byl spolu s hřbitovem vysvěcen dne 14. srpna 1466 krakovským biskupem Pavlem Leodicejským. „*Kostel při té příležitosti dostal odpustky – ke každému oltáři 40 dnů, stejně tolik k plastice P. Marie, k deskovému obrazu sv. Tří králů, k velkému zavěšenému krucifixu a další odpustky byly vázané na modlitby v kostele a v jeho okolí.*“⁸⁰ Stavba kostela rozhodně nebyla levnou záležitostí a měla za následek hospodářský úpadek kláštera a rozprodej klášterních statků v následujících letech.

Poslední zmínka o opatovi Janu III. je datována dnem 14. července 1469, kdy je uveden jako svědek na listině, jíž těšínská kněžna Anna potvrdila dohodu uzavřenou mezi panošem Mikulaszem Lazským a jeho manželkou Machnou.⁸¹

Zdali byl Jan III. naživu, když 20. září 1473 papežský legát kardinál Marek nadal kostel v Orlové 100 denními odpustky⁸², které 24. září potvrdil také vratislavský biskup Rudolf v Opavě⁸³, není známo. Buď tedy jednoduše nebyl na zmíněných listinách pouze jmenován, anebo již byl po smrti a jméno jeho nástupce nebylo uvedeno anebo nový nástupce ještě nebyl zvolen.

---

⁷⁸ „*Czy nie wyslano do nich zawiadomienia, czy też nie doszło ono na czas, a może zadziały jakieś inne czynniki (animozje?), powodujące że świadomie nie stawili się oni na wybory?*“ In GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007, s. 74. ISBN 978-83-61033-12-7. Jak se autor rovněž zmiňuje, poselství s ohlášením o volbě byla vysílána alespoň měsíc předem a krom tohoto případu nejsou známy podobné protesty. Ovšem jak již bylo řečeno výše, vzhledem k nedostatku dalších pramenů lze těžko s jistotou tvrdit, co bylo příčinou jejich protestu, zdali nepřátelství vůči novému opatovi nebo, že poselstvo skutečně nedorazilo.

⁷⁹ ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 28-29. SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tynec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 110. ISBN 978-83-7354-246-4.

⁸⁰ FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, 2005, s. 584-585. ISBN 80-7277-026-8. Kromě hlavního oltáře se v kostele nacházely ještě tři boční oltáře.

⁸¹ Viz „*My Anna z buozie milosti kniezna Tiessinska etc. Wyznawame tiemto listem obecznie przedewssemi,...*“ In ŠMOLKA, Stanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część druga*. Lwów, 1875, s. 489-490.

⁸² „*Marcus miseratione divina sacrosanctae Romanae ecclesiae tituli sancii Marci...*“ In ŠMOLKA, Stanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część druga*. Lwów, 1875, s. 503-504. Viz Příloha č. 7.

⁸³ „*Nos Rudolphus dei gratia Wratislaviensis episcopus,...*“ In ŠMOLKA, Stanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część druga*. Lwów, 1875, s. 504. Viz Příloha č. 8.

Za Janova přímého nástupce tedy lze považovat Petra Żarnowieckiego, klíčníka tynieckého kláštera,⁸⁴ který byl na místo opata v Orlové dosazen 6. února 1479.⁸⁵ Do úřadu byl uveden rychvaldským farářem Bartolomějem 15. února téhož roku. O jeho činnosti se nám opět nedochovaly žádné zprávy, ale pravděpodobně se potýkal s hospodářským úpadkem kláštera, protože jeho nástupce Jan IV. nejdříve v roce 1491 zastavil a roku 1496 následně prodal Petrovi Osinskému ze Žitné vsi Vrbici a Heřmanice za 200 zlatých. Jak zástavu, tak i prodej⁸⁶, stvrdil tehdejší těšínský kníže Kazimír.

Ještě 12. března 1497 obnovil orlovský opat Jan IV., se souhlasem tynieckého opata a kláštera, privilegia Jana Hertmana nad vsí Záblatí u Bohumína.⁸⁷ Ve vlastnictví Záblatí se nacházela krčma, mlýn, pekařská a ševcovská lávka. Ale již o pět let později, tedy roku 1502, přislíbil kníže Kazimír Petrovi Osinskému vévodské právo nad vsí Záblatí v případě, že by se ji orlovští benediktini rozhodli prodat⁸⁸, což se nakonec později stalo.

Jak je tedy vidět, hospodářskou situaci kláštera se po očividně finančně náročné stavbě orlovského kostela nedařilo stabilizovat a postupně se zhoršovala, což mělo za následek jak zástavu a následný prodej vsí Vrbice a Heřmanice, a příslib Záblatí od knížete Kazimíra Petrovi Osinskému ze Žitné.

Na opatské křeslo v Orlové usedl 13. ledna 1504 po Janovi IV. Mikołaj z Morawicy, jenž předtím působil v Tyńci jako převor.⁸⁹ Jeho nástupcem se stal v roce 1511 Ondřej Gniady ze Zaběrova. „*Sotva přišel do Orlové, prodal se svolením týneckého opata Jana Piotrowského (1497, † 30. července 1512) dne 10. dubna 1511 klášterní krčmu pod kostelem, z níž se platily ročně dvě hřivny o sv. Michale, Pavlovi Horlanovi za 60 zl. K tomu postoupil orlovský opat ještě kupiteli krčmy rybník t. zv. „Podgórný“ s potoky na hranicích vsi, 6 záhonů při hospodě*

---

⁸⁴ Jako klíčník plnil v tynieckém klášteře funkci správce klášterního majetku, s čímž se také pojilo vedení knih příjmů a výdajů. Viz GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007, s. 140-141. ISBN 978-83-61033-12-7.

⁸⁵ „*Rudolphus dei gratia episcopus Wratislaviensis etc. honorabili...*“ In ŠMOLKA, Stanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część druga*. Lwów, 1875, s. 509-511. Viz Příloha č. 9.

⁸⁶ „*My Kazimír, z Boží milosti kníže těšínské a Velikého Hlohova, hejtman Horní i Dolní Slezie etc., oznamuji...*“ In NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1496-1526. Sbirka listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského*. Český Těšín, 1961, 340. Viz Příloha č. 10.

⁸⁷ „*In nomine domini. Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum inter humanae...*“ In ŠMOLKA, Stanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część druga*. Lwów, 1875, s. 543-544. Viz Příloha č. 11.

⁸⁸ „*My Kazimír, z Boží milosti kníže těšínské a Velikého Hlohova, hejtman Horní i Dolní Slezie etc., známo činíme...*“ In NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1496-1526. Sbirka listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského*. Český Těšín, 1961, 359. Viz Příloha č. 12.

⁸⁹ Zmínku o něm najdeme rovněž až v díle T. M. Gronowského. Viz GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007, s. 275. ISBN 978-83-61033-12-7.

*a kousek pole.*⁹⁰ Tento prodej tentokrát ale nemusel nutně souviset se špatnou ekonomickou situací kláštera, protože o dva roky později, roku 1513, zahájil Ondřej Gniady výstavbu nových klášterních budov, jelikož se mu nelíbil stav těch starých.⁹¹ Chvályhodná myšlenka ale opatovi očividně nevyšla, jak si představoval, protože byl 6. února 1515 donucen zastavit výše zmíněnou ves Záblatí Petrovi Osinskému z Žitné za 100 zlatých.⁹² Tuto zástavu stvrdil o tři dny později také kníže Kazimír.⁹³ Petrovi Osinskému ale byla zastavena pouze ves, desátky ze Záblatí si orlovský klášter ponechal. Většinu peněz sice Ondřej Gniady použil na dostavbu oněch nových klášterních budov, za část ale také koupil doubravské fojtství i s krčmou. Ondřej Gniady byl opatem v Orlové až do 24. května 1526, kdy byl zvolen na místo tynieckého opata. Rodina Gniadych byla těsně spojena s královským dvorem a před jeho volbou se v Tynci objevili zmocněnci královny Bony s pověřením, aby byl právě Ondřej Gniady zvolen tynieckým opatem. S přímluvou královny Bony lze rovněž spojovat jeho dřívější povýšení na orlovské opatství.⁹⁴

3. 4. Epilog aneb Vyhnání mnichů a jejich opětovný „návrat“

Novým opatem se v roce 1526 stal Vincenc Baranowski, který ve funkci opata působil do roku 1542. Již na začátku svého působení v Orlové musel, zřejmě kvůli tíživé hospodářské situaci kláštera, prodat roku 1527 desátky ze Záblatí Janu Sedlnickému z Choltic a na Polské Ostravě za 40 zlatých s možností jejich zpětného vykoupení. Tento obchod stvrdil 6. prosince téhož roku kníže Kazimír.⁹⁵ Desátky ze Záblatí sice opat vykoupil zpět, ale obratem je opět

⁹⁰ ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 37.

⁹¹ Je možné, že se části tehdejších klášterních budov, kromě kostela, dochovaly po zabrání kláštera v roce 1561 do dnešních dnů. „Zdá se, že se jednalo o zděné objekty, možná vybavené kružbovými okny. Tomu by nasvědčovala mladší tradice sdělující, že po zániku konventu byl z materiálu rozebíraného kláštera stavěn koncem 16. století kostel a zámek v Rychvaldě. Právě v rychvaldském kostele se nacházejí pozdně gotická kružbová okna, z nichž obě okna západní v bočních zdech lodi mají nižší lomené záklenky a odlišný kružbový vzorec než zbývající okna lodi a presbytáře. Nelze tedy vyloučit, že tyto kružby jsou vskutku jedinými prozatím známými hmotnými pozůstatky orlovského pozdně gotického kláštera z let 1513 až asi 1520.“ In FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, 2005, s. 585. ISBN 80-7277-026-8.

⁹² „My Ondřej ze Zaběrova, opat orlovský, i s budoucími opaty orlovskými, ...“ In NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1496-1526*. Sbírká listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského. Český Těšín, 1961, 399. Viz Příloha č. 13.

⁹³ „My Kazimír, z Boží milosti kníže těšínské a Velikého Hlohova, hejtman Horní i Dolní Slezie etc., známo činíme, že vystúpil...“ In NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1496-1526*. Sbírká listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského. Český Těšín, 1961, 400. Viz Příloha č. 14.

⁹⁴ GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyniecka w średniowieczu*. Kraków, 2007, s. 83-84. ISBN 978-83-61033-12-7. SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 110. ISBN 978-83-7354-246-4.

⁹⁵ Viz „My Kazimír, z Boží Milosti kníže těšínské a Velikého Hlohova, najvyšší hejtman Horní Slezí etc., oznamujem tímto listem...“ In NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1527-1550*. Sbírká listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského. Český Těšín, 1966, 453.

prodal již zmíněnému Janu Sedlnickému, tentokrát ale za 60 zlatých. Vše stvrdil 31. března 1530 Jan z Pernštýna a na Helfštýně, poručník nezletilého knížete Václava.⁹⁶ Nakonec Jan Sedlnický získal kromě desátků ze Záblatí i celou tuto ves, poté co ji orlovský opat vykoupil od Petra Osinského a prodal mu ji za 436 zlatých s podmínkou, že 200 zlatých z kupní ceny bude dáno ratibořské kapitule jako splátka úvěru. Obchod opět stvrdil Jan z Pernštýna a na Helfštýně 7. prosince 1532.⁹⁷ Aby mohl být placen hlídač kláštera a aby byly prostředky na opravu kostela, postoupil Vincenc Baranowski roku 1541 klášterní rybník u Orlové ve prospěch Orlové a přifařeným obcím Porubě, Lazům a Doubravě.⁹⁸ Poté, co byl Vincenc Baranowski v roce 1542 zvolen tynieckým opatem, stal se jeho nástupcem Michal Pielsz, o jehož působení není mnoho známo.

Po smrti Michala Pielsze 22. února 1560 byl do funkce orlovského opata zvolen Jan V. Burczinski. Nový opat ovšem horlivě vystupoval proti učení Martina Luthera a nebál se vystoupit ani proti tehdejšímu těšínskému knížeti Václavu Adamovi, vyznávajícímu toto učení, který ještě téhož roku proti opatovi zakročil a Jan Burczinski tak byl donucen k odchodu do Tyńca. Poté, co kníže vyhnal z Orlové i zbylé mnichy, předal v roce 1561 kostel do rukou evangelíků, klášter nechal zbořit a použít jako stavební materiál⁹⁹, mj. zřejmě na stavbu kostela a zámku v Rychvaldě. Klášterní statky, které tvořily v té době vesnice Orlová, Lazy, Poruba, Polská Lutyně, Rychvald a část Žermanic, kníže Václav Adam zabral a dal do správy svému synovi Bedřichovi Kazimírovi, jenž je později využil ke splacení svých dluhů. Tyniecký konvent samozřejmě proti postupu knížete vehementně protestoval a s žádostí o pomoc se obrátil také na polského krále Zikmunda Augusta, ale k navrácení Orlové nedošlo.¹⁰⁰

K vyhnání mnichů z Orlové se rovněž vztahuje pověst,¹⁰¹ založená na zprávě pozdějšího opata Gandencia Lipnického, podle které jistý Marklovský, dobrodruh ve službách

---

⁹⁶ Viz „*Jan z Pernštejna na Helfenštejně, mocný otcovský poručník osvíceného knížete a pána pana Václava...*“ In NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1527-1550. Sbirka listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského.* Český Těšín, 1966, 464.

⁹⁷ Viz „*Jan z Pernštejna a na Helfštýně, mocný otcovský poručník osvíceného knížete kněze Václava,...*“ In NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1527-1550. Sbirka listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského.* Český Těšín, 1966, 474.

⁹⁸ Viz „*Já Vincentius Baranovský z Baranova, opat orlovský, známo činím tímto listem...*“ In NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1527-1550. Sbirka listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského.* Český Těšín, 1966, 496.

⁹⁹ Na místě bývalého orlovského kláštera byl později podle tradice postaven v roce 1765 zámek barona Arnošta Leberechta Bludovského.

¹⁰⁰ Zabráni kláštera. In ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové.* Kroměříž, 1926, s. 43-45. FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů.* Praha, 2005, s. 586. ISBN 80-7277-026-8.

¹⁰¹ Mnichové Orlovští. In SLÁMA, František. *Z naší minulosti.* Opava, 1895, s. 85-100.

knížete, dovezl orlovským mnichům soudek tokajského vína, opil je a následně je nechal na voze odvézt pryč z kláštera. Během této události mělo také dojít k násilnostem: „*Jediný mnich zůstal v klášteře. Byl to bratr Jakub. Podařilo se mu v čas od vína uniknouti i vylezl až do malé vížky klášterní, odkudž schýlen za zeď, hleděl smutně za bratry... Náhle zdálo se mu, že cítí dým. Obracel se na vše strany. Nebylo pochybnosti, že klášter hoří. Žalost' i úzkost' zmocnila se ho nevýslovná. Vyhlédl s okénka, aby rozhledl se po střeše. V tom dotázal se dole Marklovský myslivce Gucka: „Umíš dobře mířit? Umím! Vidiš tamto ve věži kavku? Nevidím kavku, ale mnicha! Střel tedy mnicha do nosu, abych viděl, jaký jsi střelec!“ Gucka dokázal, že je dobrý střelec. Střelil – a život mnicha byl utracen.*“¹⁰² Ovšem zpráva o násilnostech v orlovském klášteře se objevila až o více než století později a již A. Adamus ve svém díle napsal: „*Ale zpráva o událostech v orlovském klášteře pochází od těšínského zemského hejtmána svobod. pána Rudolfa Sobka z Kornic. Týž vyznal dne 26. ledna 1697, tedy za 136 let po násilných událostech, sběhnuvších se prý v orlovském klášteře, na žádost orlovského opata Gandencia Lipnického, ... [...] Překážkou však je, aby se mohlo této zprávě věřit, že nikde ze současné doby není zmínky o násilnostech v orlovském klášteře r. 1561.*“¹⁰³ Domnívám se, že zpráva o této násilné události měla s největší pravděpodobností podepřít pozdější nároky na navrácení majetku orlovského kláštera.

Až za protireformace byla orlovská fara roku 1631 opět navrácena tynieckým benediktinům, ale bez jakéhokoliv odškodnění a navrácení statků. Takže i když tyniecký klášter dosazoval do Orlové od roku 1631 opaty, tak se vzhledem k tomu, že klášter nebyl znovu vybudován a ani během následujícího století nebyly navráceny bývalé statky, jednalo ve skutečnosti pouze o faráře s honosným titulem. Orlovští „opati“ se ale nevzdávali a během následujících let se, i za podpory mateřského kláštera v Tynci neúspěšně snažili získat své bývalé statky zpět. Poslední orlovský „opat“ Lambert Klon (ve funkci 1711-1738) neváhal při snaze získat zpět statky přiřknout Orlové díky falzům vesnice, které v jejím vlastnictví nikdy nebyly. Jeho horlivost a neústupnost zapříčinily roztržku s mateřským konventem v Tynci a následné odtržení a připojení k broumovsko-břevnovskému opatství v roce 1722. I když broumovsko-břevnovský opat Otmar Zinke podporoval Lamberta Klona v jeho snaze získat zpět orlovské statky, úspěšného konce se nedobrali. Poslední orlovský „opat“ Lambert Klon zemřel v roce

---

¹⁰² Tamtéž, s. 97-98.

¹⁰³ ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 44.

1739. Benediktini ještě do konce 18. století upustili od snahy obnovit klášter v Orlové. S Lambertem Klonem tak zemřely poslední naděje na obnovu kláštera.¹⁰⁴

3. 5. Kostel Narození Panny Marie

„Kostel v Orlové...Je situován na návrší nad náměstím, k němuž vede schodiště se 4 sochami světců, a tvoří dominantu staré části města. Kdysi byl kolem kostela hřbitov obehnaný zdi. Je to trojlodní novogotická stavba s transeptem a dvojicí věží v průčelí.“¹⁰⁵

Těmito slovy stručně zhodnotila Romana Rosová přestavěný kostel v Orlové, který byl původně gotický. Ten ovšem není první církevní stavbou v Orlové, protože zmínku o kapli v Orlové najdeme již v pověsti o založení Orlové, a písemně je doložena v zakládací listině orlovského kláštera z roku 1268.¹⁰⁶ Zdali ona stavba stála na místě pozdějšího gotického kostela, jisté není, stejně jako není známa její podoba před stavbou nového kostela v roce 1466. Mohlo se tedy jednat jak o dřevěnou, tak i o kamennou stavbu, tak jako to mohla být kaple či menší kostelík. Jedinou jistotou je, že do příchodu benediktinů ona kaple či kostelík nebyla farní.

Nový kostel byl vysvěcen 14. srpna 1466 krakovským biskupem Pavlem Leodicejským. Ještě před stavbou samotného kostela mohla být budována věž, protože dva ze tří zvonů pochází z roku 1435, což tedy naznačuje, že věž kostela byla vybudována před samotnou stavbou anebo stavba proběhla po několika etapách. Nelze však ani vyloučit možnost, že zde mohla stát starší věž předchozího kostela. Třetí ze zmiňovaných zvonů pak pochází z roku 1534.¹⁰⁷

„Kostel byl zasvěcen Narození P. Marie. Hlavní oltář byl zasvěcen rovněž Narození, pak Početí, Obětování, Očištění, Nanebevzetí, Zvěstování a Navštívení, dále svaté a nerozlučné Trojici, sv. Petru a Pavlu, Ondřeji, Jakubovi Většímu, všem apoštolům a všem

---

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 65. FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, 2005, s. 586. ISBN 80-7277-026-8.

¹⁰⁵ ROŠOVÁ, Romana. Kostel Narození P. Marie v Orlové v písemných pramenech. In *Výroční zpráva Památkového ústavu v Ostravě 2000*. Ostrava, 2001, s. 101. ISBN 80-85034-23-9.

¹⁰⁶ Odkazují na pasáž z pověsti: „*Na památku tohoto zjevu a této události dali prý knížecí manželé vystavěti v těch místech kapli...*“ Viz ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 9. A na zakládací listinu: „*...in donatione capellae de Orlovia...*“ In KEJTRZYŃSKI, Wojciech. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tyńskiego*. Cześć pierwsza. Lwów, 1875, s. 47.

¹⁰⁷ FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, 2005, s. 584. ISBN 80-7277-026-8. ROŠOVÁ, Romana. Kostel Narození P. Marie v Orlové v písemných pramenech. In *Výroční zpráva Památkového ústavu v Ostravě 2000*. Ostrava, 2001, s. 102. ISBN 80-85034-23-9.

svatým. Kromě hlavního oltáře zde byly ještě tři boční oltáře – malý oltář před Tělem Krista, oltář u kazatelny a ještě jeden oltář. Všechny byly zasvěceny skupinám světců.“¹⁰⁸

Kostel vysvěcený v roce 1466 byl jednolodní stavbou s věží v ose západního průčelí. Loď, která byla stejně široká i vysoká jako rovně uzavřený presbytář, nebyla klenutá a strop byl vyroben z trámů. Na obou stranách lodi se nacházely zděné arkády dosahující do poloviny výšky zdi. Na každé straně kostela bylo pět oken, z toho dvě okna u presbytáře byla nejen užší, ale i vyšší než ta zbylá. Z vnější strany kostela byly mezi okny, kromě dvou posledních oken u věže, opěrné pilíře, které se nacházely také uprostřed jižní zdi presbytáře a na jižní zdi lodi, resp. v její východní části. Věž kostela se třemi okny loď nijak zvlášť nepřevyšovala. Malá vížka byla postavena rovněž nad presbytářem.¹⁰⁹

Poté, co těšínský kníže Václav Adam zabral roku 1561 orlovský benediktinský klášter, předal katolický kostel do rukou evangelíků. Do vlastnictví benediktnů byl kostel s farou navrácen v květnu roku 1631.

O podobě kostela v 17. století nám podávají zprávy vizitační protokoly, dle kterých byl kostel zděný s klenbou v presbytáři. Zděná byla rovněž sakristie a věž u kostela, která však měla dřevěnou kopuli. V lodi se nacházel starý strop z malovaných desek, který byl ve špatném stavu. Podlaha pak byla dlážděna cihlami. „*Koncem 17. století byl, podle D. Prixe, kostel barokně upraven, především okna a také boční lodi. Tuto hypotézu potvrzují dochovaná vyobrazení starého kostela, na nichž se objevují místo gotických oken okna půlkruhová.*“¹¹⁰

19. století znamenalo pro Orlovou ekonomický růst, o nějž se přičinila také těžba uhlí. Tento růst s sebou nesl rovněž zvyšování počtu obyvatel a kostel tak přestával stačit počtu farníků, a proto byla schválena jeho přestavba.¹¹¹ Ta začala v roce 1903, ale v podstatě se jednalo o novou stavbu, protože z původního kostela zůstal zachován pouze, dnes památkově chráněný,

---

¹⁰⁸ ROSOVÁ, Romana. Kostel Narození P. Marie v Orlové v písemných pramenech. In *Výroční zpráva Památkového ústavu v Ostravě 2000*. Ostrava, 2001, s. 101. ISBN 80-85034-23-9.

¹⁰⁹ Při popisu vzhledu kostela z roku 1466 vycházím zejména z práce Aloise Adamuse, který se pokusil o jeho rekonstrukci, a rovněž z práce Romany Rosové, která shrnula rekonstrukci A. Adamuse a nově také D. Prixe. Viz ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926, s. 83-84. ROSOVÁ, Romana. Kostel Narození P. Marie v Orlové v písemných pramenech. In *Výroční zpráva Památkového ústavu v Ostravě 2000*. Ostrava, 2001, s. 102. ISBN 80-85034-23-9.

¹¹⁰ ROSOVÁ, Romana. Kostel Narození P. Marie v Orlové v písemných pramenech. In *Výroční zpráva Památkového ústavu v Ostravě 2000*. Ostrava, 2001, s. 104. ISBN 80-85034-23-9.

¹¹¹ Ačkoliv měl být kostel přestavěn dle návrhu Josefa Bergera z Nového Bohumína, byla nakonec přestavba realizována podle plánů místního stavitele a člena městského zastupitelstva Miloslava Martince. Viz AUGUSTINKOVÁ, Lucie. Příspěvek ke stavebnímu vývoji farního kostela v Orlové. In *Výroční zpráva Památkového ústavu v Ostravě 2000*. Ostrava, 2001, s. 113. ISBN 80-85034-23-9.

presbytář. Místo starého kostela zaujal nový trojlodní chrám, který byl postaven na půdorysu latinského kříže v novogotickém slohu.

Na závěr tohoto pojednání cituji pasáž ze studie Lucie Augustinkové, která dle mého výstižně charakterizuje současný vzhled kostela. „Orlovský kostel je zajímavým dokladem architektury pozdního historismu ve Slezsku i specifického technického zpracování. Zapojení středověkého presbytáře do novostavby pomocí pasů a obezdění není příliš obvyklé. Ve zpracování se odráží vliv Mockerovy přestavby vyšehradského chrámu, hledající vzory v parléřovské gotice... Celkový charakter kostela odpovídá pozdní fázi novogotiky, v exteriéru kostela se projevují i inspirace románským uměním, podvojná okna a náznak kvádříkového zdiva v omítce. V interiéru se uplatnily i další tendence, žebrová klenba spočívá poněkud nelogicky na masivních sloupech, v patře hladkého dřívku.“¹¹²

---

¹¹² AUGUSTINKOVÁ, Lucie. Příspěvek ke stavebnímu vývoji farního kostela v Orlové. In *Výroční zpráva Památkového ústavu v Ostravě 2000*. Ostrava, 2001, s. 115. ISBN 80-85034-23-9.

4. Kláštery v Těšíně

4. 1. Františkánský klášter

4. 1. 1. Řád františkánů¹¹³

„Františkáni se vždy těšili značné popularitě pro svou prostotu a blízkost prostému lidu. Byli vyhledávanými zpovědníky a jejich obliba spočívala i v tom, že mohli oddávat bez souhlasu rodičů snoubenců. [...] Františkáni neustále hledali nové a nové formy prožívání evangelia i řehole sv. Františka. Žádný řád v katolické církvi neprodělal tolik snah a pokusů o reformu vnitřního života jeho členů.“¹¹⁴

Františkáni jsou jedním z řádů patřících do františkánské rodiny, jejímž zakladatelem je sv. František z Assisi (1181/1182-1226). Sv. František založil v roce 1209 řád minoritů a roku 1223 byla schválena řehole, kterou napsal. „Řád bratří menších (*Fratres Minores*), zprvu jednotný, se již od poloviny 13. století počal štěpit, když v něm vznikaly přísnější observance, snažící se zachovávat původní řeholi bez novějších privilegií. Tak na jedné straně zůstali vlastní minoriti a na druhé straně byly skupiny jako *observanti (observantes)*, *reformati*, *bernardini*, *bosáci (discalceati)*, *recollecti*, *alkantarini* a *spirituálové*,...“¹¹⁵ K definitivnímu odtržení přísnějších observancí však došlo až v roce 1517 na mimořádné generální kapitule, kterou svolal papež Lev X. Všechny přísnější observance se tak sloučily v jeden řád – františkány. Ovšem ani mezi jednotlivými reformními větvemi nepanovala jednota a jejich slučování bylo zdlouhavé. K jejich sloučení došlo až v roce 1897 na popud papeže Lva XIII.¹¹⁶

V českých zemích byli františkáni nazýváni bosáci. Na Moravě, ve Slezsku a v Polsku zase byly známi jako bernardini, podle Bernardina Sienského. V českých zemích se františkáni objevili již v 15. století, kdy se o jejich rozšíření zasloužil misionář sv. Jan Kapistrán. Ovšem počátky idejí sv. Františka z Assisi lze vysledovat až do poloviny 13. století, kdy se o jejich rozšíření zasloužila sv. Anežka Přemyslovna. Díky ní byl totiž v roce 1234 založen klášter klarisek (druhý řád minoritů) u sv. Františka na Starém Městě pražském

¹¹³ *Ordo Fratrum Minorum* (O. F. M.). Heslo: *Pax et bonum* – Pokoj a dobro.

¹¹⁴ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek, Žebravé řády*. Praha, 2006, s. 344-345. ISBN 80-7277-088-8.

¹¹⁵ SVÁTEK, Josef. Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy. In *Sborník archivních prací* 20, 1970, č. 2, s. 544.

¹¹⁶ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek, Žebravé řády*. Praha, 2006, s. 231-243. ISBN 80-7277-088-8.

a v roce 1237 se zasloužila o vznik Řádu křížovníků s červenou hvězdou. U obou těchto řádů lze tedy vysledovat ideje sv. Františka.¹¹⁷ Konec 15. a následné 16. století františkánskému řádu nepřály. Kromě moru se na františkánech podepsalo luteránství, které zapříčinilo odpadlictví zejm. řeholníků německé národnosti. Rovněž třicetiletá válka řádu příliš neprospěla. Nejpriznivější byla pro řád 1. polovina 18. století, kdy došlo k jeho největšímu rozmachu u nás. K oblibě františkánů přispěla také jejich obětavost během předchozích morových ran v roce 1680 a 1713. Pak se však řád potýkal jen s problémy, které započaly již josefínskou sekularizací. Problémy řádu způsobil nejen zánik Rakousko-Uherska a následný vznik Československé republiky, ale pochopitelně také druhá světová válka a nakonec komunistická vláda tehdejšího Československa. „*V době bezbožeckého komunismu přešli františkáni do katakomb, kde probíhala tajná studia a formace. Existovaly i tajné komunity, ...*“¹¹⁸ obrat k lepšímu pak samozřejmě znamenal pád komunismu.¹¹⁹

Spiritualita františkánů je ve znamení společného života a snahy nejvěrnějšího života dle evangelia. Přitom žijí v naprosté chudobě, což znamená, že nevlastní žádný majetek, ale žijí jen z práce a almužen. „*Důležitým prvkem řádové spirituality je i modlitba růžence.*“¹²⁰ Činnost řádu spočívá v misiích, kázání a konání exercicií. Významným řádovým privilegiem je svěcení křížových cest. Jelikož činnost řádu ale není přesně určena, je tedy jejich působení přizpůsobeno místním potřebám, proto mohou působit např. v nemocnicích, vězeních apod.

Řádovým oděvem je hnědý hábit s kapucí, který je přepásán bílým provazovým cingulem se třemi uzly, které symbolizují tři slavné sliby: chudoby, čistoty a poslušnosti. Přes cingulum mají přehozený růženec.¹²¹

4. 1. 2. Klášter bernardinů v Těšíně

„*Existence kláštera bernardinů v Těšíně je v literatuře zpravidla opomíjena, a to vinou mizivého počtu zmínek o něm jak ve františkánské tradici, tak v lokálních pramenech, těšínské provenience.*“¹²²

---

¹¹⁷ Viz BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. I. díl, Řády rytířské a křížovníci.* Praha, 2002, s. 137-138. ISBN 80-7277-085-3. SVÁTEK, Josef. Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy. In *Sborník archivních prací* 20, 1970, č. 2, s. 595.

¹¹⁸ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek, Žebravé řády.* Praha, 2006, s. 260. ISBN 80-7277-088-8.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 253-260.

¹²⁰ Tamtéž, s. 228.

¹²¹ SVÁTEK, Josef. Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy. In *Sborník archivních prací* 20, 1970, č. 2, s. 548.

Kláster řádů františkánů v Těšíně byl založen v roce 1476 knížetem Přemkem II. Iniciátorem tohoto aktu ale byl Jakub z Hlohova, tehdejší vikář české bernardinské provincie. Jakub z Hlohova klášteru zajistil příslušná církevní povolení a také osazenstvo nového kláštera. Kníže Přemysl II. zase klášteru daroval půdu za hradbami města a zřejmě rovněž uhradil výdaje spojené se stavbou kláštera. Na druhou stranu Přemysl II. nedisponoval příliš velkou hotovostí, a proto je pochopitelné, že se do vybavení kláštera zapojily také soukromé osoby. O koho se však jednalo, známo není, zřejmě šlo o měšťany, i když nelze opominout ani šlechtu.¹²³

Kláster byl postaven za městskými hradbami naproti Fryštátskému předměstí nad potokem Bobrówka. Nazýván byl „dolním“, vzhledem ke své poloze a umístění dominikánského kláštera. Dodnes je místo, kde stál, zvané „Bosak“. Jak klášter vypadal, známo není, je však známo, že se sestával z kostela či kaple, zahrady a klášterních stavení. V nejlepších letech kláštera v něm měly údajně přebývat až dvě desítky řeholníků. Známý jsou rovněž pouze malé a skromné dotace ve prospěch kláštera.¹²⁴

Není známo nic o vnitřním životě kláštera, tak jako o jeho pozici a významu ve městě. Někteří autoři se domnívají, že klášter byl ve městě založen, protože si kníže Přemysl II. přál oživení náboženského života ve městě. Na druhou stranu to ale také vedlo ke sporům a rivalitě s dominikány. Podle Janusze Spyry je však daleko pravděpodobnější domněnka, že jejich příchod do Těšína byl spojen s Matyášem Korvínem, který podporoval františkány, aby mu pomáhali potírat husitství a zároveň šířili myšlenku křížové výpravy proti Turkům.¹²⁵

Existovaly dvě protichůdné tradice vykládání zániku kláštera. Podle jedné měli být mniši vyhnáni měšťany v čele s purkmistrem. Klášter měl být zbořen a z jeho zbytků měla být postavena velká šibenice. Tuto informaci podal převor těšínských dominikánů v listu císaři Ferdinandovi III. v roce 1645, jak ale sám přiznal, šlo pouze o kolující povídačky. Daleko pravděpodobnější se jeví druhá varianta, podle které je konec kláštera bernardinů v Těšíně spojen s obdobím reformace. Poté, co byl řád zdecimován morovými epidemiemi, zůstal

---

¹²² SPYRA, Janusz. Zapomniane klasztor franciszkanów bosych (bernardynów) w Cieszynie. Spory religijne w XVI-XVII wieku na śląskiej prowincji, s. 29. In DÁŇOVÁ, Helena – KLÍPA, Jan – STOLÁROVÁ, Lenka (eds.). *Slezsko země Koruny české. Historie a kultura 1300-1740*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7035-396-7.

¹²³ Tamtéž, s. 23.

¹²⁴ SPYRA, Janusz. *Via Sacra. Kościoły i klaztory w Cieszynie i Czeskim Cieszynie*. Cieszyn, 2008, s. 45. ISBN 978-83-89835-35-2. SPYRA, Janusz. Zapomniane klasztor franciszkanów bosych (bernardynów) w Cieszynie. Spory religijne w XVI-XVII wieku na śląskiej prowincji, s. 22. In DÁŇOVÁ, Helena – KLÍPA, Jan – STOLÁROVÁ, Lenka (eds.). *Slezsko země Koruny české. Historie a kultura 1300-1740*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7035-396-7.

¹²⁵ SPYRA, Janusz. Zapomniane klasztor franciszkanów bosych (bernardynów) w Cieszynie. Spory religijne w XVI-XVII wieku na śląskiej prowincji, s. 24. In DÁŇOVÁ, Helena – KLÍPA, Jan – STOLÁROVÁ, Lenka (eds.). *Slezsko země Koruny české. Historie a kultura 1300-1740*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7035-396-7.

v klášteře v roce 1542 pouze jeden řeholník, který byl tedy na příkaz knížete odvezen do Bytomi. Tato varianta se navíc může opřít o dokument knížete Václava Adama z 21. prosince 1545, kterým byl majetek kláštera předán těšínskému špitálu.¹²⁶ Rozhodující roli tedy hrál kníže, a samozřejmě jeho nejbližší okolí. Podíl městské vlády a samotného měšťanstva lze tedy označit za druhořadý a nepodstatný.¹²⁷ K pokusům o obnovu kláštera došlo v letech 1615-1617 a 1699-1710, ovšem bezvysledně.

4. 2. Dominikánský klášter

4. 2. 1. Řád dominikánů¹²⁸

Řád dominikánů, známý též jako řád kazatelů, byl založen na počátku 13. století sv. Dominikem (1173-75-1221). Kláštery neměly vlastnit jakýkoliv majetek a pobírat důchody, ale měly se spoléhat „...na Boží prozřetelnost a na dary věřících.“¹²⁹ Dominikánské kláštery byly v naprosté většině stavěny ve městech buď u hradeb, nebo u potoků či bran. Charakteristickým znakem řádových kostelů byl dlouhý presbytář, ve kterém se konaly chórové modlitby.

Přestože byl řád postižen morovou epidemií, zaznamenal ve 13. století rozmach, i díky několika svým mimořádným členům, mj. sv. Albertovi Velikému či Tomáši Akvinskému. Rozmach řád zažíval i v českých zemích, do kterých byl podle tradice uveden bratry ze Slezska, bl. Česlavem a sv. Hyacintem. Dominikáni u nás působili jak v královských, tak i poddanských městech. 13. století však rovněž znamenalo počátek nepřátelství s diecézním klérem, které se nevyhnulo ani našim zemím. Podstatou sporu bylo to, že dominikáni mohli kázat, vyučovat, zpovídat, pohřbívat a vybírat almužny, čímž samozřejmě škodili farnostem, které tak přicházely o svém příjmy. I přesto prestiž dominikánů neutrpěla a našli bychom je dokonce i na královských dvorech, na kterých byli využíváni jako např. zpovědníci, rádcové apod. V této době byli dominikáni pověřeni inkvizicí, ale „...jen po obranu víry a obracení

---

¹²⁶ Viz „*My Václav, z Boží milosti kníže Těšínské a Velikého Hlohova, znám činíme tímto listem...*“ In NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1527-1550. Sbirka listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského.* Český Těšín, 1966, 508.

¹²⁷ „*Istotnym jest fakt, że nie tylko przy założeniu, ale także przy likwidacji cieszyńskiego klasztoru bernardynów decydująca rola przypadła księciu oraz jego otoczeniu, udział władz miejskich oraz mieszczan był drugorzędny.*“ In SPYRA, Janusz. *Zapomniane klasztor franciszkanów bosych (bernardynów) w Cieszynie. Spory religijne w XVI-XVII wieku na śląskiej prowincji*, s. 25. In DÁŇOVÁ, Helena – KLÍPA, Jan – STOLÁROVÁ, Lenka (eds.). *Slezsko země Koruny české. Historie a kultura 1300-1740.* Praha, 2008. ISBN 978-80-7035-396-7.

¹²⁸ *Ordo Fratrum Praedicatorum* (O. Praed.). Hesla: *Veritas – Pravda; Contemplata aliis tradere – Rozjímané předávat jiným; Laudare, benedicere, praedicare – Chválit, blahořečit, kázat.*

¹²⁹ BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek, Žebravé řády.* Praha, 2006, s. 22. ISBN 80-7277-088-8.

heretiků.“¹³⁰ V českých zemích byla jejich inkviziční činnost zaměřena především proti albigenským, valdenským a flagelantům.¹³¹

Ve 14. století se řád dominikánů potýkal s krizí, způsobenou nejen morem a papežským schizmatem, ale také vnitřním pnutím. To bylo způsobeno tím, že kláštery začínaly vlastnit majetek a mnozí členové řádu se odkláněli od života v chudobě a prostotě. Proto bylo v 15. století papežem Martinem V. konventům dovoleno vlastnictví majetku. Rovněž byly zrušeny společné dormitáře a byly zřizovány samotné cely. Od tohoto století začalo být rovněž užíváno řeholní jméno. „*Nastupující renesance podnítila mezi dominikány zájem o knihy a začaly vznikat rozsáhlé a cenné knihovny,...*“¹³² 15. století znamenalo pro dominikány v českých zemích, ostatně tak jako i pro jiné řády, pohromu. Husité totiž zničili, co mohli a řada bratří musela před nimi prchnout do ciziny. Po husitských válkách se řád dlouho vzpamatovával, zároveň se centrum jeho činnosti přesunulo na Moravu.¹³³

V následném století se řád vyznamenal především misijní činností. Další velkou ránu však pro něj znamenal protestantismus. Největší ránu však řádu zasadilo 18. století, ve kterém došlo k velkému rušení dominikánských konventů. Zcela zlikvidovány byly konventy v Belgii, Francii a Německu. V českých zemích způsobila dominikánům největší potíže josefínská sekularizace. V důsledku takového rušení došlo pochopitelně k poklesu misijní činnosti. Klidu se řád dominikánů nedočkal ani v 19. a 20. století. V Československu zaznamenal řád v meziválečném období jistý vzestup, který však byl ukončen druhou světovou válkou a následným komunistickým režimem. K obnovení činnosti došlo v roce 1990.¹³⁴

Řád dominikánů se řídí řeholí sv. Augustina s vlastními konstitucemi. Jeho činnost spočívá v hlásání evangelia, vědecké práci a také kontemplaci. Sv. Dominik je podle tradice považován za tvůrce modlitby růžence. Dominikáni rovněž vynikali jako misionáři, při šíření mariánské úcty a zakládání a vedení růžencových bratrstev.

Řeholní oděv představuje bílý hábit, bílý škapulíř s kapucí, dlouhý černý plášť s kapucí a kožený pás s růžencem.¹³⁵

---

¹³⁰ Tamtéž, s. 29.

¹³¹ Tamtéž, s. 19-42, 54-66.

¹³² Tamtéž, s. 34.

¹³³ Tamtéž, s. 19-42, 54-66.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ SVÁTEK, Josef. Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy. In *Sborník archivních prací* 20, 1970, č. 2, s. 541.

4. 2. 2. Klášter dominikánů v Těšíně

K historii a založení dominikánského řádu v Těšíně bychom marně hledali nějaké souvislejší archivní zprávy. Proto se musí vycházet z pověstí a informací, které však lze najít ve starších nespolehlivých dílech, ve kterých jsou uvedeny bez zdrojů.¹³⁶

Původní chrám Matky Boží, údajně založený v roce 1210, měl náležet benediktinům, kteří ale měli v roce 1268 odejít do Orlové, a proto tedy připadl dominikánům. Jak již ale bylo řečeno, o tom, že by benediktini působili v Těšíně, nelze najít jakékoliv zmínky (viz s. 31-32). Oporu v pramenech bychom rovněž marně hledali pro tradiční založení kláštera dominikánů v roce 1225 knížetem Kazimírem. Lidová tradice dokonce považovala za zakladatele kláštera sv. Hyacinta, jednoho z bratrů, kteří uvedli dominikány do českých zemí. Sv. Hyacint se navíc měl stát i prvním převorem. Nejasnosti panují také ohledně důvodu založení dominikánského kláštera. Všeobecně uváděný důvod zřízení vévodské hrobky v klášteře nelze považovat za vůdčí myšlenku založení. V té době měl totiž těšínský vévoda k dispozici cisterciácké opatství v Rudné (Rauden) a také premonstrátský kostel v Czarnowasch. Ovšem není pochyb o tom, že od dob prvního těšínského vévody Měška byli vévodové pohřbíváni právě v dominikánském klášteře.¹³⁷

Dominikánský klášter byl založen mimo městské opevnění. Vedle kláštera stál kostel a na pozemcích dominikánského kláštera bychom ještě našli hřbitov, pivovar, myslivnu, konírnu a velké zahrady.

První doloženou zmínku o klášteře máme až z roku 1332. Papež Jan XXII. pověřil opata premonstrátského kostela v Czarnowasch, aby prověřil a rozhodl spor mezi krakovským biskupem Janem IV. a arcibiskupem z Ostřihomi ohledně hranice biskupské diecéze. Rozsudek pak byl vyhlášen 12. února 1332 v refektáři dominikánského kláštera.¹³⁸

Na sklonku svého života nechal roku 1407 těšínský vévoda Přemysl I. spolu se synem Boleslavem přistavět ke klášteru kapli sv. Spasitele. Nadací ze 14. února 1408 bylo umožněno uživení 20 kněží a 8 laiků. Privilegiem vévodů Vladislava a Přemka II. z roku 1439 byla dominikánům přisouzena šolcovna ve vsi Krásná (Schöndorf). Mimo to pobíral klášter příjmy z daní z měšťanských domů v Těšíně a z usedlostí v Chotěbuzi, vsi Krásná, Bobreku, Puncówě, od sedmi šlechticů v Těšíně a z násypu žita a ovse v Chotěbuzi. Nemalý peníz

---

¹³⁶ „Bei dem Mangel sicherer, urkundlicher Nachrichten über Einführung, Bestiftung und die ältesten Schicksale des Predigerordens in Teschen sind wir in diesen Beziehungen auf die Tradition und auf Angaben angewiesen, wie sie uns in dem einen und anderen Werke älterer, unverlässlicher Geschichtsschreiber ohne alle Quellenangaben aufstoßen.“ In PETER, Anton. *Geschichte der Stadt Teschen*. Teschen, 1888, s. 121.

¹³⁷ Tamtéž, s. 121-123.

¹³⁸ Tamtéž, s. 123.

dostával také od těšínské městské rady. Stejně jako v případě kláštera bernardinů však nemáme k vnitřnímu životu dominikánů žádné prameny, tak jako k jejich postavení a významu v rámci města Těšína.¹³⁹

Počátek 16. století zastihl dominikánský klášter ve finanční tísní. V roce 1516 byl prodán kus klášterní zahrady jistému Stephanu Tkaczovi. Na klášterních pozemcích, které klášter odprodával, pak bylo vystavováno Nové Město (známé již od roku 1541). Za to, že klášter přenechával pozemky ke stavbě, dostával roční daň. Pohromu však pro dominikánský klášter, stejně jako pro konvent benediktinů v Orlové a klášter bernardinů v Těšíně, znamenal nástup protestantismu. Mniši tak byli donuceni odejít v roce 1544 do Osvětimi a jejich řádový kostel byl přenechán luteránům. Zdali odešli dobrovolně nebo byli donuceni, lze jen těžko říci.

V nám již známém listu dominikánského převora, který byl roku 1645 adresován císaři Ferdinandovi III., je psáno, že dominikáni byli měšťany násilně vyhnáni hned po františkánech. Vzhledem k tomu, že se však násilný odsun u františkánů neprokázal, tak se nedomnívám, že ho u dominikánů lze považovat za oprávněný. Dle mého názoru měl údajný násilný odsun v roce 1544 akorát podepřít nároky na znovuzískání tehdejšího majetku o století později. V roce 1611 bylo totiž dominikánům umožněno vrátit se do Těšína a o dva roky později, tj. roku 1613, jim kníže udělil právo volit si převory. V letech 1720 a 1789 byl klášter, stejně jako město, zničen požáry. K obnovení kláštera již ale nedošlo, neboť byl 27. ledna 1790 za josefínské sekularizace zrušen, jeho majetek připadl Náboženskému fondu a část kláštera byla upravena na faru.¹⁴⁰

V těšínském konventu dominikánů údajně působili ve všech dobách oblíbení kněží a ještě v 19. století byla uchovávána jeho sláva ve vzpomínkách místního lidu.¹⁴¹

---

¹³⁹ Tamtéž, s. 125-126.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 127-131.

¹⁴¹ „Der Teschner Convent hatte zu allen Zeiten beliebte Prediger, und heute noch hat sich der Nachruhm bei der Bevölkerung in dankbarer Erinnerung erhalten. Tamtéž, s. 134.

Závěr

Je obtížné zhodnotit přínos a význam výše zmíněných řeholních institucí, protože i když na Těšínsku působily několik století, tak v jejich dějinách zůstává až příliš mnoho tmavých a nevysvětlených míst. I proto se budu v některých situacích vydávat na vratkou půdu spekulací a domněnek.

Těšínsko bylo ve své historii příslušníkem jak polského, tak i českého státu. Ovšem tato střídavá státní příslušnost nemohla mít na chod klášterů žádný vliv, jelikož k ní došlo již v 11. století. Ani pozdější lenní přísaha těšínského vévody ve 14. století zřejmě nijak nezasáhla klášterní život, jelikož se jednalo o ryze politickou záležitost. Domnívám se, že ani husitské války kláštery nijak nezasáhly, a to i přesto, že se nezachovaly žádné zprávy, které by tuto domněnku vyvracely nebo potvrzovaly. Vzhledem k povaze husitských válek by se totiž jistě zachovaly nějaké zprávy o případných útocích husitů. Vliv tehdejší politiky na kláštery lze tedy vyloučit, což již však nelze tvrdit o těšínských vévodech. Byli to totiž právě těšínští vévodové, kteří zakládali kláštery na Těšínsku. Samozřejmě jim nelze přičíst všechny zásluhy, které přísluší také patřičným řádům, ale těžko by bez jejich souhlasu mohly být kláštery postaveny. Těšínští vévodové rovněž zastávali významné postavení při obdarování klášterů a udělování privilegií. Těšínský vévoda Václav Adam ostatně sebral i zápornou roli po svém příklonu k protestantismu, kdy nechal zrušit všechny kláštery na Těšínsku. A i když se později objevily zprávy o násilnostech při rušení klášterů, nelze je považovat za prokazatelné. Spíše sloužily pro podepření nároků na navrácení majetku v pozdějších dobách.

Vzhledem k tomu, jakou moc měli tyniečtí opati nad orlovským opatstvím, tak lze označit svazek Orlová – Tynec za velmi těsný, ale rozhodně ne bezproblémový. Dokazuje to především Bohuška kauza, které se příhodně odehrála v těžkých časech tynieckého opatství v první polovině 14. století a která toto období rovněž symbolicky zakončila jmenováním Bohuška na místo tynieckého opata. Na to, že vztahy mezi orlovským a tynieckým opatstvím byly napjaté, poukazuje také protest orlovského opata, spolu s dalšími představenými Tyńci podřízených klášterů, proti volbě Macieja Skawinky na místo tynieckého opata. Přestože postrádáme více písemných zpráv, jež by nás důkladně informovaly o pozadí těchto kauz, jsou dle mého názoru důkazem jistých snah orlovského opatství získat větší samostatnost na Tyńci. Orlovské opatství nejspíš usilovalo o zřízení vlastního noviciátu, na což by poukazovalo přijetí Bohuška do orlovského kláštera bez souhlasu mateřského kláštera v Tyńci, a snad i o výsadu volit si opaty. Nedomnívám se, že by konečným cílem těchto snah

byla úplná samostatnost, neboť Tynec představoval významný klášter a spojení s ním bylo pro orlovské opatství zajisté prospěšné a do jisté míry i prestižní. Navíc orlovské opatství nepatřilo mezi nejbohatší a možné osamostatnění by tak s největší pravděpodobností mohlo znamenat také jeho zánik.

Orlovské opatství během své existence rozhodně nepřekypovalo bohatstvím. Přestože bylo při svém vzniku poměrně hojně nadáno, ocitlo se již o tři čtvrtě století později ve finanční tísní, když po něm papežský nuncius Galhard de Carceribus požadoval zaplacení šestiročních desátků v letech 1335 a 1342. Situace od té doby nejspíše zpočátku stagnovala a poté se pomalu obracela k lepšímu, protože o více než století později, v roce 1466, byl v Orlové postaven nový kostel. Na nový kostel samozřejmě přispěl i mateřský klášter v Tynci, ale větší díl nákladů pochopitelně muselo nést orlovské opatství. To se však také od té doby až do svého zániku potýkalo se zhoršující se finanční situací, což dokazují pozdější zástavy a prodeje klášterního majetku. Přestože tedy finanční situace opatství nebyla nejideálnější, stačila k tomu, aby udržela klášter při životě. Po stavbě nového kostela se však citelně zhoršila, a kdyby klášter nebyl zrušen těšínským vévodou, tak by s největší pravděpodobností zkrachoval.

Alois Adamus zhodnotil činnost benediktinů těmito slovy: *„Za celou dobu svého trvání nevykonal orlovský klášter skoro jako nic pro umění a vědy, jak tomu bylo u jiných klášterů téhož řádu, ba ani hospodářsky nepovznesli kraje... [...] Kromě několika rybníků a pivovaru v Orlové nezaložili mniši větších hospodářských podniků v kraji. [...] ...účelem mnichů v Orlové bylo dušpastýřství.“*¹⁴² Skutečně zhodnotit činnost a vnitřní život kláštera je však kvůli nedostatku pramenů velmi obtížné. Za fiasko můžeme označit jejich snahy o vyvažování soli. Na druhou stranu ale nelze opomenout jejich podíl na kolonizaci kraje, kvůli čemuž ostatně byli do Orlové pozváni. Výsledkem jejich kolonizační činnosti pak bylo založení vsí Lazy a Poruba, rovněž však nelze vyloučit jejich možný podíl i na založení jiných vsí. Vzhledem k poslání benediktinského řádu lze vyslovit domněnku, že orlovský klášter určitě nebyl svému okolí uzavřen a jistě muselo docházet ke stykům s okolním světem. Ovšem přesněji nelze tyto styky určit ani charakterizovat, stejně tak nelze určit míru vlivu orlovského kláštera na kraj. Významným počinem bylo rovněž postavení nového kostela v roce 1466.

---

¹⁴² ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926.

U těšínských klášterů je situace ještě složitější, neboť se nám k jejich historii zachovalo naprosté minimum zpráv. Nelze tedy s jistotou určit jejich důvod založení v Těšíně, ani jejich činnost a význam.

Po reflexi výše uvedeného můžeme označit benediktinský klášter v Orlové za nejvýznamnější řeholní instituci na Těšínsku. Zcela jistě se podílel na utváření svého, nejen nejbližšího, okolí a ovlivňoval dějiny tohoto kraje. Přesněji určit tyto vlivy však kvůli mnoha temným místům v jeho historii a nedostatku pramenů nelze. Proto je třeba nadále zkoumat dějiny této významné instituce. Jistým přínosem by v budoucím výzkumu mohly být díla polských autorů zabývající se Tyńcem.¹⁴³ Ještě větším přínosem by však mohl být dosud neznámý *Kopiarz opactwa orłowskiego* pocházející ze 17. - 18. století, který se v současnosti nachází v Krakově.¹⁴⁴

---

¹⁴³ V tomto směru se velmi přínosným ukázalo dílo: GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyńiecka w średniowieczu*. Kraków, 2007. ISBN 978-83-61033-12-7.

¹⁴⁴ Zmínku o něm najdeme rovněž až v díle T. M. Gronowskeho.

Resumé

Das Ziel der vorgelegten Bachelor-Arbeit ist die Ordensinstitutionen vorzustellen, die auf dem Gebiet von Teschen im Mittelalter wirksam waren, sowie ihre Aktivitäten und Bedeutung. Die Hauptachse dieser Arbeit bildet das Benediktinerkloster in Orlau. Beiseite gelegt bleiben jedoch nicht einmal das Franziskanerkloster und das Dominikanerkloster in Teschen. Obwohl diese Arbeit durch den Zeitraum des Mittelalters begrenzt ist, wird ein Kapitel auch dem Untergang dieses Klosters in der Neuzeit gewidmet. Die Hauptquelle zur Nachforschung der Geschichte des Orlauer Klosters stellt der Kodex des Klosters zu Tyniec dar, weiter auch verschiedene Werke und Studien, die sich mit seiner Geschichte befassen.

Das Kloster in Orlau wurde 1268 von Benediktinern aus dem Kloster zu Tyniec bei Krakau (Krakow) gegründet. Die Benediktiner wirkten dann für die nächsten drei Jahrhunderte bis zu ihrem Untergang im Jahre 1561 in Orlau und die ganze Zeit hindurch wurde das Orlauer Kloster eng mit dem Mutterkloster in Tyniec verbunden. Der Abt von Tyniec setzte nach Orlau unter anderem sowie neue Äbte, als auch Mönche ein, weil die Interessenten an dem Eintritt in das Orlauer Kloster ein Noviziat in Tyniec absolvieren mussten. Dieses Bündnis war zwar eng, aber jedenfalls nicht problemlos – es lassen sich gewissere Andeutungen des Aufstands vom Orlauer Abtei bemerken.

Die Benediktiner wurden nach Orlau aufgrund ihrer Erfahrungen mit Salzabbau eingeladen, und auch um das wenig besiedelte Land zu kolonisieren. Der Salzabbau endete jedoch erfolglos, weil er sich als unrentabel zeigte. Das Ergebnis ihrer Kolonisierungstätigkeit war dann die Gründung der Dörfer Lazy und Poruba. In Bezug auf die mangelhaften Quellen ist aber ihr möglicher Anteil am Aufbauen von weiteren Dörfern nicht auszuschließen. Der Mangel an Quellen beschränkt uns auch darin, die genaue Bedeutung und den Einfluss von Orlauer Benediktiner auf ihre Umgebung zu bestimmen und zu charakterisieren. Obwohl die Orlauer Abtei nicht die reichste war und sich beweisbar während ihrer Existenz in Finanznot befand, schaffte sie 1466 eine neue Kirche in Orlau aufzubauen. Die Finanzsituation wurde doch durch den Bau der neuen Kirche spürbar verschlechtert und die Abtei musste dem zu folge ihr Vermögen in Versatz geben und verkaufen.

Die Bedeutung und den Einfluss der Klöster in Teschen auszuwerten ist infolge der verschwinden Anzahl der Berichte im Grunde unmöglich. Das bedeutendste Kloster auf dem Gebiet von Teschen war das Benediktinerkloster in Orlau. Die Geschichteuntersuchung dieser Institution lässt sich jedoch nicht aufgrund vieler dunkler Stätten und Unklarheiten in ihrer Geschichte für abgeschlossen halten.

Prameny a literatura

1. Prameny:

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka (ed.). *Clementis V. 1305-1314; Johannis XXII. 1316-1334; Benedicti XII. 1335-1342*. Praha, 2003. ISBN 80-200-0959-0.

KEŤRZYŃSKI, Wojciech - ŒMOLKA, Œtanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego*. Lwów, 1875.

NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tessinensis. Sbíрка listinného materiálu k dějinám Těšínského Pobeskydí. Díl 1, 1155-1526. Část 1, 1155-1399*. Český Těšín, 1955.

NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1496-1526. Sbíрка listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského*. Český Těšín, 1961.

NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1527-1550. Sbíрка listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského*. Český Těšín, 1966.

2. Literatura:

ADAMUS, Alois. *Z dějin Orlové*. Kroměříž, 1926.

AUGUSTINKOVÁ, Lucie. Příspěvek ke stavebnímu vývoji farního kostela v Orlové. In *Výroční zpráva Památkového ústavu v Ostravě 2000*. Ostrava, 2001, s. 111-116. ISBN 80-85034-23-9.

BAKALA, Jaroslav. Láska či politika? O důvodech sňatku Violy Těšínské a Václava III. In *Dějiny a současnost* 27, 2007, č. 7, s. 17-20. ISSN 0418-5129.

BAKALA, Jaroslav. Zakládací listina orlovského kláštera falzum? In *Těšínsko* 33, 1990, č. 1, s. 7-9.

BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. I. díl, Řády rytířské a křížovníci*. Praha, 2002. ISBN 80-7277-085-3.

BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. II. díl, II. svazek, Mnišské řády*. Praha, 2004. ISBN 80-7277-087-X.

BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, I. svazek, Žebravé řády*. Praha, 2006. ISBN 80-7277-088-8.

DÁŇOVÁ, Helena – KLÍPA, Jan – STOLÁROVÁ, Lenka (eds.). *Slezsko země Koruny české. Historie a kultura 1300-1740*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7035-396-7.

FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. Praha, 2005. ISBN 80-7277-026-8.

FRANZEN, August. *Malé církevní dějiny*. Praha, 1992. ISBN 80-7113-008-7.

FUKALA, Radek. *Slezsko: neznámá země Koruny české. Knižecí a stavovské Slezsko do roku 1740*. České Budějovice, 2007. ISBN 978-80-86829-23-4.

GRONOWSKI, Tomasz Michał OSB. *Zwyczajny klasztor, zwyczajni mnisi. Wspólnota tyńiecka w średniowieczu*. Kraków, 2007. ISBN 978-83-61033-12-7.

GRÜN, Anselm. *Svatý Benedikt z Nursie: učitel duchovního života*. Praha, 2004. ISBN 80-7021-695-6.

HOSÁK, Ladislav. *Historický místopis země Moravsko-Slezské*. 2. vydání. Praha, 2004. ISBN 80-200-1225-7.

HRUDNÍKOVÁ, Mirjam. *Řeholní život v českých zemích: řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*. Kostelní Vydří, 1997. ISBN 80-7192-222-6.

Kolektiv autorů. *Dějiny Orlové*. Orlová, 1993.

Kolektiv autorů. *Karviná. Sborník příspěvků k dějinám a výstavbě města*. Karviná, 1968.

Kolektiv autorů. *Nástin dějin Těšínska*. Ostrava, 1992.

Kolektiv autorů. *Orlová 1223-1973*. Ostrava, 1973.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl 1., A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3.

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl 4., MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8.

LAWRENCE, Hugh. *Dějiny středověkého mnišství*. Brno, 2001. ISBN 80-85959-88-7.

PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě. Díl 2. Od roku 1253 až do roku 1403*. Praha, 1937.

PETER, Anton. *Geschichte der Stadt Teschen*. Teschen, 1888.

PRASEK, Václav. *Vlastivěda slezská. 4. díl, část 1. Na oslavu 40letého jubilea J. V. Císaře Pána počato. Dějiny knížectví Těšínského*. Opava, 1894.

ROSOVÁ, Romana. *Kostel Narození P. Marie v Orlové v písemných pramenech*. In *Výroční zpráva Památkového ústavu v Ostravě 2000*. Ostrava, 2001, s. 101-110. ISBN 80-85034-23-9.

Řehole Benediktova. Praha, 1998. ISBN 80-238-2676-X.

SLÁMA, František. *Dějiny Těšínska*. Praha, 1889.

SLÁMA, František. *Z naší minulosti*. Opava, 1895.

SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008. ISBN 978-83-7354-246-4.

SPYRA, Janusz. *Via Sacra. Kościoły i klaztory w Cieszynie i Czeskim Cieszynie*. Cieszyn, 2008. ISBN 978-83-89835-35-2.

SVÁTEK, Josef. Organizace řeholních institucí v českých zemích a péče o jejich archivy. In *Sborník archivních prací* 20, 1970, č. 2, s. 505-624.

TÉMA, Bedřich. Původ jména Orlová. In *Těšínsko* 15, 1972, č. 1-2, s. 3-5.

VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny země Koruny české. Svazek III., 1250-1310*. Praha, 2002. ISBN 80-7185-433-6.

VLČEK, Pavel – SOMMER, Petr – FOLTÝN, Dušan. *Encyklopedie českých klášterů*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-17-6.

Zbraslavská kronika. Chronicon aulae regiae. Ed. Zdeněk Fiala. 2. vydání. Praha, 1976.

ŽUROWSKA, Klementyna. *Benedyktyni tynieccy w średniowieczu. Materiały z sesji naukowej Wawel-Tyniec 13-15 października 1994*. Kraków, 1995. ISBN 83-85433-61-9.

Seznam příloh

Příloha č. 1: **Svatý Benedikt z Nursie**

SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 22. ISBN 978-83-7354-246-4.

Příloha č. 2: **Tyniecké opatství**

SCZANIECKI, Paweł OSB. *Tyniec*. Wydanie drugie, poprawione i rozszerzone. Kraków, 2008, s. 8. ISBN 978-83-7354-246-4.

Příloha č. 3: **Přidělení Orlové benediktinskému klášteru v Tyńci u Krakova**

KĘTRZYŃSKI, Wojciech. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część pierwsza*. Lwów, 1875, s. 13-14.

Příloha č. 4: **Založení kláštera v Orlové**

KĘTRZYŃSKI, Wojciech. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część pierwsza*. Lwów, 1875, s. 47-49.

Příloha č. 5: **Přifaření vsi Vrbice ke kostelu Nejsvětější panny v Bohumině**

KĘTRZYŃSKI, Wojciech. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część pierwsza*. Lwów, 1875, s. 76.

Příloha č. 6: **Bula papeže Klimenta VI., v níž prohlašuje bulu svého předchůdce, Jana XXII., za falešnou a vydává příkaz ke stíhání tehdejšího orlovského opata Bohuška**

KĘTRZYŃSKI, Wojciech. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część pierwsza*. Lwów, 1875, s. 108-110.

Příloha č. 7: **Kardinál Marek nadává orlovský kostel 100 denními odpustky**

ŚMOLKA, Stanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część druga*. Lwów, 1875, s. 503-504.

- Příloha č. 8: **Vratislavský biskup Rudolf potvrzuje odpustky, kterými kardinál Marek nadal orlovský kostel**
ŞMOLKA, Ştanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część druga*. Lwów, 1875, s. 504.
- Příloha č. 9: **Uvedení Petra Żarnowieckiego na místo orlovského opata**
ŞMOLKA, Ştanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część druga*. Lwów, 1875, s. 509-511.
- Příloha č. 10: **Těšínský kníže Kazimír stvrzuje prodej vsi Vrbice Petrovi Osinskému ze Žitné**
NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1496-1526. Sbíрка listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského*. Český Těšín, 1961, 340.
- Příloha č. 11: **Orlovský opat Jan IV. obnovuje se souhlasem týneckého opata a kláštera privilegia Jana Hertmana nad vsí Záblatí u Bohumína**
ŞMOLKA, Ştanisław. *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego. Część druga*. Lwów, 1875, s. 543-544.
- Příloha č. 12: **Těšínský kníže Kazimír slibuje Petrovi Osinskému vévodské právo nad vsí Záblatí v případě, že by se ji orlovští benediktini rozhodli prodat**
NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1496-1526. Sbíрка listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského*. Český Těšín, 1961, 359.
- Příloha č. 13: **Orlovský opat Ondřej Gniady ze Zaběřova zastavuje Petrovi Osinskému ves Záblatí za 100 zlatých**
NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1496-1526. Sbíрка listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského*. Český Těšín, 1961, 399.

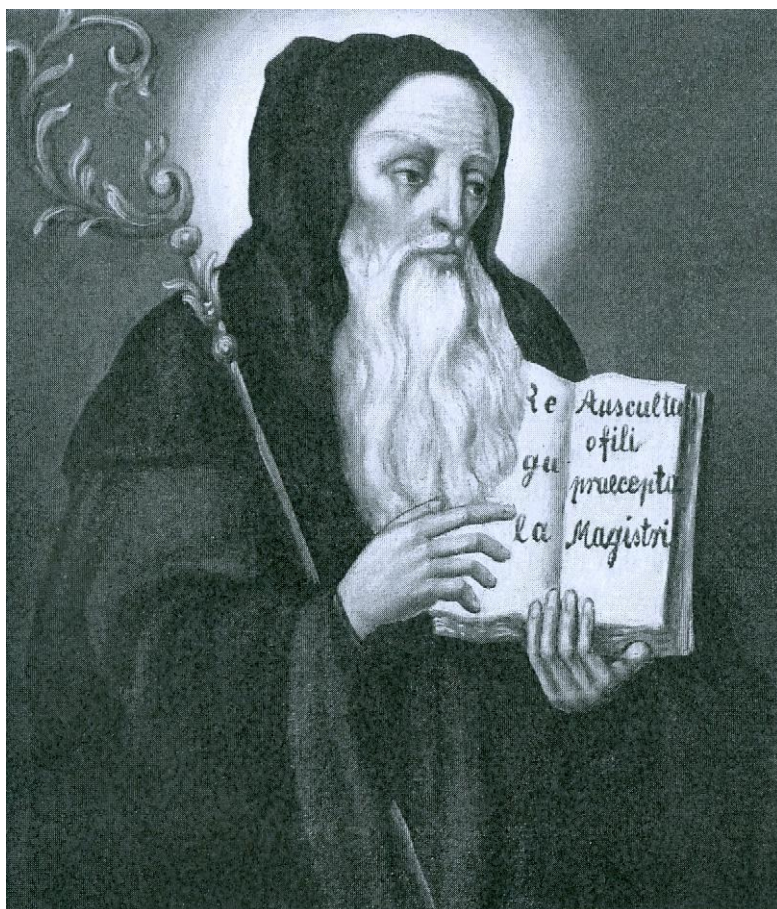
Příloha č. 14: **Těšínský kníže Kazimír stvrzuje zástavu vsi Záblatí**

NĚMEC, Emerich. *Listinář Těšínska: codex diplomaticus ducatus Tesinensis 1496-1526. Sbíрка listinného materiálu k dějinám knížectví Těšínského*. Český Těšín, 1961, 400.

Přílohy

Příloha č. 1

Svatý Benedikt z Nursie

Příloha č. 2

Tyniecké opatství

Příloha č. 3

Přidělení Orlové benediktinskému klášteru v Tyńci u Krakova

Gregorius episcopus servus servorum dei dilectis filiis abbati et conventui in Tyncia salutem et apostolicam benedictionem. Iustis petentium desideriis dignum est nos facilem praebere consensum et vota, quae a rationis non discordant, effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in domino filii, vestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu villam, quae dicitur Orłowa, cum omnibus iuribus et pertinentiis, sicut eam iuste ac pacifice possidetis, vobis et per vos monasterio vestro auctoritate apostolica confirmamus et praesentis scripti patronicio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursum. Datum Laterani VII idus Decembris, pontificatus nostri anno primo.

Příloha č. 4

Založení kláštera v Orlové

In nomine domini amen. Quoniam ea, quae acquiruntur in tempore, in tempore pariter elabuntur, canonica sancivit auctoritas, ut acta mortalium scriptorum seu testium assertione communita apud posteros robur et vigorem obtineant firmitatis. Hinc est, quod nos Vladislaus dei gratia dux Opoliensis notum facimus tam praesentibus quam futuris praesens scriptum inspecturis, vota, quae sine pravitate rite ac provide per nostros praedecessores pia recordationis sunt facta in donatione capellae de Orlovia et villarum cum omnibus suis pertinentiis ac utilitatibus nec non libertatibus earundem, rata habentes ac benevole acceptantes fratribus ordinis sancti Benedicti secundum suorum continentiam privilegiorum a nostris praedecessoribus eisdem concessorum favorabiliter duximus innovanda: videlicet Salem per totum cum Dąbrowa et pratis omnibus, Chotebanz, Wirzbica, Zabłocie, ad Salem tabernam totaliter ac in tribus villis Szucowo Sierliczko, Ostrawa et infrascriptis villis, quicquid fuerit sive in curia ducis sive ubicunque, non alio nisi ad praedictam ecclesiam omne

iuramentum pertinebit. Item ut nullus audeat de omnibus villis eidem ecclesiae pertinentibus aliquem hominem citare ad aliquod castrum nisi coram duce vel fratribus dicti ordinis ibidem manentibus et quicquid super ipsorum homines dux iudicaverit vel ipsi sive trecentas sive sex marcas sive duodecim sive etiam quinquaginta, cum toto pomocne, piscationibus et venationibus supradicti fratres iure et perpetualiter obtinebunt. Volumus insuper ob salutem animae nostrae nostrorumque peccatorum remissionem pietatis fructum amplificare, quod si aliquam expeditionem in ducatu nostro vel extra fieri contingat, praefati abbas et fratres eiusdem ecclesiae ab omni turbatione, datione, contributione, relevamine et servitio sint liberi et perpetuis temporibus exempti. Abbas vero dictae ecclesiae Orloviensis in omnibus iuribus et libertatibus ecclesiasticis eodem iure fructur in ducatu Opoliensi, quo et pater abbas Tinecensis cum ecclesia sua gaudet in ducatu Cracoviensi. Item quod in nativitate beatissimae virginis annis singulis quicumque hominum sive domesticorum sive etiam aliorum ad eandem ecclesiam causa devotionis vel mercimonii vel cuiuspiam rei venerint, triginta dies plena gaudeant libertate nec aliqua vexatione seu comprehensione valeant impediri. Ad haec etiam alias libertates eidem ecclesiae et fratribus dicti ordinis per nostros praedecessores concessas fideliter et devote adimplere cupientes pro nobis et nostris posteris in perpetuum confirmamus, ea tamen conditione apposita, quod abbas Tinecensis cum sui consensu capituli et successoribus se nobis et nostris posteris infallibiliter obligabit, abbatem et conventum sui ordinis ponere in Orlovia claustro honesto et conventui apto, ubi eidem abbati et fratribus collocandum videbitur, secundum quod exigit ordo ipsorum et monastica disciplina. Ipse autem pater Tinecensis, quicumque fuerit, visitandi, corrigendi excessus, alienandi et assignandi fratres, constituendi et confirmandi electum abbatem de Tinecia vel de ipsa domo seu etiam electum cassandi plenam habebit potestatem tam in capite quam in membris. Et ut supra his nulla de cetero quaestio oriatur vel ambiguitas emergat, praesentes literas sigillo nostro duximus roborandas. Datum in Czeladz anno domini MCCLXIX pridie idus Iunii; praesentibus his domicellis Miescone, Casimiro, Boleslao et Premyslao ac comite Mroczkone palatino nec non notario nostro Gothardo; comitibus quoque aliis Joanne iudice, Sulcone castelano de Chrzanow, Simone de Srinava et fratribus Hermanno et Otthone, fratribus etiam lectoribus Paulo et sociis eius Damiano de ordine fratrum praedicatorum et aliis quam plurimis fide dignis. Per manus Gothardi notarii curiae ducalis.

Příloha č. 5

Přifaření vsi Vrbice ke kostelu Nejsvětější panny v Bohumíně

Noverint universi praesentem literam inspecturi, quod nos Ioannes divina miseratione abbas Orloviensis de voluntate et concilio reverendi patris abbatis Tynecensis et concilio fratrum nostrorum villam nostram Wierzbitz et incolas eiusdem pro commodo et utilitate ipsorum ad ecclesiam beatae [Mariae] virginis in Oderberg cum iure eccleastico volumus pertinere, sepulturam defunctorum et alia sacramenta eccleastica ibidem receptur[os], Lamperto Ioanni[s] [rectori] praefatae ecclesiae et suis successoribus obedientiam debitam exhibentes. In cuius rei testimonium praesentem paginam sigillo domini abbatis Tynecensis et nostro et sigillo nostri Simonis prioris duximus consignandam. Datum Orloviae anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo secundo, quarto calendarum Ianuarii.

Příloha č. 6

Bula papeže Klimenta VI., v níž prohlašuje bulu svého předchůdce, Jana XXII., za falešnou a vydává příkaz ke stíhání tehdejšího orlovského opata Bohuška

Clemens episcopus [servus servorum dei] venerabilibus fratribus.. archiepiscopo Gneznensi ac.. Wratislaviensi et.. Cracoviensi episcopis vel eorum vicariis in spiritualibus salutem [et apostolicam benedictionem]. Nuper exhibitas nobis quasdam literas falso sub felicitis recordationis Iohannis papae XXII praedecessoris nostri nomine fabricatas, inter alia continentes – quod praefatus Iohannes praedecessor noster per quemdam Bogusconem pro abbate monasterii sanctae Mariae in Orlavia ordinis sancti Benedicti tuae dioecesis, frater episcopo Wratislaviensis, sicut asseritur, se gerentem, sibi exposito, quod ipse Bogusco olim ordinem sancti Benedicti in Orlavia intrans eundem ibi professus fuerat et quod tandem duobus super abbatia litigantibus monasterium praedictum ad tantam inopiam devenerat, quod dictus Bogusco in eo commode non poterat sustentari, propter quod de monasterio et ordine praedictis exiens aliquamdiu in saeculo permanserat et deinde ordinem fratrum praedicatorum in Ratibor ingressus ibi professionem fecerat et sicut professus in eodem ordine omnes

ordines receperat et in eisdem etiam ministrarat, et quod demum afflictus indebite per aliquos fratres ipsius ordinis de praedicto ordine, de licentia.. prioris provincialis Poloniae iterum ad ordinem sancti Benedicti in monasterio Tinciensi Cracoviensis dioecesis se transluterat, ubi multis annis sub abbate dicti monasterii continuum famulatum domino reddiderat et tandem ad regendum praefatam abbatiam Orlaviensem dictis abbati et monasterio Tinciensi subiectam promotus exstiterat, et quod receptio supradicta ipsius Bogusconis in dicto monasterio de Orlavia ad dictum ordinem sancti Benedicti minus canonica fuerat ex eo, quod abbas Orlaviensis potestatem recipiendi monachos non habebat, quod ipse Bogusco pro tunc ignorabat, nec erat notorium ipsum ibidem fuisse receptum atque professum; ac supplicato per eundem Bogusconem se ab excommunicationis sententia, quam demittendo habitum et ordinem monachalem incurrerat, absolvi et secum super irregularitate et ut in sic susceptis ordinibus ministrare posset et super constitutione contraria, si indigeret, dispensari et receptionem suam legitimari et dictam abbatiam, quam de facto occupaverat, sibi per eundem praedecessorem conferri et quicquid minus canonicum in eo existeret, de plenitudine apostolicae potestatis suppleri, dictus praedecessor ad supplicationem devoti filii sui Wladislai regis Poloniae ad ipsius Bogusconis conscientiam servandam, et ne aemuli ipsius contra eum labia detractionis aperirent, ipsum ab excommunicationis sententia, quam demittendo habitum monachalem incurrerat, absolvit et super irregularitate et ut in sic susceptis ordinibus ministrare posset, etiam dispensavit et cum prima professio et non secunda dictum Bogusconem distringeret, ipsum non incidisse in constitutionem concilii Viennensis, quae incipit: „Ut professores“, declaravit et receptionem dicti Bogusconis, quam idem Bogusco asseruerat minus canonicam, voluit robur canonicum obtinere et de abbacia Orlaviensi de iure vacante providerat eidem et quicquid ex praedictis minus canonicum in dicto Boguscone exsistebat, auctoritate apostolica supplevit, praedicta et aliis constitutionibus seu statutis non obstantibus quibuscunque, omnem inhabilitatis maculam in eodem Boguscone ex primis obortam etiam obolendo – recepimus et examinavimus diligenter; et quia illas in charta, scriptura, stilo et earum serie ac appensione bullae clare et dilucide invenimus esse falsas, quaecunque earumdem literarum falsarum praetextu facta et secuta sunt, quatenus processerunt de facto, nulla, vacua et inania prorsus esse decernimus nec per eas robur aliquod datum esse. Quocirca discretioni vestrae per apostolica scripta committimus et mandamus, quatenus vos et quilibet vestrum insolidum auctoritate nostra praefatas literas, quarum copiam de verbo ad verbum sub bulla nostra vobis mittimus interclusam, ubicunque expedire videbitis, et praesertim in dicto monasterio de Orlavia denunciatis publice et nunciari

per alios faciatis falsas esse et fuisse, et quaecunque sunt illorum occasione praesumpta, nullius prorsus existere firmitatis, ac nihilominus fabricatorem sive fabricatores literarum ipsarum capi caute, si fieri et reperiri poterunt, faciatis, tam eosdem fabricatores quam ceteros alios, de quibus literis illis scientes se usos esse vobis constiterit, iuxta constitutionem contra falsarios editam auctoritate apostolica punientes, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, contradictores auctoritate nostra appellatione postposita compescendo, non obstante si aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Avinione III nonas Decembris, pontificatus nostri anno quarto.

Příloha č. 7

Kardinál Marek nadává orlovský kostel 100 denními odpustky

Marcus miseratione divina sacrosanctae Romanae ecclesiae tituli sancti Marci presbyter cardinalis, patriarcha Aquilegiensis et apostolicae sedis legatus universis et singulis Christi fidelibus praesentes literas inspecturis, visuris, pariter et audituris salutem in domino sempiternam. Dum praecelsa meritorum insignia, quibus regina coelorum, dei genitrix sedibus praelata sidereis quasi stella matutina praeutilat, devotae considerationis indagine perscrutamur dumque intra pectoris nostri arcana revolvimus, quod ipsa utpote misericordiae mater, fons pietatis et gratiae, amica humani generis, consolatrix pro salute fidelium, qui delictorum onere praegravantur, sedula oratrix, et pervigil ad regem, quem genuit, intercedit: dignum quinimo debitum arbitramur, ut fideles quoslibet ad sibi devote inserviendum indulgentiis videlicet et remissionibus innectemus. Cupientes igitur, ut parochialis ecclesia beatae Mariae in Orłowa Wratislaviensis dioecesis congruis frequentetur honoribus et a Christi fidelibus in debita veneratione habeatur fidelesque ipsi eo libentius devotionis causa confluent ad eandem, quo ex hoc ibidem dono coelestis gratiae uberius se noverint refectos de omnipotentis dei misericordia et beatorum Petri et Pauli apostolorum, eius auctoritate confisi omnibus et singulis utriusque sexus Christi fidelibus vere poenitentibus et confessis, qui dictam ecclesiam in die parasceves et annuntiationis, visitationis, assumptionis, nativitatis

praefatae gloriosissimae virginis Mariae festivitibus a primis vesperis usque ad secundas inclusive devote visitaverint, annuatim et ad consecrationem seu reparationem aedificiorum, calicum . . . . . et aliorum ornamentorum inibi pro divino cultu necessariorum manus porrexerint adiutrices, nos cardinalis, patriarcha et legatus praefatus in singulis die[bus] et festivitibus [*praedictis, in quibus praemissa*] fecerint, centum dies indulgentiarum de iniunctis eis poenitentiis misericorditer in domino relaxamus praesentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium praemissorum praesentes nostras literas fieri nostrique sigilli fecimus et iussimus appensione communiri. Datum sub anno a nativitate domini millesimo quadringentesimo [*septua*]gesimo tertio, duodecimo kalendas Octobris, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini Sixti divina providentia papae quarti anno tertio.

Marcus Cardinalis.

P. Ioannes Lapidice.

Laurentius.

Příloha č. 8

Vratislavský biskup Rudolf potvrzuje odpustky, kterými kardinál Marek nadal orlovský kostel

Nos Rudolphus dei gratia Wratislaviensis episcopus, sanctae sedis apostolicae legatus etc. praesentes reverendissimi in Christo patris et domini domini Marci tituli sancti Marci sacrosanctae Romanae ecclesiae presbyteri cardinalis, patriarche Aquilegensis, apostolicae sedis legati indulgentias pro ecclesia parochiali beatae Mariae virginis gloriosae in Orlovia nostrae dioecesis concessas, quatenus de [*auctoritate apostolica*] processerunt, ratas et gratas habentes ipsasque (*sic*) praesentis scripti patrocinio ex certa nostra scientia ratificamus, admittimus et confirmamus; nostras etiam consuetas quadraginta dierum indulgentias omnibus et singulis Christi fidelibus confessis et contritis, qui praedictos actus adimpleverint, de iniunctis eis poenitentiis misericorditer in domino adiicimus per praesentes perpetuis temporibus duratur[us]. Datum Opaviae XXIII die mensis Septembris anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo tertio, nostro appenso sub sigillo.

Příloha č. 9

Uvedení Petra Žarnowieckeho na místo orlovského opata

Rudolphus dei gratia episcopus Wratislaviensis etc. honorabili viro domino plebano ecclesiae parochialis in Teschen ceterisque presbyteris nostrae dioecesis praesentibus requisitis salutem in domino. Vacante abbatia monasterii sanctae Mariae virginis in Orlovia per mortem quondam venerabilis et religiosi fratris domini Ioannis ultimi et immediati eiusdem monasterii abbatis, reverendus pater et religiosi fratres dominus Andreas abbas, Stanislaus prior et custos, Nicolaus subprior, Andreas claviger, Iacobus praepositus infirmorum ac Iacobus et Georgius thesaurarii ceterique fratres conventus monasterii Tynciensis ordinis sancti Benedicti Cracoviensis dioecesis, ad quos electio sive praesentatio novi abbatis praefati monasterii spectat, nobis venerabilem et religiosum fratrem dominum Petrum Zarnowicki tunc monasterii Tynciensis clavigerum ad dictam abbatiam Orlowiensem praesentaverunt petentes huiusmodi eorum electionem confirmare et eundem ad dictam abbatiam instituere et investiri. Nos vero volentes in praemissis ordinem iuris servare et nemini iuxta apostoli dictum cito manus imponere, omnes et singulos, quos praescriptum tangit negotium, aut sua interesse putantes per edictum publicum ad certam diem et locum competentem coram nobis citari fecimus. Sed quia dicto termino adveniente nos die comparito in ipsa civitate expressa in oppido nostri Nissensi minime fuimus, sicque die sequenti, videlicet datis praesentium, cum ad hunc venissemus locum, reproduxit coram nobis dictus dominus Petrus praesentatus citationem debite exsecutam et cum nullus, qui election[*i*] sive praesentation[*i*] de persona sua factis se opponeret aut contradiceret, compareret, nos eundem dominum Petrum, quem per examen sufficiens et conversationem cum eo factam habilem et idoneum comperimus, electionem de eo factam admisimus et confirmavimus, admittimus et confirmamus per praesentes, supplentes omnes et singulos defectus, si qui in huiusmodi electione vel praesentatione quovismodo admissi essent, ac eundem dominum Petrum de eadem abbatia investivimus et investimus dei nomine per praesentes, administratione spiritualium et temporalium cum regimine et animarum cura eiusdem sibi recommissa. Quocirca vobis domino plebano supradicto tenore praesentium committimus et mandamus, quatenus eundem dominum Petrum in possessionem dictae abbatiae iuriumque et pertinentiarum ipsius nostra ducatis auctoritate legitime corporalem, faciendoque sibi per fratres conversos, officiatos et alios subditos dicti monasterii debitam obedientiam praestari

atque de universis et singulis iuribus, fructibus, emolumentis et obventionibus a censitis et redituariis suis ex integro responderi quodque plebesani ad ecclesiam et monasterium suum spectantes sibi in omnibus tamquam vero ipsorum animarum pastori et rectori fideliter obediant et intendant. Datum Nissae die sexta mensis Februarii, anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, nostro subappenso sigillo.

Ego Bartholomaeus plebanus in Reychwald exsecutus sum praesens mandatum iuxra formam praesentis processus dominica sexagesimae (sic), anno domini ut supra etc.

Anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo nono dominica septuagesimae (sic), die septima mensis Februarii hora tertiarum in capella curiae episcopalis in Nissa reverendissimus in Christo pater et dominus dominus Rudolphus episcopus Wratislaviensis etc. reverendum patrem dominum Petrum abbatem monasterii dominis sancti Benedicti in Orlovía suae dioecesis benedixit abhibendo ceremonia fieri consueta, praesentibus honorabili religioso et discretis dominis Nunao (sic) Galbendaiff canonico Nissensi capella[n]o domini, fratre Nicolao Mezarowski professo dicti ordinis, Petro pistoris mansionario capellae beatae Mariae annexae choro ecclesiae Wratislaviensis, Ioanne Nouag de Zedlicz clerico Wratislaviensis dioecesis et me Martino Ioannis Lehemet de Reychenbach notario publico, qui me hic manu propria subscripsi.

Příloha č. 10

Těšínský kníže Kazimír stvrzuje prodej vsi Vrbice Petrovi Osinskému ze Žitné

My Kazimír, z Boží milosti kníže těšínské a Velikého Hlohova, hejtman Horní i Dolní Slezie etc., oznamuji listem přede všemi, kdož jej uží aneb čtúcí slyšeti bude, že jsú vystúpili před nás velebný kněz Jan, opat orlovský, s vuolí bratřích svých, konventa orlovského, z jednej a slovutným panošem Petr Osynský strany druhej dobrovolnů s dobrým rozmyslem i vyznali jsú před námi, že jsú celú a dokonalú smlúvu mezi sebú udělali o ves Vrbici, kteráž v našem fryštáckém kraji záleží tak, že kněz opat s dokonalým a dostatečným povolením starších svých z Týnce, kteráž před námi mezi sebú udělali, dostatečně ukázal, postúpil, odstúpil i od kláštera oddělil, odlúčil všecko své právo a toho kláštera dědičnost na tej vsi Vrbici, kteráž tam měli, nic nevyjímajíce ani pozůstavujíce, z největší užitek toho kláštera

nadepsanému Petrovi Osynskému erbóm a dědicóm jeho na tú smlúvu, kerúž my máme s těmž Osynským, jakož list náš toho svědčí, za kerúžte spravedlnost to zboží výš psaný Petr Osynský s erby a dědici svými mají zase k tomuž klášter za dvě stě zlatých, dobrých uherských zboží dědičné, avšak to učiniti má, kdyby nejspíšej zboží se jemu takové nahodilo a ku kerému by kněz opat nynější neb budúci svolil a ten rok, jestliže by zboží tak, jak se svrchu píše nekúpil, povinen svrchu psaný Petr Osynský s dědici svými dáti platu tomuž knězi opatovi anebo dědicům šestnáct zlatých rozdílne na svatý Martin nejprv příští... a na svatý Jiří také nejprv příští osm pa... dalo, že by i druhý rok nekúpil a my k takovému zboží ... i peníze přijíti mohl, tehda mají vydávati osmnácté zlatých rozdílne tak, jak se svrchu píše, totiž na svatý Martin devět zlatých, na svatý Jiří také devět, a to tak rok od roka vždycky, až by zboží za dvě stě zlatých tak, jak se svrchu píše, k tomu klášteru kúpili a přidělili, kerýžto plat nadepsaný Petr Osynský ukázal a zapsal s vůlí naší na zboží Vrbici a Heřmanicích a na všech toho zboží užítkoch a požitkoch, malých i velikých, kerými se koli jmény jmenují, aneb jmenovaný býti mohú, žádných nevyjímajíce ani pozústavujíce, jako by se všecky pravými jmény vypsány a vyslovany byly tak dlúho, ač by zboží, jak se svrchu píše, kúpeno bylo, pakliže by svrchu psanému ... tehda oni mají a mohú lidi z těch vsí jmenovaných holomkem aneb služebníkem vedle řádu země, pak-li by se na to obrátiti zanedbali, tehda mohú ty lidi z Vrbice a z Heřmanic právem stavovati, kde by je koli míti a zastihnúti mohli, pak-li by se i na to neobrátili a platu výše psaného nevydávali, tehda mohú toho platu na nich i na lidech jeho z Heřmanic a z Vrbice dobývati s právem duchovním a keré ... škody na to nakládajíce pojaty ty ... potom ... latám ... iti mají a povinni budú, také ... podvolil pán i Petr Osynský i dědice své je ..., že rybník tu na Vrbickém udělal, že má na každý spuštění toho rybníka toho kláštera opatovi a bratřím jeho dávati kopu kaprův takých, jaké tam loviti budú, keréžto smlúvy i všech věcí tak, jak se svrchu píše, my k jejich obapolněj prosbě mocí lista tohoto potvrzujem. Tomu na svědomí naší vlastní pečeť k tomuto listu přitisknúti jsme dali. Jenž se stalo a dáno na Skočově ve čtvrtek po provodní neděli léta Božího tisícího čtyřstého devadesátého šestého počítajíce. A přitom jsú slovutní věrní naší milí Matěj Osynský ze Žitnej, Jan Borinský, Stanislav Lazský a Jindřich Čelo z Čechovic, kancléř náš, jenž tento list v poručenství měl. Psán rukú Čela z Čechovic.

Příloha č. 11

Orlovský opat Jan IV. obnovuje se souhlasem týneckého opata a kláštera privilegia Jana Hertmana nad vsí Záblatí u Bohumína

In nomine domini. Amen. Ad perpetuam rei memoriam. Cum inter humanae mortalitatis incerta nil securius, certius perfectiusque censetur, quam, quod omnes actus, qui fiunt, literarum munimine firmentur, proinde nos Ioannes divina patientia abbas Tinicensis monasterii et Ioannes eiusdem ordinis professus et obedientiae, abbas Orłoviensis, Benhardus prior, Iacobus subprior, Nicolaus praepositus infirmorum, Iacobus et Blasius thesaurarii, Andreas custos, Ioannes Hansel, Nicolaus organista, Marfinus procurator, Ioannes cellarius ceterique fratres monasterii Tinicensis ordinis sancti Benedicti Cracoviensis et Vratislaviensis dioecesis significamus tenore praesentium, quibus expedit, universis tam praesentibus quam futuris praesentium notitiam habituris, quomodo attendentes labariosi Ioannis Hertman sculteti de Zabloczy[e] gratiam, servitiorum fidelitatem eiusque humilibus petitionibus inclinati pro innovatione sui privilegii ad dictam scultetiam, eo quod suorum antecessorum privilegium super dictam scultetiam penitus extat vetustate consumptum, id[eo] grato annuimus respectu legalitatis et fidelium servitiorum simulque devotarum supplicationum id ipsum significantes, quia memorato laborioso Ioanni Hertman sculteto in Zabloczy[e] innovamus, confirmamus, approbamus ratificamusque anteriorem donationem et dationem, iteratisque vicibus dando, donando sibi pro legalitate suorum fidelium servitiorum, ut praememinimus et memorati sumus, dictam scultetiam in Zabloczy[e] et etiam molendinum cum kmethonibus duobus et hortulanis totidem tabernamque et sutores cum pistoribus in praedicta villa Zabloczie continentibus et specialissime cum singulis agris, pratis, piscinis silvisque immensuratis dicto Ioanni Hertman pro servitio constituimus, dedimus, damus et donamus ipseque pro nunc, ut et ante et post sui successores tenebunt, possidebunt et in aevum. Nobis vero et nostris successoribus hoc modo servitium praestabunt: videlicet ter in anno de Orłowa in Tyniec monasterium et e converso in equo valente duas marcas tenebitur vel tenebuntur servire aeviterne et si, quod absit, equus in via nostri servitii sic valens sibi defecerit, nos eundem in dicto et non in ampliori pretio nostrique successores sint astricti persolvere. Census etiam nostros de praedicta scultetia pertinentes fideliter exactos sui que successores dent, repraesentent, cum hoc siliginis mensuras duas, totidem avenae. Prandia vero, quotiescunque opportuna celebrante iudicio nobis fuerint, suis sumptibus procurare

tenebitur. Insuper praefato Ioanni Hertman et suis successoribus legitimis vendendi, commutantdi, in suos uberiores fructus convertendi facultatem concedimus, dumtaxat sine praeiudicio aut incommodo nostri dominii, iurium et hereditatis saepafatae in Zab[loczye] tali siquidem personae, in quam consenserimus cum attactata legalitate et fidelitate servitorum attentis. Datum et actum in Tynec monasterio, die dominico, quo ab ecclesia canitur: iudica me deus, anno nativitatis dominicae millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo; nostrorum sigillorum munimine iussimus roborari.

Příloha č. 12

Těšínský kníže Kazimír slibuje Petrovi Osinskému vévodské právo nad vsí Záblatí v případě, že by se ji orlovští benediktini rozhodli prodat

My Kazimír, z Boží milosti kníže těšínské a Velikého Hlohova, hejtman Horní i Dolní Slezie etc., známo činíme tímto listem přede všemi vůbec, jenž jej uziří anebo čtúci slyšeti bude, že znamenavše pilú a ustavičnú službu slovutného panoše Petra Osinského ze Žitné, věrného našeho milého, kterýž nám činil, činí a na potomné časy tím lépeji činiti može, chtěice toho jemu dobrých odplatiti, dali jsme jemu a jeho erbom a budúcím potomkom naše vrchné právo, kteréž máme na vsi Záblatí, v našem fryštáckem kraji zaléžalé, ku pravému věčnému dědictví v zemském právě, s tím vším právem, svobodami a příslušenstvím, nic nevyjímajíce ani pozústavujíce tak, jakož jsme to sami měli, tak, že svrchu psaný Petr Osynský, erbové a potomci jeho to svrchu psané vrchné právo na svrchu psané vsi Záblatí i se všemi užitky, požitky malými i velikými, kterými se koli jmény jmenují aneb jmenovány býti mohú, mají měti, držeti, věčně a dědičně oseděti, požívati, prodati, oddati, zaměnití, zastaviti a s tím učiniti a nechati, jakož s jejich pravým a věčným dědictvím a ke svému lepšímu obrátiti a přivěsti, jak se jim najpodobněji zdáti bude. Tomu na svědomí naši vlastní pečeť k tomuto listu přivěsiti jsme dali. Jenž dán a psán na Těšíně v pondělí po svatém Jiří léta Božího tisícého pětistého druhého počítajíc. Přitom jsú byli slovutní věrni naši milí Mikuláš Brodecký, maršálek náš, Petr Ayek Stanislavský.

Příloha č. 13

Orlovský opat Ondřej Gniady ze Zaběrova zastavuje Petrovi Osinskému ves Záblatí za 100 zlatých

My Ondřej ze Zaběrova, opat orlovský, i s budoucími opaty orlovskými, potomky svými a předešlú radú starších mých a vědomí kaplanů mých, kteříž na ten čas při mně jsú, zvláště znaje dobré a užitečné kláštera a konventu orlovského s vůlí a vědomím knížete Kazimíra, Jeho Milosti, pána mého milostivého a pána mého vrchního, a také s vůlí a vědomím kněze Stanislava, opata týneckého, Jeho Milosti pána mého, známo činím všem vůbec, že jsem zastavil a prodal na pravý křesťanský viderkauf a na zase výplatu ves svú vlastní nezávadnú jménem Záblatí, v fryštáckém kraji záleží, to všecko, co já tam mám, za sto zlatých peněz, kteréž jsem od kupitelův svých z úplna zaplacené v svou moc přijal, se vším právem tej vsi a panstvém, nic nevyjímajíce ani pozůstavujíce v těch mezech a hranicích, jakož ta ves sama v sobě od starodávných od jiných dědin vyměřena, vyhraničena, a tak, jak jsem sám držel a užíval, slovuťnému panoši Petrovi Osinskému z Heřmanic, Jindřichovi, Václavovi, synóm jeho a jich bližším erbóm a potomkóm a urozenej poctivosti paní Kateřině, manželce jeho vlastně, já svrchu psaný opat i s budoucími opaty orlovskými nic jsem sobě na tej vsi nahoře psanej pozůstavil ani pozůstavuji, tolikéž tacmo sobě i po mně budoucím opatom práva ani kterého vlastenství než zase výplatu tu sem sobě i budoucím opatom pozůstavil, a nic jiného, a za to sto zlatých nahoře psaných přikúpil jsem a přidělil jsem na věčnost šoltystvo ve vsi naší Dúbravě, kteréžto šoltystvo jest požitečnější ku konventu než jedna ves naše, a nedávno za to šoltyství dáváno štyrysta zlatých, jesliže bych já aneb budoucí opatové orlovští o tu nahoře psanú ves zase vyplatiti chtěli v sumě sta zlatých neškodno zašlým a zaderžalým důchodům kupitelův našich, to v sobě kupitelé naši volno bez překážky naší vybráti mají, jak bychom jim sumu sto zlatých jistiny položili v městě Německej Ostravě, kupitelé naši budú nám povinni vsi svrchu psanej postúpiti beze všeho smatku a fortele a jestliže by nahoře psanú ves nařekl právem duchovním aneb světským, aneb kterým kolvěk nárokem, my svrchu psaný opat i s budoucími opaty slibujem svú dobrou víru často psanú ves osvoboditi, očistiti ode všech nárokův, překážek všelijakých tolikrát, kolikrát by toho potřebí bylo kupitelům našim svým vlastním nákladem a prací, také já svrchu psaný opat slibuji svú dobrou víru list svůj na tu zástavu vyvaditi od knížete Jeho Milosti, pána mého milostivého, též kněze opata týneckého, Jejich Milosti potvrzení vyjednati na můj list a na tu ves Záblatí, že jest Jich

Milosti vůli tej zástavy a viderkaufy. Item svrchu psaný Petr Osynský se syny, potomky a erby svými mají tej svrchu psanej vsi požívati jako svého vlastního dědictví, jak se jim nablépej zdáti a líbiti bude, beze vši naší a budúcích opatů orlovských všelijaké překážky i každého jiného člověka, ty lidi v tej často psanej vsi nynější a budúci jsme propustili a mocí listu tohoto propuščíme se vši naší poddanosti a povinnosti ukázali jsme a ukazujeme tu všeckú povinnost a právo, které jsme v tej vsi měli, kupitelům našim tak dlúho do výplaty naše svrchu psané. My svrchu psaný opat i s budúcími opaty dáváme tímto listem pilnú moc a právo kupitelům našim i jejich věrné ruce, kdyby se jim nezdálo tej vsi a zástavy držeti, budú moc v tej sumě sta zlatých tu ves zase zastaviti světskýmu a-neb duchovnímu člověku bez všelijaké překážky naší a odpornosti, avšakž bez škody výplaty naše, a kdož by tento list měl s jinými listy toho mého potvrzení s dobrú a svobodnú vůli kupitelův našich, ten každý má a míti bude tůž pilnú moc a právo bez umenšení jako oni sami kupitelé nahoře psaní, jako by jim tento list slovo od slova svědčil. Tomu na svědomí svú jsem pečeť konventová k tomuto listu přivěsiti kázal, jenž dán a psán v Orlovej, v úterý den svatej panny Doroty, léta od Narození Syna Božího tisícého pětistého patnáctého počítajíc.

Příloha č. 14

Těšínský kníže Kazimír stvrzuje zástavu vsi Záblatí

My Kazimír, z Boží milosti kníže těšínské a Velikého Hlohova, hejtman Horní i Dolní Slezie etc., známo činíme, že vystúpil před nás velebný kněz Ondřej, opat orlovský, s vůli a povolením opata týneckého, staršího svého, i tudíž bratří svých, vyznal jest před námi, kterak pro lepší a užitečné kláštera orlovského jest a mocí listu tohoto prodává na pravý křesťanský viderkauf ves a zboží Záblatí, jenž v našem fryštáckém kraji záleží, slovutnému panoši Petrovi Osinskému ze Žitné, věrnému našemu milému, Jindřichovi, Václavovi, synóm jeho, erbóm a potomkóm jejich za sto zlatých peněz mince běhlej varunkem zemským, za kteréžto peníze kněz Ondřej svrchu psaný, opat, přikúpil jest dědičné šoltství dúbavský ku klášteru orlovskému, ktoréhož zboží svrchu psaného se vším jeho příslušenstvím Petr Osynský, svrchu psaní synové jeho, erbové a potomci jejich užívati a požívati mají tak dlúho, až by jim kněz opat svrchu psaný aneb budúci jeho sto zlatých tak, jak se svrchu píše, dali a zaplatili, avšakž

když by to vyplatiti chtěli, tehda kupitelé svrchu psaní zadrželé a zasedělé užitky tohoto zboží sobě k svému užitku vybrati mají, kteréhožto kupu a prodaje my k jejich obapolné prosbě mocí listu tohoto potvrzujem. Tomu na svědomí pečet' naši k tomuto listu zavěsiti jsme rozkázali. Jenž dán a psán na Těšíně v pátek po svaté Dorotě léta Božího tisícého pětistého patnáctého. A přitom jsú byli urození a slovutní věrní naši milí pan Jan Fulštejn ze Slavkova a na Studénce, Jan Borinský z Rostropic, Jiřík Marklovský ze Žebrače, Jindřich Hynal ze Stonavy, Mikuláš Stopak z Karviné a Jan Čelo z Čechovic, kancléř náš, jenž tento list v poručenství měl, psán rukú Malcherovú Prusa z Těšína.